

SOSIAALITYÖN JULKISUUSKUVAA TARKASTELEMASSA

Kehysanalyysi sosiaalityötä koskevasta vuoden 2010
sanomalehtikeskustelusta

Senni Arponen
pro gradu –tutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Toukokuu 2012

TIIVISTELMÄ

Sosiaalityön julkisuuskuvaa tarkastelemassa. Kehysanalyysi sosiaalityötä koskevasta vuoden 2010 sanomalehtikirjoittelusta.

Senni Arponen

Sosiaalityön pro gradu –tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Mikko Mäntysaari

Kevät 2012

Sivumäärä: 120 sivua + 1 liite

Tutkimuksessa etsitään vastausta kysymykseen ”Millainen on sosiaalityön julkisuuskuva?”. Tutkimuksen lähtöoletuksena on yleinen käsitys sosiaalityön julkisuuskuvan kielteisyydestä. Tavoitteena on löytää julkisuuskuvasta erilaisia sävyjä ja erilaisia tapoja puhua sosiaalityöstä sekä haastaa käsitystä julkisuuskuvan kielteisyydestä.

Teoriaosuudessa pohditaan julkisuuden eri merkityksiä, keskittyen etenkin mediajulkisuuteen. Samalla käydään läpi esimerkiksi median viimeisintä murrosta, median vaikutusvaltaa ja median kykyä muovata ihmisten mielikuvia sekä sanomalehden asemaa 2000-luvun muuttuneessa mediamaisemassa. Tärkeänä pohdintana on myös se, millainen suhde sosiaalityöllä ja julkisuudella on ja kuinka aihetta on aiemmin tutkittu.

Tapausesimerkinä julkisuuskuvasta toimii Helsingin Sanomat ja siinä esiintynyt sosiaalityötä koskeva kirjoittelu ja uutisointi vuonna 2010. Aineisto analysoidaan ensin pintapuolisesti kuvailevan analyysin avulla, minkä myötä aineistoa karsitaan varsinaista analyysia varten. Lopullinen aineisto sisältää 121 artikkelia, jotka koskevat sosiaalityötä, lastensuojelua ja toimeentulotukea. Menetelmänä toimii kehysanalyysi, jonka avulla voidaan tutkia millaisin valinnoin ja painotuksin media käsittelee eri asioita.

Kehysanalyysin myötä aineistosta löytyy neljä eri tapaa kehystää sosiaalityö julkisuudessa. Kehykset nimettiin reunaehtojen (47), puutteen (34), työn sujumisen (34) ja kiistan (6) kehyksiksi. Näistä kolme ensimmäiseksi mainittua hallitsevat keskustelua eniten. Suurimpana kehysenä toimii reunaehtojen kehys. Sekä sen että puutteen kehysten puitteissa esitetyt artikkelit antavat sosiaalityöstä puutteellisen ja tehottoman kuvan, mutta erona niiden välillä on, ettei reunaehtojen kehyksessä syytetä tilanteesta sosiaalityöntekijöitä vaan suurempia rakenteita. Puutteen kehyksessä syytökset kohdistuvat suoraan sosiaalityön käytäntöä kohtaan. Työn sujumisen kehyksessä sosiaalityöstä annetaan useimmiten neutraali tai myönteinen kuva. Kyseiseen kehykseen sijoittuneissa artikkeleissa ei kerrottu esteistä sosiaalityön perustehtävän, ihmisten auttamisen, toteuttamiseksi. Kiistan kehysten artikkeleissa ei olla yksimielisiä siitä, onko jossakin sosiaalityöhön liittyvässä tilanteessa toimittu oikein vai väärin.

Tutkimus antaa uutta tietoa sosiaalityön julkisuuskuvasta ja vahvistaa aiempia näkemyksiä tarpeesta vahvistaa sosiaalityön omaa ääntä julkisuudessa. Tulokset kertovat myös sosiaalityöntekijöiden hankalasta asemasta työn ihanteiden ja todellisten toimintamahdollisuuksien ristipaineissa.

Avainsanat: julkisuus, julkisuuskuva, kehysanalyysi, media, sosiaalityö, lastensuojelu, toimeentulotuki

ABSTRACT

Sosiaalityön julkisuuskuvaa tarkastelemassa. Kehysanalyysi sosiaalityötä koskevasta vuoden 2010 sanomalehtikirjoittelusta.

Senni Arponen

Master's thesis of Social Work

Department of Social Sciences and Philosophy

University of Jyväskylä

Supervisor: Mikko Mäntysaari

Spring 2012

Pages: 120 + 1 appendix

This thesis examines the public image of social work. As a presumption of the study is the general supposition of social work's negative public image. The goal is to find different nuances in the public image of social work and different ways to talk about social work. Another goal is to challenge the idea of the negativity of the public image.

The theoretical part concentrates on different meanings of publicity, focusing especially in media publicity. At the same time it goes through the media's latest revolution, media's influence and media's ability to shape people's images and the position of the newspaper in changed media scene of 21st century. As an important issue to consider is also the relationship between social work and publicity and how this theme has been examined before.

As an example of public image is Helsingin Sanomat –newspaper and its reporting of social work in 2010. The data is first analyzed superficially with descriptive analysis, which helps to narrow down the data for the final analysis. The final data includes 121 articles relating to social work, child welfare and income support. The method used is frame analysis. With the help of frame analysis it can be examined what kind of choices and emphasis media uses when processing different issues.

The frame analysis reveals four different ways to frame social work in publicity. The frames are called as the frame of boundaries (47), the frame of scarcity (34), the frame of fluent working (34) and the frame of controversy (6). The first three frames are the most powerful ones and they dominate the discussion most. The largest frame is the frame of boundaries. The frame of boundaries and the frame of scarcity both make social work seem like inadequate and useless work, but the difference between these frames is that the frame of boundaries does not blame social workers for the situation but instead it blames larger structures. In the frame of scarcity all the blame focuses directly on social work's practice. The frame of fluent working gives mostly a neutral or positive image of social work. Articles in that frame did not mention any obstacles for social workers to implement their main task, helping people. In the frame of controversy there is no agreement whether there has been acted right or wrong in some situations related to social work.

This research gives new information about the public image of social work. It confirms the previous assumptions about the need to strengthen social work's own voice in publicity. The results show also how difficult it is for social workers to act between the contradiction of ideal social work and its actual possibilities for action.

Keywords: publicity, public image, frame analysis, media, social work, child welfare, income support

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 JULKISUUS	10
2.1 Habermasin teoria julkisuuden rakennemuutoksesta	10
2.1.1 Julkisuuden kaksoismerkitys	10
2.1.2 Porvarillinen julkisuus ja sanomalehdistön synty	11
2.1.3 Porvarillisen julkisuuden rakennemuutos.....	15
2.2 Muita näkökulmia julkisuuteen	17
2.3 Mediajulkisuus	18
2.3.1 Median ominaispiirteitä.....	19
2.3.2 Median murros	24
2.3.3 Median vaikutusvalta	29
2.3.4 Sanomalehti 2000-luvulla.....	34
2.3.5 Media mielikuvien muovaajana.....	36
3 JULKISUUS JA SOSIAALITYÖ	42
3.1 Median vaikutukset sosiaalipolitiikkaan.....	42
3.2 Sosiaalityö julkisuudessa	44
3.3. Tutkimustehtävä	53
3.3.1 Tutkimuskysymys	53
3.3.2 Tutkimukseni sijoittuminen sosiaalityön tutkimuksen kentälle	54
4 AINEISTO.....	57
4.1 Sanomalehti aineistona	57
4.2 Aineiston rajaaminen	58
5 KEHYSANALYYSI.....	61
5.1 Goffman kehysanalyysin ”isänä”	62
5.2 Media kehystäjänä.....	65
5.3 Analyysin eteneminen	69
6 KESKUSTELUN YLEISPIIRTEET	74
6.1 Osiot.....	74
6.2 Teemat	75
6.3 Sosiaalityön, lastensuojelun ja toimeentulotuen kytkökset teemoihin	76
6.4 Aineiston toinen rajaaminen kehysanalyysia varten	77

7 SOSIAALITYÖTÄ KEHYSTÄMÄSSÄ.....	79
7.1 Sosiaalityö reunaehtojen puristuksessa.....	82
7.1.1 Teemat ja toimijat	82
7.1.2 Kehystämisen keinot	83
7.2 Sosiaalityö puutteellisena palveluna.....	90
7.2.1 Teemat ja toimijat	90
7.2.2 Kehystämisen keinot	90
7.3 Sosiaalityö sujuvana palveluna	95
7.3.1 Teemat ja toimijat	95
7.3.2 Kehystämisen keinot	97
7.4 Sosiaalityö kiistanalaisena kokonaisuutena	101
7.4.1 Teemat ja toimijat	101
7.4.2 Kehystämisen keinot	102
7.5 Kehysten suhteet toisiinsa.....	104
7.6 Kehysten yhteydet yhteiskunnalliseen kontekstiin.....	106
8 POHDINTA: Sosiaalityön julkisuuskuvaa muodostamassa	109
LÄHTEET	112
Liite 1. Aineisto kehyksittäin.	121

KUVIOT JA TAULUKOT

Kuvio 1. Porvarillisen julkisuuden osa-alueet.....	15
Kuvio 2. Tulkintapaketin rakenne Gamsonin ja Laschin (1983) mukaan.	69
Taulukko 1. Artikkeleiden osiot.	74
Taulukko 2. Sosiaalityötä kuvaavat kehykset ominaispiirteineen.....	81

1 JOHDANTO

”Tällä hetkellä käsitykset sosiaalitoimesta pummien elättäjänä ja toisaalta sosiaalisen kontrollin instituutiona menevät julkisuudessa paremmin perille kuin pidemmät perustelu-yritykset sosiaalitoimen mielekkyydestä.” (Pekonen Kyösti, 1990)

Väittämät sosiaalityöhön liitettävistä kielteisistä mielikuvista ja oletukset sosiaalityön kielteisestä julkisuuskuvasta ovat mietityttäneet minua opintojeni aikana. Miksi niin minun kuin myös monen opiskelutoverini on ollut vaikeaa myöntää uusille tuttavuuksille opiskelevamme sosiaalityötä? Miksi on miellyttävämpää todeta valmistuvansa yhteiskuntatieteiden maisteriksi kuin sosiaalityöntekijäksi? Nämä kysymykset ovat osaltaan olleet johdattamassa minua sosiaalityön julkisuuskuvan tutkimisen äärelle. Tutkimusaiheen valintaan vaikutti myös kiinnostukseni tiedotusopillisia kysymyksiä ja median toimintatapoja kohtaan.

Medialla on iso rooli yleisen mielipiteen muodostajana ja muokkaajana. Media mahdollistaa ihmisille sellaisia sosiaalisen todellisuuden aspekteja, joita he eivät koe suoraan. Tämä on erityisen tärkeää sosiaalityön kaltaiselle toiminnalle, josta useimmilla ihmisillä ei ole paljonkaan suoraa kokemusta. (Franklin & Parton 1991, 29.) Median tiedonvälityksen objektiivisuudesta on käyty keskustelua jo pitkään. Suhtaudun omassa tutkimuksessani median tuotoksiin kehysteorian periaatteiden mukaisesti. Kehys sisältää tietyn ennakkokäsityksen siitä, miten todellisuus on rakentunut ja mikä siinä on merkittävää. Tämä ennakkokäsitys ohjaa korostamaan joitakin puolia ja jättämään toiset huomiotta (Golding & Middleton 1982, 71; Entman 1993, 55; Karvonen 2000, 82). Tutkimukseni tulee olemaan yhdenlainen yritys tuoda nämä median määrittelyt näkyvimiksi.

Julkinen keskustelu sosiaalityöstä ei vaikuta vain alan itsearvostukseen, vaan sillä voi olla konkreettisia vaikutuksia niin sosiaalipoliittisiin päätöksiin, sosiaalityön resursseihin kuin työntekijän ja asiakkaan väliseen suhteeseenkin (Moksunen 1991; Kananoja ym. 2008, 211). Lisäksi kansalaisten käsitykset sosiaalialan kysymyksistä muodostuvat suurelta osin tiedotusvälineiden kautta (Kananoja ym. 2008, 211). Täten ei ole yhdentekevää, miten

sosiaalityöstä julkisuudessa puhutaan osana sosiaalihuoltoa/-toimea ja laajemmin osana hyvinvointiyhteiskuntaa. Aiheen tärkeyden ja siitä käydyn melko laajankin keskustelun huomioon ottaen on yllättävää, ettei aihetta ole juuri tutkittu aiemmin Suomessa. Iso-Britanniassa aihe on ollut tutkimuksellisesti esillä jo pitkään, mikä voi tosin johtua siitä, että siellä media käsittelee sosiaalityötä kriittisemmin kuin Suomessa.

Tutkin sosiaalityön julkisuuskuva sanomalehtiaineiston kautta. Vaikka mediamaisema on käynyt läpi huomattavia muutoksia monien syiden seurauksena, ovat paperilehtien lukijamäärät pysyneet viime vuosina silti melko tasaisina. Paperista aineistoa lukeva yleisö ei ole myöskään niin eriytynyttä kuin verkkoaineiston lukijakunta. (KMT 2011.) Aineistoni koostuu Helsingin Sanomissa vuonna 2010 käydystä keskustelusta sosiaalityöhön liittyen. Teen analyysini kahdessa eri vaiheessa, joista ensimmäinen on isommalla aineistolla tehtävä kuvaileva analyysi ja toinen pienemmällä aineistolla tehtävä kehysanalyysi. Kehysanalyysi toimii tutkimukseni varsinaisena menetelmänä.

Onko sosiaalityön julkisuuskuva siis korostetun kielteissävyinen vai onko kyse vain oletuksesta? Mitä sosiaalityöstä ylipäänsä kirjoitetaan ja miten? Haluan näihin kysymyksiin vastatessani myös haastaa alussa esittämäni Kyösti Pekosen (1990) yli kaksikymmentä vuotta vanhan näkemyksen siitä, kuinka ”käsitykset sosiaalitoimesta pummien elättäjänä ja toisaalta sosiaalisen kontrollin instituutiona menevät julkisuudessa paremmin perille kuin pidemmät perusteluyritykset sosiaalitoimen mielekkyydestä”.

Aloitan tutkimuksen pohtimalla julkisuus-käsitettä (luku 2). Käsitteelen sitä Jürgen Habermasin porvarillisen julkisuuden rakennemuutosteorian kautta (2.1.) sivuten myös muutamia vaihtoehtoisia näkökulmia julkisuuteen (2.2). Tutkimukseni kannalta tärkein julkisuuspohdinta liittyy kuitenkin mediajulkisuuteen (2.3.). Käsitteelen kyseisessä alaluvussa mediajulkisuutta eri lähtökohdista käsin sivuten niin median ominaispiirteitä, median uusinta murrosta digitalisoitumisen ja markkinaistumisen myötä, median vaikutusvaltaa, sanomalehdistön asemaa kuin median luomia mielikuviakin. Luvussa 3 erittelen tarkemmin sosiaalityön ja julkisuuden suhdetta lähinnä pohtimalla sosiaalityön esittämistapoja sanomalehtikirjoittelussa. Erittelen ensiksi median merkitystä sosiaalipolitiikalle yleensä ja toiseksi sitä, kuinka sosiaalityön ja julkisuuden suhdetta on aiemmin tutkittu. Lisäksi esittelen tutkimuskysymykseni ja pohdin sen asemaa sosiaalityön tutkimuksen kentällä (3.3). Luvussa 4 kerron tarkemmin, kuinka olen päätenyt

valitsemaani aineistoon. Sen jälkeen siirryn esittelemään käyttämäni analyysimenetelmää eli kehysanalyysia (luku 5). Analyysin ensimmäinen vaihe, kuvaileva analyysi, alkaa luvusta 6, jatkuen luvussa 7 kehysten erittelyllä. Muodostan johtopäätöksiä sosiaalityön julkisuuskuvasta tekemäni analyysin perusteella alaluvussa 7.6. Tutkimus päättyy luvun 8 pohdintaan.

2 JULKISUUS

2.1 Habermasin teoria julkisuuden rakennemuutoksesta

2.1.1 Julkisuuden kaksoismerkitys

Julkisuus on tutkimusongelmani kannalta olennainen käsite. Julkisuuden kehittymistä ja muutosta on tutkinut esimerkiksi Jürgen Habermas alun perin vuonna 1962 valmistuneessa teoksessaan (2. painos 1990, suom. Veikko Pietilä 2004) porvarillisen julkisuuden rakennemuutoksesta. Esittelen julkisuuden käsitteen muotoutumisen historiaa Habermasin teorian mukaisesti ja samalla sivuan myös sanomalehtijulkisuuden syntymistä. Luku päättyy tutkimukseni kannalta tärkeän julkisuuden osa-alueen, mediajulkisuuden, tarkastelemiseen (luku 2.3.).

Julkisuuden käsite ei ole yksinkertainen. Habermasin teoksen kääntäjä Veikko Pietilä (2004) korostaa julkisuuden käsitteen hankaluutta ja pyrkii selventämään Habermasin käsitteitä seuraavasti. Habermas käyttää kahta julkisuuden käsitettä, jotka ovat *öffentlichkeit* ja *publizität*. *Öffentlichkeit* merkitsee julkisuutta yksityisyyden vastakohtana ja se voi olla sitä kahdella tapaa:

1. *Öffentliche gewalt* eli julkinen valta, valtio: kaiken yksityistoiminnan vastakohta. Tähän yksityisyyteen viittaava termi on *yksityisyyden alue*. Julkinen valta on kuitenkin eri asia kuin julkisuus, koska julkisuus liberaalissa muodossaan on yksityisyyden aluetta ja siten julkisen vallan vastakohta.
2. Julkisuus vastakkaisena sille yksityisyydelle, joka koostuu toiminnasta perheessä ja työn tai talouden alueella. Tätä yksityisyyttä kutsutaan *yksityispiiriksi*.

Eli *julkisen vallan* vastakohtana on *yksityisyyden alue* ja tuolla alueella sille kuuluvan *julkisuuden* vastakohtana on *yksityispiiri*. Yksityisyyden alue ja yksityispiiri tarkoittavat täten eri asioita.

Toinen julkisuutta kuvaava käsite, *publizität*, tarkoittaa että julkisuus on paitsi edellä mainitusti kahdella tapaa yksityisyyden vastakohta, myös salassa pidetyn vastakohta. Termi viittaa siihen, kuinka jokin julkisuuden ulkopuolella ollut on noussut julkisuuden valokeilaan ja saanut näin publisiteettia. Pietilä myös kertoo kääntäneensä termin *publikum*

julkisoksi¹, jos sillä viitataan julkisesti keskustelemaan joukkoon tai yleisöksi, jos sillä viitataan joukkoviestinnän vastaanottajina oleviin ihmisiin (Pietilä 2004, 9-11).

Julkisuutta eri tavoin kuvaavia käsitteitä (kuten julkinen rakennus, julkinen hallinto, julkisuuden henkilö jne.) käytetään usein tarkemmin pohtimatta niiden erilaisia alkuperiä ja merkityksiä (Koivisto & Väliverronen 1987, 1, 136). Habermasin voidaan sanoa kiertäneen tällaisen ongelman kaukaa julkisuus-käsitteen seikkaperäisen pohtimisen myötä. Toisaalta Koivisto ja Väliverronen (1987) ovat kritisoineet Habermasin teoriaa juuri julkisuuskäsitteen hallitsevuudesta suhteessa muihin teoreettisiin käsitteisiin. Habermas saikin kilpailevan julkisuusteorian kymmenen vuotta oman julkisuusteoriansa jälkeen, kun Oskar Negt ja Alexander Kluge kirjoittivat teoksensa "Öffentlichkeit und Erfahrung: Zur Organisationsanalyse von bürgerlicher und proletarischer Öffentlichkeit" (1972) eli "Public Sphere and Experience: Toward an Analysis of the Bourgeois and Proletarian Public Sphere". He jakavat julkisen tilan porvarilliseen ja proletariaaniseen. Habermasia onkin kritisoitu siitä, kuinka hän on unohtanut teoriastaan kansanjulkisuuden (mielenosoitukset, käsityöläisten ja kauppiaiden kokoontumiset yms.) keskittyessään vain ja ainoastaan porvarilliseen julkisuuteen (Koivisto & Väliverronen 1987, 41). Negtin ja Klugen teoria käsittää julkisuuden hieman monimuotoisemmaksi kokonaisuudeksi (sisältäen useita "osajulkisuuksia") kuin Habermasin vastaava.

2.1.2 Porvarillinen julkisuus ja sanomalehdistön synty

Habermas kuvaa antiikin julkisuutta edustavaksi julkisuudeksi ja katsoo siitä eroavan porvarillisen julkisuuden saaneen alkusysäyksensä 1200-luvun Euroopan varhaiskapitalismista. Kyse oli alun alkaen varhaiskapitalistisen kaukokaupan tuottamasta tavaravaihdosta ja uutisliikenteestä. Uutisliikenne kehittyi tavaravaihdon vanavedessä, koska kaupan laajetessa kauppiat tarvitsivat markkinoiden silmällä pitämistä varten entistä nopeampaa ja tarkempaa tietoa kaukaisista tapahtumista. 1300-luvulla vanhasta kauppamiesten kirjeenvaihdosta kehittyikin eräänlainen ammattimaisten kirjeenvaihtajien verkko. (Habermas 2004, 39.) Uutisliikenne pysyi kuitenkin kauppiaskunnassa kaupan sekä kaupunkien ja hovien kanslioissa hallinnon sisäisenä järjestelmänä. Tietojen julkisuudelle ei kumpikaan pannut painoa. Uusi viestintäalue istui kivutta viestinnän

¹ Julkiso-käsitteen käyttökelpoisuudesta ja tarpeellisuudesta on Suomessa käyty kiihvasta keskustelua ja se on otettu vastaan varsin ristiriitaisesti yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kentällä (Ridell 2010, 9-10).

vallitseviin muotoihin niin kauan kuin ratkaiseva ainesosa eli julkisuus puuttui. Lehdistöstä sanan varsinaisessa mielessä voitiin puhua vasta 1600-luvulla, kun säännöllinen uutisvälitys tuli julkiseksi eli laajan yleisön saataville. Vasta tuolloin uusi julkiselle sanalle rakentuva julkisuus alkoi varsinaisesti uhata vanhan näyttävän julkisuuden vuorovaikutusalueita. Sitä ennen kaupallisen uutistoiminnan tuotteita ei julkistettu eivätkä satunnaisesti painetut jutut tuoreista sattumuksista olleet vielä tarkalleen ottaen uutisia. (Habermas 2004, 40.)

Ensimmäiset sanomalehdet eli niin kutsutut poliittiset lehdet ilmestyivät aluksi kerran viikossa ja jo 1600-luvun puolivälissä päivittäin. Kauppiain epämuodollinen uutisvalvonta ja hallinnon virallinen uutissensuuri muodostivat siivilän, jonka läpäisivät helpoiten ulkomaan uutiset, hoviutiset ja vähämerkityksiset talousuutiset. Perinteiset uutisaiheet, kuten ihmeparannukset, hirmumyrskyt, murhat ja kulkutaudit periytyivät puolestaan painoarkkilehtisten ohjelmistosta. Julkiseksi saatettu aineisto oli kuitenkin vain jäännösluokka koko uutisvirrasta. Uutisliikenne ei vain kehittynyt yhteydessä tavaravaihdon tarpeisiin vaan nyt uutisista itsestään tuli tavaraa. Elinkeinona uutisraportointi oli samojen markkinalakien alainen, joiden ansiosta se alun perin syntyi. Painettuja sanomalehtiä alkoivatkin monesti julkaista samat kirjeenvaihtajatoimistot, jotka huolehtivat kirjoitetuista lehdistä. (Habermas 2004, 45-47.)

Tärkeä selitys sille, että aineistoa alettiin levittää kaikkien saataville, oli uuden esivallan etu. Se alkoi hyödyntää lehdistöä hallinnon tarkoituksiin tekemällä sen välityksellä tietäväksi käskyjään ja määräyksiään. Varsinaisesti vasta tämä tiedotus rakensi puhuttelunsa kohteista *yleisön*. Lehdistö valjastettiin järjestelmällisesti palvelemaan hallinnon etuja. Esivalta osoitti tiedonantonsa yleisölle eli periaatteessa kaikille alamaisilleen. Käytännössä ne eivät kuitenkaan tavoittaneet tätä tietä kuin sivistyneet säädyt. Yhdessä modernin valtiokoneiston kanssa oli syntynyt uusi kerrostuma, porvaristo, jolla oli keskeinen asema yleisön joukossa. Samanaikaisesti varsinaiset porvarit (käsityöläiset ja pienkauppiaat) olivat vajonneet sosiaalisesti ja suurkauppiaat puolestaan olivat kasvaneet ulos kaupunkien ahtaista puitteista ja kytkeytyneet kauppakompanioiden välityksellä suoraan valtioon. Näin ollen myös kapitalistit, liikemiehet, kustantajat ja tehtailijat olivat porvareita, jotka oppineistoon kuuluvien tavoin erosivat tyystin

perinteisestä porvaristosta. Lukeva yleisö koostui tästä uudesta porvariskerrostumasta. (Habermas 2004, 47-49.)

Merkantilistinen politiikka koski lähinnä tätä porvariskerrostumaa ja myös rasitti sitä eniten. Esivalta synnytti tässä kerrostumassa vastareaktion, kun julkisen vallan abstrakti vastakohtio, *publikum*, tiedosti itsensä tuon vallan vastavoimaksi eli kehkeytyvän porvarillisen julkisuuden *julkisoksi*. Tuo julkisuus kehittyi, kun alamaiset alkoivat katsoa, ettei kansalaisyhteiskunnan yksityispiiriin kohdistuvan julkisen intressin hoito kuulunut vain julkiselle vallalle, vaan oli heidänkin asiansa. Elinkeinopolitiikka edisti kapitalistisesti toimivien yksityisyriyten perustamista ja purkamista. Esivallan ja alamaisten suhde rakentuikin julkisen sääntelyn ja yksityisen aloitteellisuuden omalaatuisen kaksijakoisuuden varaan. Näin se vyöhyke, jolla julkinen valta oli hallintotoimiensa kautta kosketuksissa yksityishenkilöihin, alkoi käydä ongelmalliseksi. Nurinaa herätti ylipäättään julkinen kajoaminen yksityistyneeseen taloudenpitoon. (Habermas 2004, 49-50.)

Habermas toteaa, että ”koska yhtäältä yhteiskunnan asettuminen valtion vastakohtioksi oli erottanut yksityisyyden alueen jyrkästi julkisesta vallasta, mutta koska toisaalta toimeentulo oli yksityisen kotitalouden rajat ylittäessään noussut julkisen intressin asiaksi, alamaiset olivat tältä pohjalta syntyneellä vyöhykkeellä jatkuvasti hallintotoimien kohteena”. Tästä vyöhykkeestä tuli kriittinen siinä mielessä, että se haastoi pohtien keskustelevan julkison arvosteluun. Tätä varten julkison tarvitsi vain muuttaa lehdistö (väline, jota käyttäen hallinto oli jo tehnyt kansalaisyhteiskunnan erityisessä mielessä julkiseksi asiaksi) tarkoituksiinsa sopivaksi. 1600-luvun loppupuolella sanomalehtien rinnalle ilmestyikin aikakauslehtiä, jotka sisälsivät tiedottavan aineiston ohella neuvontaa, kritiikkiä ja arvosteluja. 1700-luvun alussa kriittinen pohdinta näkyi myös sanomalehdissä oppineen artikkelin muodossa. Tässä vaiheessa porvarishenkilöt tosin ajattelivat ruhtinaan toimeksiannosta, mutta pian he suuntasivat ajatuksensa esivaltaa vastaan. (Habermas 2004, 50-51.)

Julkisuus, joka tähän saakka oli viitannut nimenomaan julkisen vallan piiriin, irtautui nyt siitä alueeksi, jolle yksityishenkilöt kokoontuivat julkisoksi pakottaakseen julkisen vallan oikeuttamaan itsensä julkisen mielipiteen edessä. Publikumista tuli julkiso ja esivallan puhuttelun kohteesta sen vastavoima. (Habermas 2004, 52.) 1700-luvulla pyrittiin

rakentamaan siltaa entisen hovijulkisuuden hajoavan jäännösmuodon ja uuden porvarillisen julkisuuden esimuodon välille. Tässä yhteydessä valtion ja kansalaisyhteiskunnan toisistaan erottava perusraja erottaa julkisen vallan alueen (mm. hovi) yksityisyyden alueesta. *Varsinainen julkisuus kuuluu yksityisyyden alueelle*, sillä kyse on yksityishenkilöiden julkisuudesta. Täten yksityishenkilöille varattu alue tulee jakaa yksityispiiriin ja julkisuuteen. *Yksityispiiri* kattaa kansalaisyhteiskunnan kapeassa merkityksessä eli *tavarankierron* ja *yhteiskunnallisen työn*. Lisäksi siihen kuuluu *perhe* intiimipiireineen. Poliittinen julkisuus kumpuaa kirjallisesta ja välittää julkisen mielipiteen kautta yhteiskunnan tarpeita valtioon. (Habermas 2004, 60-61.) Vähitellen järkeään käyttävä julkiso ja sen tuloksena syntynyt porvarillinen julkisuus kukistivat esivallan valvoman julkisuuden. Keskustelu julkisoissa edellytti sellaisten asioiden problematisointia, joita aiemmin pidettiin itsestäänselvyyksinä - näiden niin sanottujen yleisten asioiden tulkinta kun oli pysynyt pitkään kirkon ja valtion virkamiesten yksinoikeutena. Periaatteena oli, että kaikkien oli voitava osallistua keskusteluun. (emt. 68-69, 71.)

Julkison varhaisten vakiintumien ulkopuolelle muotoutunut ”suuri” yleisö oli vielä todella pieni verrattuna maalaisväestön ja tavallisten kaupunkilaisten kokonaismäärään. Väki oli paitsi suurelta osin lukutaidotonta myös niin köyhää, ettei sillä ollut varaa kirjallisuuteen. Silti kulttuurintuotannon kaupallistumisen vanavedessä muotoutui epämääräinen yleisö ja tätä myötä myös uusi sosiaalinen kategoria. (Habermas 2004, 71-72.) 1700-luvun alussa kahviloita oli jo niin paljon, että niissä keskustelua käyvän julkison keskinäistä yhteyttä voitiin pitää yllä vain sanomalehden avulla. Artikkeleita ei kuitenkaan otettu keskustelun kohteeksi sinällään, vaan niiden katsottiin olevan kiinteä osa keskustelua. Kyse oli siis saman keskustelun jatkumisesta toisessa viestimessä. (emt. 78.)

Habermasin (emt. 57) mukaan *porvarillinen julkisuus* tarkoittaa siis ennen kaikkea *julkison* muodostavien *yksityishenkilöiden piiriä*. Se syntyi, kun yksityishenkilöt alkoivat vaatia julkisuuden irrottamista esivallan sääntelevästä otteesta, jotta he voisivat haastaa esivallan julkiseen väittelyyn tavaravaihdon ja yhteiskunnallisen työn maailmaan sopivista yleisistä kanssakäyntisäännöistä. 1700-luvun porvarillinen julkisuus sosiaalisine alueineen voidaan esittää kaaviona seuraavasti (kuvio 1) (emt. 60):

Yksityisyyden alue		Julkisen (vallan) alue
Kansalaisyhteiskunta (tavaran kierron ja yhteiskunnallisen työn alue)	poliittinen julkisuus kirjallinen julkisuus (klubit, lehdistö)	valtio ("poliisin" alue)
ydinperheen sisätila (porvarillinen älymystö)	(kulttuurihyödyke- markkinat) "kaupunki"	hovi (hoviaatelineen yhteisö)
	[yksityispiiri]	[julkisuuspiiri]

Kuvio 1. Porvarillisen julkisuuden osa-alueet.

2.1.3 Porvarillisen julkisuuden rakennemuutos

Tiivistettynä voidaan todeta, että Habermasin näkemyksen mukaan julkisuudella tarkoitetaan ensisijassa sitä yhteiskunnallisen elämän aluetta, jossa julkinen mielipide voi muodostua. Julkisuutta muodostuu niissä keskusteluissa, joissa kansalaiset kerääntyvät yleisöksi (tai V. Pietilän sanoin julkisoksi). Habermas ei näe yleisöä passiivisina sivusta seuraajina, vaan aktiivisina mielipiteensä ilmaisijoina. Yksi keino välittää julkisuutta on joukkotiedotusvälineet kuten lehdistö, radio ja televisio. (Habermas 1973/2010, 163.) Habermas tosin epäili viestinten kykyä pitää yllä sellaista julkisuutta, jossa julkinen mielipide voisi syntyä kansalaisten tasa-arvoisen keskustelun tuloksena. Habermas katsoi, että järkeään käyttäen keskusteleva julkiso alkoi muuttua kulttuurin ja lehdistön kaupallistuessa 1800-luvulla kuluttavaksi yleisöksi, jolloin julkisuus alkoi rappeutua näennäisjulkisuudeksi. Lopputuloksena viestimet, jotka ennen ylläpitivät keskustelua, muuntuvat näytösjulkisuuden areenaksi, jolla vallasta kamppailevat kosiskelevat esityksillään yleisöltä kansansuosiota. (Habermas 2004, 193-210, 291; Pietilä V. 2010b, 202) Pääajatus julkisuuden rakennemuutoksessa on, että yhdet rakenteet edistävät ja toiset ehkäisevät ihmisten välistä, julkisiin asioihin keskittyvää vuorovaikutusta ja että tässä rakennemuutoksessa on kyse edellisten korvautumisesta jälkimmäisillä (Pietilä V. 2010b, 205).

Habermas siis katsoi ihmisten välisen julkisen keskustelun edellytysten haurastuneen. Kunelius (2003, 70) on todennut vastaavaa puhuessaan journalismin kehityksen paradokseista. Hänen mukaansa paradokseissa on kyse siitä, kuinka kaupallinen ajankohtaisjournalismi loi tosiasiapohjaisuudellaan sen, mihin poliittinen journalismi ei

ryhmäkuntaisuudessaan kyennyt eli yhteisen julkisuuden. Samalla tästä yhteisestä julkisuudesta tuli kuitenkin entistä kiivaampien vaikutuspyrkimysten kohde, jolloin sen tosiasiapohjaisuutta alkoivat uhata jatkuvat manipulaatiopyrkimykset. Kunelius (2003) katsoo myös yleisen yhteiskuntien markkinaistumisen vaikuttaneen julkisen keskustelun edellytyksiin. Hänen mukaansa mainonnasta riippuvaisessa joukkoviestinnässä sananvapaus ja ostokyky sekoittuvat toisiinsa siten, että joukkoviestintä käsittelee kansanosan kiinnostuksen kohteita tehokkaasti niin kauan kuin tuo kansanosa on mainostajien kannalta kiinnostava osto- ja kulutuskykyinen kohderyhmä. Toisin sanoen, ryhmällä on oltava ostokykyä, ennen kuin se saa joukkoviestinnän huomion. Ongelmaksi sananvapauden ja julkisen keskustelun kannalta muodostuu tällöin se, miten kulutusyhteiskunnan ulkopuolelle tai reunoille jäävien kansanosien tarpeet ja kiinnostuksen kohteet voivat päästä julkisuudessa esiin. (emt. 94.) Tässä voi nähdä riskin, että myös joukkotiedotusvälineistä tulee yksi eriarvoisuuden tuottamisen väline.

Myös James Carey on esittänyt huolensa julkisuuden muutoksesta (Pietilä V. 2010a, 172). Julkinen keskustelu ja viestintien sille tarjoama tila on tärkeää eritoten siksi, että julkista keskustelua on pidetty elinkelpoisen demokratian kulmakivenä (Pietilä V. 2010c, 373). Careyn mielestä journalismi on muuttunut vastaanottajia ylhäältä alaspäin informoivaksi toiminnaksi, jolloin vastaanottajat eivät ole enää osallistujan roolissa julkisessa keskustelussa. Carey pohtii alun perin vuonna 1987 ilmestyneessä artikkelissaan, kuinka journalismin ja yleisemminkin julkisuuden keskustelevuutta voitaisiin lisätä. (Pietilä V. 2010a, 172.) 2000-luvulla nopeasti kasvanut sosiaalinen media lienee täyttänyt tätä tarvetta osaltaan ja mahdollistanut julkiseen keskusteluun osallistumisen entistä helpommin ja nopeammin. Myös Väliaverron (2009b, 21) on todennut internetin tarjoavan uusia mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja alhaalta päin nousevaan kansalaisjournalismiin. Toisaalta, kuten todettu, jotkut tutkijat katsovat mediajärjestelmän kehityskulkujen heikentäneen joukkoviestintien kykyä toimia julkisen keskustelun foorumina (Pietilä V. 2010c, 376). Tämä Pietilän kommentti on kuitenkin peräisin vuodelta 2001, joten se ei välttämättä enää pidä paikkaansa tässä nykyisessä sosiaalisen median maailmassa. Palaan julkisuuden ja tarkemmin median murrokseen luvussa 2.3.2 ja pohdin siinä yhteydessä tämän murroksen vaikutusta julkiselle keskustelulle.

Habermasin teorian ei toki voida ajatella kuvaavan jotakin absoluuttista totuutta asioiden kulusta. Teoriaa on kritisoitu monestakin eri näkökulmasta. On esimerkiksi katsottu, että

kuva porvarillisesta julkisuudesta jää abstraktiksi ja jättää joitakin merkittäviä seikkoja tarkastelun ulkopuolelle. Kuten aiemmin mainittu, puuttuu teoriasta esimerkiksi kansanjulkisuuden käsitteleminen kokonaan. Mikäli teoriassa olisi huomioitu muita julkisuuden muotoja, kuin vain porvarillinen, olisi julkisuuden rappeutumisesta annettu kuva voinut olla hyvin erilainen. Habermas ei myöskään juuri pohdi julkisuuden syntyedellytyksiä. Lisäksi teoriassa voidaan katsoa olevan pinnallisia käsityksiä taloudesta ja kapitalismista. (Koivisto & Väliverronen 1987, 41-43.) Kritiikki ei kuitenkaan vähennä teorian käyttövoimaa. Habermasin julkisuusteoria tarjoaa ennen kaikkea hypoteeseja, joita voidaan testata konkreettisella tutkimuksella (Koivisto & Väliverronen 1987, 46; Calhoun 1992, 41).

2.2 Muita näkökulmia julkisuuteen

Julkisuutta on edellä käsitelty julkisen keskustelun näkökulmasta. Julkisuus voidaan ymmärtää myös tilallisessa mielessä. Mediaan kohdistuva tutkimus on kuitenkin Suomessa keskittynyt enemmän demokraattisen julkisen viestinnän kriteereihin kuin julkisiin tiloihin. (Ridell ym. 2009, 10-11.) Mediympäristön viimeisin murros, joka liittyy muun muassa mediavälineiden digitalisoitumiseen, on muuttanut myös käsitystä tilasta ja sen julkisuudesta, kun fyysinen ympäristö on saanut rinnalleen muita, virtuaalisia tiloja. Samalla median eri välineet lomittuvat keskenään, kun esimerkiksi linja-auton näyttöruudulla vaihtuvat mainokset tuovat esityksellisen julkisen tilan fyysisen, liikkeessä olevan julkisen tilan sisään. (Ridell ym. 2009, 7-8.) Koska yhtenä tilan julkisuuden kriteerinä pidetään kaikille avointa pääsyä (emt. 8), voidaan sosiaalitoimistotkin ajatella ainakin osittain julkisiksi tiloiksi. Se, mitä kahdenkeskisissä asiakaskohtaamisissa tapahtuu, ei tule julki muille, mutta rakennukset itsessään eivät pidä sisällään valvontaa siitä, kuka pääovesta astuu sisään.

Julkista tilaa on pyritty tarkastelemaan muun muassa määrittelemällä tiloja yksityisiksi, puolijulkisiksi ja julkisiksi niiden omistussuhteiden ja käyttötarkoituksen mukaan. Habermasia seuraten ihanteellinen julkinen tila nähdään tilaksi, jossa kenellä tahansa yhteiskunnan jäsenellä on oikeus tulla nähdyksi, ilmaista itseään ja osallistua kaikkia koskevaan yhteiseen keskusteluun. Kaupallistumisen myötä on kuitenkin alettu puhua julkisen tilan lopusta tai muuttumisesta puolijulkiseksi. Tilat rakentuvat nyt ennen muuta

markkinavoimien logiikalla, jolloin niiden saavutettavuus riippuu ostovoimasta ja kulutushaluista. Myös digitalisoituminen on muuttanut käsitystä julkisesta tilasta sen levittäytyessä virtuaalisiin tiloihin ja maailmoihin. (Ridell ym. 2009, 11, 13-16.)

Julkisuutta ovat käsitelleet myös Juholin & Kuutti (2003). He esittävät kolme toisiinsa vaikuttavaa näkökulmaa julkisuuden tarkasteluun (emt. 16):

- a) Julkisuus on demokraattisen yhteiskunnan ydintä, yhteiskunnallisesti merkittävien tietojen yleistä saatavuutta vastakohtana niiden salailulle
- b) Julkisuus on tila/alue vastakohtana yksityisyydelle, jonka suojaan ihmisillä on oikeus vetäytyä tiettyssä tilanteessa ja tiettyssä määrin
- c) Julkisuus on julkiseksi tulemista, erityisesti tiedotusvälineiden tuottaman mediajulkisuuden kautta

Näistä kolmesta näkökulmasta viimeisin kuvaa sellaista julkisuutta, johon oma tutkimukseni pureutuu. Kyse on mediajulkisuudesta, niistä asioista ja ennen kaikkea määrittelyistä, joita me kohtaamme päivittäin eri tiedotusvälineiden kautta. Tutkimuksessani oleelliseksi areenaksi muodostuu nimenomaan sanomalehdessä käyty julkinen keskustelu. Puhun keskustelusta, vaikka aineistoni sisältää myös yksisuuntaiseksi viestinnäksi katsottavissa olevia uutisartikkeleita. Katson, että ne ovat väline keskustelun nostattamiselle edelleen muilla foorumeilla ja täten olevan osa laajempaa keskustelua.

2.3 Mediajulkisuus

Habermasin ajatus julkisuudesta keskustelutilana yhdistyy kiinteästi mediajulkisuuteen: onhan sanomalehdistö toiminut merkittävänä areenana julkiselle keskustelulle. Rob Anderson ym. (1994, xx) ovatkin katsoneet journalismin päätehtäväksi – ei niinkään viihde- tai uutisarvon, vaan – julkiseen keskusteluun innostamisen yleisölle yhteisistä aiheista. Käyn tässä aluvuussa läpi joitakin mediavälineille ja journalismille ominaisia piirteitä myös hieman toisesta näkökulmasta, etenkin sanomalehtijournalismin toimintaan vaikuttavista reunaehdoista käsin. Tulevissa aluvuissa käsittelen median ominaispiirteiden lisäksi median viimeisintä murrosta, median vaikutusvaltaa, sanomalehdistöä eräänä median välineenä sekä median kykyä luoda mielikuvia.

2.3.1 Median ominaispiirteitä

Ensiksi on syytä käyttää hetki sen miettimiseen, mitä medialla kulloinkin voidaan tarkoittaa. ”Media” on monikollinen sana, jonka yksikkömuoto on medium eli viestin. Suomessa mediaa käytetään kuitenkin yleisesti myös yksiköllisesti (Wiio 2006, 19), kuten minäkin sitä tutkimuksessani käytän. Medialla voidaan viitata moneen eri kokonaisuuteen. Markkinointiviestinnän ammattilaiset tarkoittavat medialla joko mainosvälinettä tai mainosvälineiden kokonaisuutta, jolla viesti saadaan kohderyhmälle perille (esim. televisio, radio, lehti, ulkomainos, suorajakelu, jääkiekkokaukalon reuna). Media voi viitata yksittäisten viestimien ja mainosvälineiden lisäksi tiedon tallentamiseen (esim. kirja, cd) tai lähettämiseen (radio, tv, internet, lehdistö). Medialla voidaan tarkoittaa myös perinteisten joukkoviestinten, sanoma- ja aikakauslehdistön, tv:n ja radion, muodostamaa kokonaisuutta. (emt. 19-20.)

Tutkimusaiheessani media pelkistyy tarkoittamaan ainoastaan sanomalehdistöä aiheen täsmentämisen ja gradun laajuuden rajallisuuden takia. Käytän tutkimuksessa paljon sanaa ”media”. Voidaan toki pohtia, olisiko suomen kielessä syytä pitäytyä ”joukkoviestimet” tai ”tiedotusvälineet” –sanoissa ”median” sijaan. Käytän itse pääasiassa media-sanaa, koska katson sen kattavan laajasti myös internetiin ja sosiaaliseen mediaan liittyviä viestintäkeinoja. Lisäksi koen sanojen *joukkoviestin* tai *tiedotusväline* viittaavan yksipuoliseen viestintään tai tiedotukseen, vaikka nykyään viestinnässä korostuu vastavuoroisuus. Tietysti on mahdollista kyseenalaistaa yleensäkin kaikkien yleisten median välineiden (lehdet, tv, radio, internet) käsitteleminen yhtenä kokonaisuutena, mutta koska kaikki nämä välineet ovat nykyään jollain tasolla vuorovaikutuksessa keskenään, en näe siinä ongelmaa. Jyrki Jyrkiäinenkin (2008, 11) on katsonut, että tiedotusvälineistä puhuminen on menneisyyttä, ja että nykyään puhutaan enemmänkin juuri mediasta ja mediajulkisuudesta. Toisaalta on mahdollista myös erottaa media ja journalismi toisistaan edellisen viitaten välineisiin ja jälkimmäisen sisältöihin (Nordfors 2008). Itse ajattelen medialla tarkoitettavan paitsi tiedotusvälineitä, myös niiden *edustajia* (= toimittajat) ja sisältöjä. Erottelen journalismin tarkemmin omaksi osa-alueekseen etenkin median murrosta koskevassa alaluvussa erottaakseni perinteisen uutisjournalismin uudeltaisesta digitaalisesta mediasta.

Juholin ja Kuutti (2003) eivät näe tiedotusvälineitä sellaisena tasa-arvoisen keskustelun areenana, kuin millaisena Habermas niiden olisi toivonut toimivan. Heidän mukaansa media julkaisukanavana ei ole kovinkaan oikeudenmukainen, vaan lähinnä harvojen puhetta monille. Esimerkiksi poliittista tai taloudellista valtaa käyttävät henkilöt ja julkisuuden henkilöt ovat lähteinä ja juttujen kohteina huomattavasti arvokkaampia kuin jotkut toiset. Yhteiskunnallisia ongelmia käsittelevissä jutuissa niin sanotuilla tavallisilla ihmisillä on usein pelkkä ihmettelevä kadunmiehen rooli. (emt. 26-27.) Jutun arvoon vaikuttaa myös se, missä välineessä se on julkaistu. Esimerkiksi Helsingin Sanomien kielteisen jutun vaikutus mielletään huomattavasti voimakkaammaksi kuin iltapäivälehdessä vastaava - käsiteltävässä asiassa on oltava jotakin poikkeuksellisen kielteistä, kun arvostettu asialehti puuttuu siihen (Kuutti 2008, 124). Jutut voidaan jakaa myös koviin ja pehmeisiin uutisiin, joista kovat käsittelevät tärkeitä asioita ja pehmeät kiinnostavia (Tuchman 1978, 47-48).

Anderson ym. (1994) toteavat, kuinka uutiset koskevat sitä, mikä on outoa ja erilaista, jolloin se mikä on normaalia tai ennallaan olevaa ei ole uutisarvoista. Tämä merkitsee sitä, että suurin osa elämästä ei ole uutisia ja täten tulee vain harvoin osaksi julkista keskustelua. He toteavat myös tavallisen kansan kokemusten olevan harvoin uutisia. (emt. 40-41.) Nykyään tämä seikka on kääntynyt melko lailla pääläelleen juuri tavallisten ihmisten julkisuushakuisuuden lisääntyttyä. On yhä enemmän erilaisia tosi tv- ja visailu-ohjelmia, joihin periaatteessa kenellä tahansa on pääsy (esim. Big Brother, Arvostelee mun illallinen, Maajussille morsian). Lisäksi internet voi toimia välineenä niin sanottujen tavallisten ihmisten julkisuuteen tulolle, kuten kävi esimerkiksi Jukka Mutaselle hänen Facebookin kautta alkunsa saaneen minikaivuri-tempauksen myötä (kts. esim. Keski-suomalainen 1.6.2010).

Juholinin ja Kuutin (2003) mukaan joko media itse tai jokin muu taho voi nostaa erilaisia teemoja julkisuuteen. Esimerkiksi mullistava tutkimustulos voi nostaa teeman, josta käynnistyy julkinen keskustelu. Teeman erottaa uutisesta se, että teemasta on olemassa erilaisia mielipiteitä, jotka ovat keskenään ristiriitaisia. Vuodenvaihteessa 2003 näkyväksi teemaksi nousi lasten pahoinpitely ja lastensuojeluviranomaisten toiminta tapausten paljastuessa. Keskustelua käytiin pääasiassa Stakesin tutkijoiden ja poliisin edustajien voimin, jotka korostivat lastensuojeluviranomaisten ilmoitusvelvollisuutta poliisille tapausten tullessa ilmi. Itse lastensuojeluviranomaiset sen enempiä kuin heitä edustavat

liitot ja ammattijärjestötkään eivät osallistuneet keskusteluun. (Juholin & Kuutti 2003, 70-71.) Median roolia asioiden esiin nostamisessa ja kuvailutavassa korostaa se, että Kuutin (2008) mukaan median valta kriisin laukaisijana on suuri: ilman median väliintuloa laajempaa kriisiä asiasta ei välttämättä edes syntyisi. Kriisin käsittelyssä rooleissa ovat kriisin kohdeorganisaation lisäksi kriisiä paheksuvat kansalaiset, viranomaiset ja asiantuntijat sekä toimittaja, joka vaikuttaa kriisiä käsittelevän mediajulkisuuden sävyyn. (emt. 95.)

Kuutin (2008) mukaan media pyrkii lujittamaan yleisön luottamusta itseään kohtaan ajamalla ”pienien ihmisten” etuja. Pienten ihmisten vastapuolena esitetään usein kasvoton, itsekkäästi tai laiskasti toimiva ja omia etujaan ajava organisaatio. Etenkin monen sosiaalialan jutun lähtökohtana on pienen ihmisen pompottelu byrokratian rattaissa. On hyvin mahdollista, että jutun kohde jää ilman suunvuoroa muiden käsitellessä sen asiaa julkisuudessa, jolloin se ei voi selittää asiaa omalta kannaltaan. (emt. 51, 71, 81.) Jos organisaatio joutuu kielteisen tai kiusallisen teeman keskelle, on sen tärkeätä saada käsittely loppumaan mahdollisimman nopeasti ennen tilanteen kriisiytymistä. Avainseikkoja ovat rehellisyys ja halukkuus tehdä asialle jotakin sekä keskusteluyhteys ympäristön, yleisön ja teemaan liittyvien tahojen kanssa. Monet teemat poistuvat mediasta nopeasti, mutta jotkut jäävät sinne kuukausiksi. (Juholin & Kuutti 2003, 72.) Ajankohtaisena esimerkkinä tällaisesta kuukausia mediassa enemmän tai vähemmän esillä olleesta asiasta voisi olla Kreikan taloudellinen tilanne ja siihen liittyvä niin kutsuttu eurokriisi.

Juholin ja Kuutti (2003) ottavat esiin käsitteen ”yhteiskunnan medioituminen”, jolla he viittaavat siihen, että kaikki tärkeät ja olennaiset asiat ovat mediassa - se, mikä ei ole mediassa, ei ole tärkeää. He väittävät myös melko rohkeasti, että ihmiset muodostavat käsityksensä ympäröivästä maailmasta pitkälle mediasta saamiensa tietojen perusteella. (emt. 9-10.) Heidän mukaansa median toiminta tapahtuu kolmenlaisten uutisten ympärillä, joista huonot uutiset ovat medialle hyviä uutisia, hyvät uutiset eivät ole uutisia lainkaan ja se, ettei uutisia ole lainkaan, on huono uutinen (Juholin & Kuutti 2003, 14-15). Kuten Kuutti (2008, 16) toisaalla toteaa, on kielteisten aiheiden käsittely median tehtävä sen vahtikoiramaisen asemansa takia. Tiedoilla on täten sitä suurempi uutisarvo, mitä selkeämmin ne liittyvät viranomaistoiminnan laiminlyönteihin. Media siis hakeutuu

ennemmin kielteisten kuin myönteisten uutisten pariin. Uutisoinnin sävy voi toki olla kielteisen tai myönteisen lisäksi neutraalikin (Kuutti 2008, 117).

Median toimintaan liittyy olennaisena osana sen omaehtoinen tietojen kaivaminen ja julkistaminen riippumatta juttujen kohteiden halukkuudesta esiintyä mediajulkisuudessa (Juholin & Kuutti 2003, 15). Lisäksi toimittajat käyttävät tiedonhankintaansa erilaisia lähteitä, joita he saattavat valikoida siten, että ne tukevat tietynlaisia olettamuksia. Tiedot saattavat olla enemmän tai vähemmän oikeita tai virheellisiä, yksityiskohtaisia tai ylimalkaisia, olennaisia tai epäolennaisia. Lähteitä saattaa olla runsaasti tai niukasti ja niiden hyödyntämistapa voi vaihdella riippuen jutun tavoitteista. Sekä uutisoinnin sävy että sen kohteen rooli voivat myös muuttua julkisuuden käsittelyssä herkästi. (emt. 17-18, 119.) Median välittämien juttujen totuusarvokin vaihtelee: toimittajat voivat erehtyä eivätkä välttämättä tiedä riittävästi kertomistaan asioista. Juttujen välittämä totuus on siis aina suhteellista ja riippuu erityisesti juttujen näkökulmasta, käsittelytavasta sekä lähteiden määrästä ja laadusta. Korostamalla joitakin asian ulottuvuuksia heikennetään samalla toisten ulottuvuuksien näkyvyyttä, vaikka ne olisivat olennaisia kokonaisuuden kannalta. (emt. 26.)

Journalismin tehtävänä on kuitenkin tarjota paitsi ajankohtaista ja kiinnostavaa tietoa, myös tietoa, joka on luotettavaa ja puolueetonta (Väliverronen 2009b, 17). Uutisvälityksen realistisuudesta on käyty taistelua suomalaisen mediatutkimuksen parissa. Taistelussa vastakkain ovat olleet realismin ja konstruktionismin kannattajat. Kuneliuksen (2003, 17) mukaan kyse on lähinnä painotuseroista. Kunelius (emt. 20) jatkaa, että vastaanottaessamme joukkoviestintää arjessamme, on tulkintamme realismiin taipuvaista, mutta että tutkimuksen parissa konstruktivistisesta kannasta on tullut hallitseva lähtökohta median ymmärtämiselle. Kiistelyä on aiheuttanut myös kysymys journalismin itsenäisyydestä vs. riippuvuudesta. Kuneliuksen mukaan tähän ei ole yksinkertaista vastausta: yhtäältä koetaan, että journalismille on siunaantunut liikaa valtaa, mutta toisaalta näyttää myös siltä, että journalismin kyky ajatella omasta ajastaan ja sen poliittisista ja taloudellisista rakenteista riippumattomasti on melko rajallinen. Journalismi on esimerkiksi riippuvainen muiden instituutioiden tekemästä tiedon tuotannosta. Journalismi ajattelee olevansa meidän puolellamme, koska se asettaa päättäjiä ja muita julkisia toimijoita yleisön nähtäväksi. On kuitenkin syytä pitää mielessä kysymys, ketä journalismi itse asiassa edustaa, kun se väittää edustavansa suurta yleisöä. (Kunelius 2003, 24-25.)

Ehkäpä tähän mennessä suurin keskustelu median objektiivisuudesta Suomessa käytiin 1980-luvun alussa. Tähän ”suureen suomalaiseen journalismikeskusteluun” ottivat osaa Kauko Pietilä ja Pertti Hemánus. Hemánus oli kannalla, jonka mukaan journalismin tehtävänä on toimittaa objektiivista tietoa ajankohtaisista tapahtumista viestimien yleisöille. Tapahtumia saatettiin kyllä tulkita, mutta Hemánus katsoi tämän olevan mahdollista objektiivisuus säilyttäen. Vastapainona toimi Pietilän kannattama subjektivismi. Siinä katsottiin, että taloutensa vuoksi on joukkoviestinten esitettävä sellaista aineistoa, jolla on kysyntää eli valikoida se, mitä ne kansalaisille tarjoavat ja mitä ei. (Pietilä K. 2010, 271-272; kts. myös Anderson ym. 1994, 38.) Väliverronen (2009b, 29) katsoo, että keskustelua journalismin objektiivisuudesta voitaisiin jatkaa vaikka loputtomiin asti. Väliverronen mukaan olennaista keskustelussa on se, että journalismin tekijät ovat usein haluttomia tai kyvyttömiä tiedostamaan roolinsa raportoimiensa ilmiöiden syntyprosessissa.

Andersonin ym. (1994) mukaan journalistit eivät voi olla vastuussa jokaisen lainaamansa lausunnon paikkansapitävyydestä ja he voivat jopa sisällyttää artikkeleihinsa lainauksia, joiden he tietävät olevan valhetta tai vähintäänkin liioiteltuja. Anderson ym. katsovat, että edes ”molempien puolien” tarjoaminen aiheesta ei itsessään tee uutisartikkelista objektiivista ja vinoutumatonta, eikä tarjoa ihmisille täydellistä kuvaa aiheesta. (emt. 50, 52.) He toteavatkin journalismin objektiivisuuden olevan pelkkä myytti. Ongelmana heidän mukaansa on se, voiko uutiset tai mikään muukaan ihmiskommunikaatio olla objektiivista tai ilman vinoumia? Suurin osa journalisteista olettaa uutisten olevan objektiivisia. Voimme kuitenkin olettaa, että ne eivät sitä ole, koska ei ole olemassa mitään objektiivista todellisuutta, joka olisi valmiina haltuun otettavaksi. (emt. 47-48.)

Edellisen keskustelun historialliset juuret löytyvät pitkälti median toimintatapojen muutoksesta. Koska yhä suurempi osa median sisällöistä liittyy tai käsittelee jollakin tavalla mediaa itseään, on mediajournalismin lähtökohta (aiheet, lähteet, näkökulmat jne.) mediassa. Mediajournalismi kiinnostuu median esiin nostamista julkkiksista, lehtijutuista ja tv-ohjelmista. Mediajournalismi muuttaa journalismin ontologisia perusteita. Perinteisessä ajattelussa journalismi nähtiin vielä ikkunana todellisuuteen, mutta viimeistään 1970-luvulta lähtien tämä oletus on kyseenalaistettu korostaen median konstruktivistista luonnetta. Tämä merkitsee uskoa siihen, että media osaltaan tuottaa todellisuutta määrittelemällä aiheet, näkökulmat ja käsittelytavat, joita se nostaa

julkisuuteen. Median kuva todellisuutta on aina jollain lailla rajoittunut, mutta – kuten todettu - tästä huolimatta media-alan toimijat kiistävät sen, että media millään tavoin vaikuttaisi käsittelemisensä asioihin. (Herkman 2009, 45.)

Itse kannatan maltillista konstruktionismia, mikä viittaa käsityksen journalismin objektiivisuudesta hylkäämiseen. Konstruktionismin mukaan tekstejä ei voida verrata suoraan kielen ulkopuolella olevaan todellisuuteen (Väliverronen 1998, 34), joten en tarkastele artikkeleiden suhdetta niiden ulkopuoliseen maailmaan vaan katson niiden luovan oman todellisuuskuvansa. En pyri tässä tutkimuksessa ottamaan selkoa siitä, mikä lopullisessa julkisuuskuvassa on ”totta” ja mikä ”median luomaa mielikuvaa”, vaan ainoastaan selvittämään sen, millaisena kokonaisuutena sosiaalityö valitsemassani aineistotoksessa esitetään. Sitä paitsi, kuten Väliverronen (2009b, 29) on todennut, on 2000-l medioituneessa maailmassa yhä vaikeampi ylipäättään pitää yllä perinteistä erottelua maailman ja siitä kertovan median välillä.

2.3.2 Median murros

Media on kokenut kolme suurta murrosta, joista viimeisin koskee digitaalisen teknologian soveltamista massakommunikaatiossa (Onabajo 2009). Suuria mediasysteemin muutoksia ympäri maailmaa ovat mediatuotosten lukumääräinen kasvu (esim. eri lehtien määrä kasvanut), lisääntynyt moninaisuus mediasisällöissä ja –kanavissa, mediamarkkinoiden alueellistaminen sekä informaatio- ja kommunikaatioteknologian tunkeutuminen median rakenteisiin (Vartanova & Smirnov 2010, 39). Avainasia kaikkien muutosten ymmärtämiseen on mediavälineiden yhtyminen toisiinsa (Prasad 2009, 3).

Median murrosta voidaan ajatella suhteessa laajempaan yhteiskunnalliseen murrokseen, nimittäin siirtymään teollisesta, modernista yhteiskunnasta jälkiteolliseen, postmoderniin aikakauteen. Siirtyminen jälkiteolliseen informaatioaikaan merkitsee yhteiskunnan hierarkisten ja keskitettyjen tuotantorakenteiden muuttumista verkostomaiseksi, monien informaatiovirtojen ympäristöksi, jossa perinteiset mediatuotannon, jakelun ja kulutuksen mallit eivät ole enää relevantteja. (Bruns 2009, 102.) Yhtenä taustatekijänä median murrokselle on esitetty myös monikulttuurisuutta, koska se pakottaa huomioimaan erilaisia

intressejä yhteiskunnassa. Se tuo mukanaan uusia lähteitä ja toimijoita keskusteluun. (Helle 2009, 97.)

Jotkut puhuvat jopa journalismin kriisistä. Kriisiin liittyvät sanomalehdistön talous sekä journalismin uskottavuus ja laatu. Kriisiytyminen johtuu pitkälti internetin tuomista haasteista ja ennen kaikkea sen ilmaisuudesta. Kriisipuhetta on synnyttänyt myös väitteet journalismin kaupallistumisesta ja viihteellistymisestä. On esitetty jopa, että journalistinen lähdehierarkia olisi murtumassa, kun tavallisten ihmisten tarinat ja kokemukset saattavat nousta tärkeämmiksi kuin viranomaisten ja asiantuntijoiden kertomukset. Journalismin kriisi on johtanut toimittajat ja tutkijat kysymään, onko journalismi menettämässä paikkansa demokraattisen yhteiskunnan keskeisenä instituutiona. (Väliverronen 2009a, 7, 9; Väliverronen 2009b, 13, 25.)

Curran & Seaton (1988, 2-3) ovat puhuneet lehdistön ja tv:n viihteellistymisestä jo 1980-luvulla. Joidenkin mielestä viihteellä on vain vähän sosiaalista tai poliittista merkitystä. Jotkut ovat nähneet sille pahaenteisen roolin: se on keino turruttaa yleisö poliittiseen alistuvaisuuteen. Esimerkiksi Frankfurtin kriittinen koulukunta (johon myös Habermas lukeutui) kritisoi median valtaa ja katsoi viihteen johtavan mielettömyyteen ja sokeuteen (emt. 224). Tulevaisuudessa journalismi voi jakaantua kahteen osaan: riippumattomaan ja laadukkaaseen journalismiin sekä viihteellisempään journalismiin. Osa viestintävälineistä voi erikoistua kriittiseen journalismiin ja tavoitella siitä kiinnostuneita yleisöjä. Vaarana on yleisön jakautuminen niihin, jotka seuraavat vain viihdejulkisuutta ja niihin, jotka ovat kiinnostuneita myös vakavista uutisaiheista. (Herkman 2009, 48.) Riskinä on, että media synnyttäisi jälleen yhden areenan lisää, josta eriarvoisuus voi löytää kotinsa. Venäjän mediaympäristöä tutkineet Vartanova & Smirnov (2010, 34) toteavat median markkinoitumisen ja viihteellistymisen näkyvän erityisen voimakkaana Venäjällä ihmisten materiaalsen statuksen nousun myötä.

Murroksen taustalla vaikuttaa kilpailun kiristyminen. Se on johtanut tilanteeseen, jossa journalismista tulee yhä selvemmin liiketoimintaa. Mediakentän sisäinen kilpailu kiristyy myös internetin kehittymisen myötä. Journalismia haastavat esimerkiksi pr-toimistot ja muut suhdetoiminnan ammattilaiset, jotka tuottavat omaa, uutisilta näyttävää, aineistoaan journalismin kentälle. Journalismia haastavat myös tavalliset kansalaiset blogineen ja verkkoyhteisöineen. Kehitys on johtanut siihen, että entisistä median kuluttajista on tullut

aktiivisia sisällöntuottajia. (Väliverronen 2009b, 13-14.) Mielenkiintoinen pohdinnan aihe on, voiko tilanteen nähdä myönteisessä valossa paluuna siihen kansalaisten keskinäiseen julkiseen keskusteluun, jonka Habermas katsoi näivettyneen journalismin kaupallistumisen myötä? Väliverronen (2009b, 15) mukaan julkinen keskustelu kuitenkin kärsii tästä tilanteesta, koska uutismediat eivät nyt voi hoitaa kunnolla tehtäväänsä saadessaan kilpailijoita reviirilleen.

Kiinnostus ajankohtaisiin uutisiin on johtanut internetin luomaan e-journalismiin, joka eroaa perinteisen journalismin käytännöistä. Niin sanottu online-media sallii ihmisen selailta kaikessa rauhassa, päättää mitä he haluavat lukea ja milloin. (Prasad 2009, 4.) Tätä seikkaa pidän yhtenä perusteena päätökselleni valita sanomalehtiaineisto otokseksi laajasta mediamaisemasta. Sanomalehti tavoittaa laajan yleisön ja vaikka lukija lukeekin lehtensä jossain määrin valikoiden², tavoittaa se ainakin otsikkotasolla laajan ihmisjoukon. Internetin aineistoja luetaan uskoakseni valikoidummin: ihminen ei avaa uutista, joka ei häntä kiinnosta, kun taas lehdessä silmä havaitsee vahingossakin myös itseä kiinnostamattomia uutisia. Sanomalehti on myös selkeä kokonaisuus siinä mielessä, että sen takana ovat tietyt toimittajat ja tietty rakenne, toisin kuin vaikkapa vapaassa, moderoimattomassa verkkokeskustelussa.

Tällä hetkellä vallitsevin muoto online-journalismista on internetissä olevat uutissivustot. Lisäksi uuteen mediaan kuuluvat myös muun muassa uutisten saaminen matkapuhelimen välityksellä ja internetistä löytyvät tv- ja radio-podcastit. Online-median kietoutuminen informaatio- ja kommunikaatioteknologiaan on johtanut media-aineistojen universaalisuuteen eli nyt niiden pariin pääsee mistä päin maailmaa tahansa. (Mathew 2009, 19-20.) Uusi media aiheuttaa haasteita myös journalisteille. Tämän on pidettävä mielessä lukuisat multimedian osat, jotka tulevat osaksi tarinankertomista. Hänen on myös tarjottava linkkejä ja tarkasteltava niiden hyötyarvoa lukijan näkökulmasta. Sanomalehtien verkkoversioihin suhtautuminen vaihtelee lehdittäin. Jotkut vain siirtävät verkkoon painetun lehden materiaalit, jotkut lisäävät verkkoon materiaalia jota he eivät voi käyttää painetuissa versioissa. (Mathew 2009, 25, 29.)

² Niin online- kuin paperiartikkeleidenkin kohdalla on yhä epäselvää, selaako ihminen tekstin läpi vai lukeeko sen sanasta sanaan (Mathew 2009, 25).

1900-luvun lopulla tapahtunut taloudellisten lähtökohtien mukaantulo median rakenteisiin on johtanut median markkinoitumiseen, jolla on seurauksensa myös journalismin muotoihin ja laatuun. Median markkinoituminen on muun muassa vapauttanut journalismia poliittisesta ohjauksesta. Tämän muutoksen on väitetty jopa varmistavan aiempaa paremmin median tehtävän toimia niin sanottuna neljäntenä valtiomahtina. (Herkman 2009, 32, 39.) Anderson ym. (1994, 56) ovat kuitenkin todenneet jo 1990-luvun alussa uutistuotannon kaupallistumisen johtaneen tiedontuotannon kaventumiseen. Uutistuottajat keskittyvät aiheisiin, joista suuret ihmismassat voisivat pitää, kuten rikollisuus, seksi, urheilu, talous ja niin sanotut human interest –jutut. Väliwerrosen mukaan Sanomalehtien kohdalla tilanne on taloudellisessa mielessä suorastaan paradoksaalinen. Ne tarjoavat yhä suuremman osan sisällöstään ilmaiseksi verkossa vähentäen näin lehtien tilaamista ja ostamista. Niiden on kuitenkin pakko toimia näin pärjätäkseen kiihtyvässä uutiskilpailussa ja pitääkseen yllä yleisösuhdettaan. (Väliwerrosen 2009b, 21.)

Yksi muutos koskee myös journalismin tunteellistumista. Tunteet ovat alkaneet saada uutisissa enemmän tilaa 1990-luvulta lähtien. Tunteellistuminen on johtanut siihen, että tavallisten ihmisten tunteista on tullut itsessään uutisia, joita katsojat ja lukijat osaavat odottaa, kun jotakin järkyttävää tapahtuu. (Pantti 2009, 193, 198-199.) Eräs esimerkki tästä voisi olla etenkin iltapäivälehtien (nykyään yhä enemmän myös ns. asiajournalismin) harrastama naapureiden ynnä muiden kadunmiesten haastatteleminen esimerkiksi perhetragedioiden yhteydessä. Naapurit kuvailevat kyseistä tapahtumaa ja kertovat, kuinka eivät olisi koskaan uskoneet juuri tämän henkilön tekevän mitään sellaista – ikään kuin nämä lausunnot toisivat jotain uutta ja uutisarvoista juttuun. Mäkipää ja Mörä (2009, 219) ovatkin todenneet, että esimerkiksi Ilta-Sanomien rikosuutisoinnissa tapahtuneet muutokset kuvaavat journalismin muutosta ja juuri sitä, kuinka faktojen rinnalle ovat yhä useammin nousseet yksilöiden subjektiiviset kokemukset ja tunteet. Tunteellistumisen yhteydessä onkin estetty huolia siitä, että tiedonvälittäminen ja rationaalinen analyysi ovat jäämässä tunteisiin vetoavien ihmisläheisten juttujen ja yksilötarinoiden jalkoihin (Pantti 2009, 201).

David Nordfors (2008) on katsonut journalismin olevan perinpohjaisen rakennemuutoksen edessä. Muutoksen ytimessä on hänen mukaansa median ja journalismin eroaminen toisistaan. Tässä media tarkoittaa tuotanto- ja jakelukoneistoa, journalismi sisältöjä. Perinteisessä asetelmassa sanomalehdet ovat omistaneet painon ja jakelukoneiston, radio- ja tv-talot puolestaan kanavat, joilla ohjelmat välitetään. Nordfors katsoo internetin

murtavan tämän kytkennän, koska kuka tahansa voi tuottaa sisältöjä verkkoon ilman suuria, tuotantoon ja jakeluun sidottuja, pääomia. Nordforsin mielestä puhuttaessa journalismista onkin mielekästä puhua uutis- tai journalismiteollisuudesta kuin mediateollisuudesta, voidaksemme erottaa ammattilaisjournalismin ja muun sisällön toisistaan. (Nordfors 2008; Väliverronen 2009b, 22-23.) Olennainen osa väitettyä kriisiä onkin tilanne, jossa muut toimijat ovat päässeet käsiksi journalistisen sisällön tuottamiseen (Bruns 2009, 101).

Kuten mainittu, on journalismin tärkeimpänä tehtävänä pidetty sen roolia demokratian ylläpitäjänä ja niin sanottuna vallan vahtikoirana. Viime aikoina tämäkin rooli on muuttunut. Jotkut kansainväliset tutkijat katsovat, että politiikan journalismista on tullut pikemminkin uhka demokratialle kuin sen edistäjä. Käsitys politiikan rappiosta ja poliittisen osallistumisen vähenemisestä on katsottu toimittajien syyksi median luodessa kuvaa poliitikoista häikäilemättöminä oman edun tavoittelijoina. (Väliverronen 2009b, 24-25.)

Väliverronen (2009b) esittää vasta-argumenttina kriisipuheeseen havainnon, että 2000-luvun aikana perinteiset mediat ovat kuitenkin menestyksellisesti levittäytyneet verkkoon. Olennainen haaste on se, ollaanko journalismista valmiita maksamaan vielä tulevaisuudessakin. Verkkjournalismilla on vaikutuksensa myös uutistuotannon sisältöihin. Verkko antaa uudenlaisia mahdollisuuksia kartoittaa yleisön mieltymyksiä ja tätä kautta selvittää se, millaisten juttujen julkaiseminen on taloudellisesti tuottoisinta. Kun on tiedossa, että pehmeät viihdeuutiset ja kovista uutisista skandaalit ja kriisit kiinnostavat eniten, voi toimituksella olla houkutus lisätä niiden osuutta tuotannossaan. (emt. 23-24.) Kansallinen mediatutkimus kertoo, että uutena trendinä median seuraamisessa on lukemisen ketjuuntuminen niin, että saman lehden painettua ja sähköistä versiota luetaan pitkin päivää. Painetun lehden uutisiin voidaan saada syvempää ja päivitetystä tietoa verkosta. (KMT 2011.)

Muutoksista huolimatta suomalainen journalismi on säilyttänyt uskottavuutensa. Väliverronen korostaa, että journalismin ja demokratian suhdetta mietittäessä voidaan kysyä, onko perinteinen ”objektiivinen” asiajournalismi koskaan kyennyt aktivoimaan yleisöä yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Väliverronen mukaan selkeä kantaottavuus ja

uudet, populaarimmat, journalismin muodot voivat toimia vähintäänkin yhtä hyvin tässä suhteessa. (Väliverronen 2009b, 27.)

2.3.3 Median vaikutusvalta

Kysymys joukkoviestinnän vaikutuksista on eräs viestinnän tutkimuksen perusongelmista, jota on pyritty ratkaisemaan jo pitkään. Usein vaikutus määritellään lähtökohtaisesti eri tavoin eri tutkijoiden kesken, mikä hankaloittaa aiheen tutkimista. (Curran & Seaton 1988, 228; Kunelius 2003, 127.) Vaikutusta voidaan määritellä esimerkiksi seuraavilla tavoin: 1. Keneen tai mihin ja millä tasolla vaikutus kohdistuu: onko kyse vaikutuksesta yksilöihin, ryhmiin, suureen yleisöön, yleiseen mielipiteeseen, yhteiskuntaan? 2. Missä vaikutus tapahtuu: tarkoitetaanko vaikutuksella ihmisten tiedon muutoksia, muuttuneita asenteita vai uudenlaista käyttäytymistä tms.? 3. Täytyykö ylipäätään tapahtua jokin muutos, jotta voidaan puhua vaikutuksesta? Voisiko vaikutus tarkoittaa myös esimerkiksi entisten asenteiden vahvistamista? 4. Millä aikajänteellä vaikutusta tarkastellaan? On eri asia väittää, että kasautuvat viestit vahvistavat pitkällä aikavälillä yksilöiden asenteita kuin väittää, että joukkoviestintä muuttaa lyhyellä aikavälillä suuren yleisön käyttäytymistä. (Kunelius 2003, 127-128.)

Ajatusta vaikuttamisesta on pyritty käsitteellistämään eri tavoin. On voitu todeta, että tilanteessa, jossa yleisön mieltä pitäisi muuttaa, on tehokkaampaa käyttää viestiä, jossa kulloistakin asiaa arvioidaan ainakin näennäisesti molemmilta kannoilta. Monipuolisuus lisäsi viestin tehoa etenkin niiden silmissä, jotka olivat alun perin sanoman kanssa eri mieltä. Mikäli taas halutaan vahvistaa ihmisten olemassa olevaa mielipidettä, on tehokkaampaa käyttää yksipuolista viestiä. (Kunelius 2003, 136.) Leon Festingerin kognitiivisen dissonanssin teorian mukaan ihmiset pyrkivät rakentamaan mieleensä ristiriidattoman kokonaisuuden ja suhtautuvat valikoiden ja myös torjuvasti käsityksiinsä huonosti sopivaan informaatioon. Toisen maailmansodan aikaan vahvistuikin käsitys, että viestintä ei suoraan ja yksinkertaisesti pysty muuttamaan ihmisten mielipiteitä ja käyttäytymistä, mutta pystyy kylläkin vahvistamaan niitä kantoja, joita ihmisillä jo on. Ihmiset valitsevat kantaansa tukevaa viestintää ja suodattavat sopimattomat käsitykset pois. Ihmisten olemassa olevat mielikuvat ovat siis vastustuskykyisiä muutospaineiden edessä. (Karvonen 1999, 153-154.)

Risto Kunelius (2003) on esitellyt muutamia tunnettuja näkökulmia median vaikutusvallasta. Esimerkiksi hiljaisuuden spiraali -teoria korostaa sitä, kuinka joukkotiedotus vääristää ihmisten käsitystä muiden ihmisten mielipiteistä. Jos luulemme vaikkapa, että muut kannattavat ydinvoimaa, emme uskalla tuoda esiin omia, vastustavia näkökantojamme. Tällä keinoin julkisuus voimistaa tiettyjä ajatuksia toisten joutuessa kierteeseen, jossa vaikeneminen ruokkii itseään. Teoria johtaa meidän journalismin ja julkisuuden ydinongelman äärelle: kuinka edustava journalismin esittämä kuva mielipiteiden kirjosta on? (emt. 143-144.) Radikaalimman näkökulman tarjoaa kultivaatioteoria, jossa katsotaan joukkoviestinnän vaikutusten olevan pitkäaikaisia, kasautuvia, kiistämättömiä ja yhteiskunnallisesti merkittäviä. Esimerkiksi väkivaltaohjelmat eivät vaikuttaisi vain ihmisten joihinkin asenteisiin, vaan koko heidän maailmankuvaansa. Samalla media valtavirtaistaa ihmisten käsitystä maailmasta ja todellisuudesta. (emt. 145-146.)

Oman tutkimukseni kannalta merkittäviä teorioita median vaikutusvallasta ovat Kuneliuksen (2003) käsittelemät ”agenda setting”- ja kehysteoriat. ”Agenda setting” –teorian mukaan joukkoviestimet eivät määrää sitä, mitä ihmiset ajattelevat, mutta niillä on suuri vaikutus siihen, mistä asioista ihmisillä ylipäättään on mielipiteitä. Täten joukkoviestintä suuntaa yleisön huomiota tiettyihin kysymyksiin tai ongelmiin. Yleinen mielipide taas vaikuttaa siihen, millaisia poliittisia päätöksiä tehdään. Tällöin agendan eli esityslistan muotoilemisella on merkittävää vaikutusta. Median agenda ei toki synny tyhjästä. (emt. 142.) On usein katsottu, että median esityslistan luovat etenkin journalistien perustietolähteet, kuten viranomaiset, poliitikot ja tutkijat, eli juuri ne instituutiot ja valtaa pitävät toimijat, joiden sanomisia kaupallinen uutisjournalismi, Kuneliuksen (2003, 143) sanoin, ”objektiivisuuden rituaaleja harjoittaessaan tulee välittäneeksi eteenpäin”.

Aiheita esityslistaansa valikoimalla joukkoviestintä muokkaa sitä mittaria, jolla esimerkiksi poliitikkoja tarkastellaan. Riippuen siitä, mitkä asiat journalismin myötävaikutuksella koetaan milloinkin tärkeiksi, myös erilaiset julkisuudessa näkyvät roolit saavat lisää painoarvoa. (Kunelius 2003, 143.) Tuchmanin toteamus siitä, kuinka ne otsikot, joille annetaan eniten tilaa uutismediassa, ovat todennäköisesti aiheita jotka yleisöt identifioivat päivän polttavimmiksi aiheiksi, tukee esityslista-teoriaa (Tuchman 1978, 2). Tällä on merkityksensä myös sosiaalipoliitikalle, koska media vaikuttaa monin tavoin siihen, mitkä sosiaalipoliittiset kysymykset nousevat julkiseen keskusteluun ja julkinen

keskustelu puolestaan vaikuttaa poliittisen toiminnan asialistaan (Kananoja ym. 2008, 211).

Kunelius (2003, 144) mainitsee myös tutkimuksessani avainroolissa olevan kehystämisen eli kuinka joukkoviestimet vaikuttavat ihmisten ajattelutapoihin tekemällä rajauksia ja suosimalla tiettyjä näkökulmia asioihin. Esimerkiksi poliittisen journalismin tavan nähdä politiikka valtapelinä, jossa toiminnan selitykset löydetään poliitikkojen valtapyrkimyksestä, on väitetty voimistavan yleisön kyynistä suhtautumista politiikkaan. Oletus on, että jatkuva valtapelin ja kamppailun kehysten käyttäminen vaikuttaa ihmisten odotuksiin ja tapaan pohtia politiikkaa koskevia kysymyksiä: suhteellisen yhdenmukaisen journalismin myötä tietyt assosiaatiot alkavat lähes automatisoitua.

Anderson ym. (1994) katsovat, että ihmisen valta-asema määrittää kyseisen henkilön näkymistä julkisuudessa. Esimerkiksi poliitikon hengenvaarallinen lääketieteellinen operaatio on uutisarvoinen asia, mutta opettajan vastaava ei. Tilanne on tämä siitä huolimatta, että opettajalla voi olla jopa poliitikkoa enemmän kumulatiivista vaikutusta ihmisiin. Silti ajatellaan, että poliitikon leikkaus on tärkeä, opettajan ei. (emt. 42) Voisi ajatella, että yksi syy siihen, miksi sosiaalityöstä ylipäätään puhutaan julkisuudessa enemmän kuin vaikkapa ompelijan työstä, voi olla juurikin se, että sitä harjoittavat ihmiset (sosiaalityöntekijät) omaavat toisiin ihmisiin kohdistuvaa valtaa. Tällöin on tärkeää tuoda heidän toimintansa julki, kansalaisten nähtäväksi, jotta kansa voi arvioida heidän toimintaansa.

Päättämällä, mikä tai kuka on uutinen, lehdistö painottaa joitakin arvoja yli toisten (Anderson ym. 1994, 42). Massamedialla on tärkeitä seurauksia yksilöille, instituutioille, yhteiskunnalle ja kulttuurille, vaikka emme voikaan jäljittää tarkkoja kausaalisuhteita (McQuail 1977, 90). Uutiset eivät sinänsä määrää mitä arvoja ihmisten on noudatettava, koska median sisältöä on arvioitava suhteessa yhteiskunnalliseen kontekstiin ja kulttuuriin. Tästä huolimatta uutiset ovat tietolähde, jota ihmiset pitävät luotettavana ja totuudenmukaisena. Sen arvot vaikuttavat ja heijastavat kansalaisten arvoja. (Anderson ym. 1994, 42-43.)

Kontrolli massamediasta tarjoaa useita tärkeitä mahdollisuuksia. Ensinnäkin, media voi ohjata huomiota ongelmiin, ratkaisuihin tai ihmisiin tavalla joka voi suosia niitä joilla on valtaa. Toiseksi, massamedia voi myöntää statusta ja vahvistaa legitimizeettii. Kolmanneksi, joissakin olosuhteissa, media voi toimia kanavana suostutteluun ja mobilisointiin. Neljänneksi, massamedia voi auttaa tuomaan tietynlaista julkisuutta olennoille. Viidenneksi, media on väline psyykkisten palkintojen ja mielihyvän tarjoamiseksi; se voi viihdyttää ja imarrella. Yleisesti ottaen massamedia on hyvin kustannustehokas kommunikointitapa yhteiskunnassa ja lisäksi se on nopea, joustava ja suhteellisen helppo suunnitella ja kontrolloida. (McQuail 1977, 90-91.)

Yksi ongelma median vaikutuksia pohdittaessa on paitsi vaikutuksen määrittäminen, myös kysymys siitä, lukeeko yleisö teksteistä ne merkitykset, joita tutkija teksteissä on näkevinään. Viestinnän tutkimuksen parissa on korostunut ajatus yleisön aktiivisuudesta tekstien tulkitsejana. Lukijat tulkitsevat tekstejä omien kokemustensa myötä syntyneiden, paikallisten kulttuuristen koodiensa avulla. Tällöin sanoman lukutyö riippuu pitkälti siitä, osuvatko lukijan ja tekijän kokemukset yhteen vai ei. (Kunelius 2003, 236-237.) Kukin yksilö painottaa lukemaansa tekstiä itselleen tyypillisellä tavalla (Curran & Seaton 1988, 231; Kunelius 2003, 237).

Median vaikutusvaltaa pohtineet Curran ja Seaton (1988, 1) katsovat medialla olevan suorastaan valtavaa vaikutusta instituutioihin ja siihen, miten ihmiset ajattelevat ja toimivat poliittisesti³. He uskovat, etteivät ihmiset aina ymmärrä, kuinka paljon massamedia ja politiikka ovat toisiaan muovanneet. He katsovat tämän liittyvän juuri siihen, että lehdistön ja tv:n valta on usein ollut niin vaikeasti hahmotettavissa. Toisaalta on voitu myös ajatella niiden vain heijastavan kulloisiakin poliittisia voimia, eikä sen vuoksi ole ymmärretty niiden dynaamista suhdetta keskenään. Jos media vain heijastaisi tapahtumia, olisi sillä vain vähän vaikutusta niihin.

Curranin & Seatonin (1988) mukaan median valta on mahdollista nähdä myös siten, että se ei välttämättä kykene suostuttelemaan niin paljon kuin mitä informoimaan; sen valta informoida on valtava. Tutkimuksissa on havaittu, että ihmiset olivat erityisen haavoittuvia suostuttelun suhteen asioista, joista heillä ei ollut suoraa kokemusta. Yleisön halukkuus

³ On syytä huomata, että Curranin ja Seatonin kokemukset koskevat ennen kaikkea Iso-Britannian mediamaisemaa.

uskoa, että se mitä heille on kerrottu, on totta, on yhteydessä luottamukseen viestin lähdetä kohtaan. Koska vain harvalla on ensikäden kokemusta politiikasta ja tv:tä pidetään auktoriteettisena lähteenä, voidaan tuloksista sanoa, että median vaikutus julkiseen poliittiseen mielipiteeseen on erityisen vahva. (Curran & Seaton 1988, 230-231.)

Median ja yhteiskunnan suhde on vaihdellut halki aikojen (Curran & Seaton 1988, 1). Tuchman (1978) esittelee kaksi toisistaan eroavaa näkökulmaa uutisten määrittelyyn. Ensimmäisen näkemyksen mukaan yhteiskunnan uutisten määrittely riippuu sen sosiaalisesta rakenteesta. Uutiset koskevat sosiaalisen rakenteen tuottamia normeja ja täten heijastavat olemassa olevaa yhteiskuntaa. Jotta yhteiskunnan tekemä uutisten määrittely muuttuisi, on yhteiskunnan rakenteiden ja instituutioiden muututtava ensin. Tässä näkemyksessä uutisten määrittelemisen on riippuvainen sosiaalisesta rakenteesta, ei uutistyöntekijöiden ja –organisaatioiden toimista. (emt. 183.) Toisin sanoen, media vain heijastaa jo olemassa olevia valtasuhteita ynnä muita rakenteita omaamatta itsenäistä vaikutusvaltaa niihin.

On kuitenkin mahdollista nähdä median ja yhteiskunnan suhde myös päinvastoin. Toinen, tulkinallinen näkökulma, tarjoaa vastakkaisen näkemyksen viitaten ikkuna-kehys – metaforaan⁴. Tässä painotetaan uutisten tekijöiden aktiivisuutta enemmän kuin sosiaalisia normeja eli sosiaalinen rakenne ei tuota selvärajaisia normeja, jotka määräisivät mikä on uutisarvoista ja mikä ei. Uutiset eivät myöskään kuvasta yhteiskuntaa. Tulkinallisessa näkökulmassa katsotaan, että uutistarinat aktiivisesti määrittelevät sekä sitä mikä on poikkeavaa että sitä mikä on normatiivista. Erilaisia merkityksiä poikkeaviin ihmisryhmiin liittämällä uutiset jatkuvasti määrittelevät ja uudelleenmäärittelevät, muodostavat ja uudelleenmuodostavat sosiaalisia ilmiöitä. (Tuchman 1978, 183-184.)

Väliverronen (2009b, 19-20) on kuvannut median valtaan liittyviä asenteita viitaten eri tutkimuksiin aiheesta. Tutkimuksissa⁵ on todettu esimerkiksi, että peräti 87 % suomalaisista on tyytyväisiä journalismin laatuun, mutta että tämä luottamus jakaantuu hyvin eritasoisesti eri uutisorganisaatioiden kesken. Jopa 95 % vastaajista luotti Yle:n tv-uutisiin, kun Helsingin Sanomiin luotti 66 % ja Iltalehteen vain 13 %. Toinen

⁴ Ajatus ikkunasta, jonka koko, rakenne ja sijainti rajaa sitä, mitä siitä on mahdollista nähdä, viittaa tapaan, jolla media kehystää aiheitaan (esim. Tuchman 1978, 209).

⁵ Karppinen & Jääsaari 2007, Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) 2007, 48.

tutkimustulos vuodelta 2007 kertoo, että tiedotusvälineet sijoittuvat toiseksi heti EU:n jälkeen niiden instituutioiden joukossa, joilla ihmiset katsovat olevan liikaa valtaa. Lähes kaksi kolmannesta katsoi, että toimittajat ohjaavat liikaa mielipiteitä Suomessa.

Väliverrosen (2009b) mukaan median valtaa koskevien mielipidetutkimuksien tulkinta on kuitenkin pulmallista. Syynä tähän on se, että median valta on useimmiten kuviteltua valtaa, joka perustuu moniin eri oletuksiin. Median valtaa on liki mahdoton mitata. Väliverrosen katsookin mahdolliseksi tulkinnaksi kyselytutkimuksista sen, että niiden tulokset heijastavat tyytymättömyyttä median toimintaan ja mediakriittisyyden kasvua. Kritiikkiin liittyvät jo mainitut väitteet median kaupallistumisesta, sensaatiojournalismista ja viihteellistymisestä. Lisäksi pinnalla ovat olleet arvostelut median tavasta paljastaa ihmisten yksityiselämään liittyviä asioita⁶ tai sen kyseenalaisista keinoista hankkia haastatteluja. (emt. 20-21.) Eräs esimerkki kyseenalaisista tiedonhankintakeinoista voisi olla Suomessa Jokelan (2007) ja Kauhajoen (2008) koulusurmien yhteydessä tehdyt oppilaiden haastattelut tilanteessa, jossa he eivät välttämättä ole olleet vielä valmiita puhumaan asiasta.

Median vaikutuksista on siis ristiriitaista tietoa. Toisaalta näyttää siltä, että medialla on vaikutusta sekä siihen mitä ihmiset tietävät että poliittiseen systeemiin. Toisaalta taas media näyttäisi vain heijastavan yhteiskunnan voimien tasapainoa. (Curran & Seaton 1988, 244.) McQuail (1977) on katsonut, ettei vaikuttavuuden käsitettä mediasta puhuttaessa ylipäättään tulisi käyttää, koska median kautta oppiminen on usein suunnittelematon, tiedostamaton ja satunnainen prosessi vastaanottajalle. Vaikuttavuuden käsite tulee hänen mielestään jättää niille yhteiskunnille, joissa medialla on suunniteltu ja tarkoituksellinen rooli sosiaalisessa kehityksessä. (emt. 80-81.)

2.3.4 Sanomalehti 2000-luvulla

Verkkouutisaineiston lisääntymisestä huolimatta paperilehtien lukijamäärät ovat pysyneet melko tasaisina viime vuosina (KMT 2011). Lähes kaikki suomalaiset (96 %) seuraavat viikon aikana jotain painettua sanoma- tai aikakauslehteä. Lehtien verkkoaineisto tavoittaa

⁶ Lisää tästä esim. Heikki Saari (2010): Median jahtaamat. Teoksessa julkisuuden henkilöt kertovat joutumisestaan median ”ajohadin” kohteiksi ja mitä he sen seurauksena ovat menettäneet.

tietokoneen kautta viikoittain noin 60 prosenttia suomalaisista ja matkapuhelimen kautta vajaan kymmenyksen suomalaisista. Lukulaitteilla lehtiä luetaan ainakin toistaiseksi vain vajaan kahden prosentin toimesta. (KMT 2011.) Merkittävä piirre erilaisissa lukutavoissa oman aineistoni kannalta on se, että verkkoaineistoa lukeva yleisö on eriytyneempää kuin painettuja versioita lukeva yleisö: esimerkiksi matkapuhelimella ja lukulaitteella lehtiä lukevat ovat muita useammin pääkaupunkiseudulla asuvia, nuorempia ja miehiä. (KMT 2011) Mielestäni tutkimuskysymyksen kannalta on tärkeää, että tapauskohtaisena aineistona toimii sellainen aineisto, joka tavoittaa mahdollisimman laajan⁷ ja tätä myöten myös heterogeenisen yleisön. Mielestäni sana julkinen viittaa jossain määrin myös yleiseen, yhdessä jaettuun.

Sanomalehtien kehittyminen kannattavaksi liiketoiminnaksi oli isolta osalta 1900-luvun jälkipuoliskolla tapahtuneen mainonnan nopean kasvun ansiota. Journalismi itsenäistyi, kun suuri osa sanomalehdistöstä irtautui puoluepoliittisista kytköksistään. Taloudellinen menestys mahdollisti journalismin kehittämisen ja lisätyöväen palkkaamisen. 2000-luvun alkaessa tapahtui kuitenkin muutos. Muut mediat veivät osansa sanomalehdistön mainostuloista ja internet vei osan lukijoista verkkolehden pariin. Ilmaisen uutisaineiston ollessa lähes jokaisen saatavissa, on halukkuus journalismista maksamiseen heikentynyt. Suomessa lehdistön taloudellinen tilanne ei kuitenkaan ole vielä niin huolestuttava kuin esimerkiksi Amerikassa. (Väliverronen 2009b, 15-16, 27.) Taloudellisten edellytysten heikkeneminen ei ole ainut lehdistöä vaivaava seikka. Taloudellisten paineiden lisäksi puhutaan myös journalismin sisällöllisestä kriisistä, kuten olen edellä esittänyt. (emt. 16-17.)

Jyrki Jyrkiäisen (2008) tutkimus journalistien omista käsityksistä heidän työnsä muutoksista kertoo kasvaneiden tehokkuusvaatimusten johtaneen mediayhtiöiden liiketaloudellistumiseen. Samalla tuotetut jutut ovat viihteellistyneet ja lyhentyneet. Yksi suurimmista journalistien kokemasta ongelmasta työssään on koettu aikapula ja kiire. Ongelmalliseksi koettiin myös journalismin laadun heikkeneminen. (Jyrkiäinen 2008, 8-9, 30, 36.) Yli puolet vastaajista arvioi, että tulevaisuudessa journalistien itsenäisyys ja kriittisyys tulevat vähenemään, samoin kuin ammattieettisten sääntöjen noudattaminen

⁷ Kansallisen mediatutkimuksen (2011) mukaan Helsingin Sanomat on yhä lukijamäärältään Suomen suurin sanomalehti 905 000 lukijallaan.

sekä journalistisen ja muun sisältötuotannon välinen ero. Samoten enemmistö arvioi elämyksellisyyden ja viihteellisyyden lisääntyvän. Huolestuttavalta kuulostaa myös tulos, jonka mukaan enemmistö arvioi journalismin suunnattavan yhä enemmän kohderyhmille eikä yhteiskunnallisen keskustelun mahdollisuudeksi. (Jyrkiäinen 2008, 50-57.)

Väliverronen (2009b) on pohtinut sitä, kuinka sanomalehdistö tästä uusimmasta ”kriisistään” selviää ja todennut sen selvinneen melko hyvin edellisistä haastajistaan radiosta ja televisiosta. Internetin tulo on sikäli kuitenkin erilainen haaste lehdistölle kuin edellä mainitut, sillä internet ei ole vain yksi media muiden joukossa, vaan samalla paikka, johon muut mediat pyrkivät. (emt. 26.)

2.3.5 Media mielikuvien muovaajana

Karvosen (1999, 4) mukaan mielikuvat vaikuttavat vahvasti siihen, millaiseksi todellisuutemme tulee jokaisessa valinnassamme tuotetuksi. Mielikuvien todellisuus on kuitenkin immateriaalista, kuten tiedon, uskomusten ja informaation todellisuus. Karvonen vertaa mielikuvien ja uskontojen todellisuusvaikutuksia keskenään: aivan kuten uskonnot ovat vaikuttaneet vahvasti maailmanhistorian kulkuun, voi mielikuvilla samaan tapaan olla merkittäviä todellisuusvaikutuksia. Karvonen kuvaa nyky-yhteiskuntaa mielikuvayhteiskunnaksi, jossa hyvästä mielikuvasta, maineesta ja brandeista on tullut tärkeitä menestystekijöitä melkein kaikille toimijoille. Mielikuvat vaikuttavat vahvasti siihen, miten ihmiset kohteeseen suhtautuvat. Termi mielikuvayhteiskunta viittaaakin Karvosen (emt. 17) mukaan siihen, ettei vain materiaallinen, vaan myös ideaalinen on yhteiskunnassa vaikuttavaa todellisuutta.

Karvosen (1999) mukaan imagoa ei voida luoda tai rakentaa, vaan ihmisille voidaan antaa vain aineksia, joiden pohjalta he luovat itselleen mielikuvat omien edellytyksiensä pohjalta. Viestinnän keinoin lähettäjä voi vaikuttaa siihen, millaiseksi ihmisten tulkitsemat käsitykset lähettäjistä tulevat todennäköisesti muodostumaan. Vastaanottajat muodostavat käsityksensä kuitenkin kaiken ja eri lähteistäkin tulevan informaation pohjalta, joten lähettäjä ei voi täydellisesti hallita mielikuvien muodostusta. On myös erotettava se tavoitekuva, jonka lähettäjä haluaa vallitsevan kohderyhmän mielessä ja se kuva, joka ihmisillä todella on mielissään. Jos ihmisillä on ongelmallinen mielikuva organisaatiosta,

voi se johtua huonosta ja vääriä asioita korostavasta viestinnästä tai organisaation todellisen toiminnan kehnoudesta. Yleisön mielikuvat voivat myös olla niin vakiintuneita, että ne eivät ole muutettavissa ainakaan hetkessä. (Karvonen 1999, 44.)

Karvonen (1999) puhuu myös julkisista kuvista. Ne ovat usein pelkistettyjä ja yksinkertaistettuja hahmoja, minkä vuoksi monimutkaisessa ja vaikeasti hahmotettavassa todellisuudessa imagot ovat pelastus, jonka avulla asiasta saadaan vähällä vaivalla selkoa. Hyödyn kääntöpuolena on liiallisen yksinkertaistuksen ja kaavamaisen stereotyyppisyyden vaara. (Karvonen 1999, 19.) Malmstenin (2002) mukaan organisaation julkisuuskuva (*mediebild*) on synonyymi sille, kuinka se esitetään mediassa. Julkisuuskuva on kokonaisuus, joka voidaan murtaa moniin eri tekijöihin. Pelkkä uutisraportoinnin sisältö ei ole se, joka vaikuttaa julkisuuskuvaan. (emt. 49.) Merkitystä on myös muuta kautta saadulla tiedolla (kuten omat tai läheisten kokemukset).

Sana ”image” tuli pikkuhiljaa muotiin 1950-60-lukujen aikana. Nimmo ja Savage (1976) ovat aikanaan määritelleet mielikuvan subjektiiviseksi, mentaaliseksi konstruktioksi, joka vaikuttaa siihen kuinka asiat kohdataan ja johon vaikuttavat siihen heijastuvat viestit. Täten he korostavat viesti-mielikuva –suhdetta. (emt. 7-8.) Mielikuvien konkreettisia vaikutuksia ja samalla median vaikutusvaltaa on tutkittu jo vuosikymmenten ajan. Nimmo ja Savage (1976) käyttävät tutkimuksessaan esimerkkinä vaaliehdokkaisiin kohdistuvia mielikuvia, jotka koostuvat ihmisten subjektiivisesta tiedosta ja ehdokkaiden heijastamista viesteistä. Kiinnostuksen kohteena on, millaisia mielikuvat ehdokkaista ovat ja kuinka ne liittyvät äänestyskäytökseen. (emt. 8-9.)

Nimmo ja Savage (1976) viittaavat klassiseen The People’s choice –äänestystutkimukseen (1944) liittyen vuoden 1940 presidentinvaaleihin. Tuloksena tutkimuksessa oli, että äänestäjät suuntaavat huomionsa hyvin valikoivasti kampanjoissa altistaen itsensä lähinnä niille viesteille, jotka tukevat heidän omia mielikuviaan ehdokkaista. Myöhemmät äänestystutkimukset ovat vahvistaneet tätä niin sanotun selektiivisen havainnoimisen sääntöä. (Nimmo ja Savage 1976, 14.) Nimmo ja Savage kuitenkin kertovat kritiikoiden kuitenkin sittemmin kyseenalaistaneen tämän säännön. Vanhoja tutkimuksia uudelleen tarkastelemalla on tultu tulokseen, että ei ole selvää todistusaineistoa siitä, että ihmiset kohtaisivat kampanjaviestejä valikoivasti. Ei ole myöskään todisteita siitä, että ihmisillä olisi psykologinen preferenssi tukevaan informaatioon. (emt. 15.)

Nimmo ja Savage (1976, 15-16) toteavat, että ”Joissakin olosuhteissa ihmiset näyttävät suosivan informaatiota, joka tukee heidän mielipiteitään; toisissa olosuhteissa ihmiset näyttävät suosivan informaatiota, joka on heidän mielipiteitään vastaan”. Myös selektiivisyyttä tukevia tutkimuksia sittemmin esitetty, joten kysymys jää auki: ovatko äänestäjien käsitykset ehdokkaista niin valikoivia, että äänestäjä yksin on vastuussa ehdokkaan imagosta, vai ovatko äänestäjien subjektiiviset arviot niin avomielisiä että ne voivat reagoida minkä tahansa ehdokkaan viestiin? Nimmo ja Savage (1976) ovat etsineet vastausta kysymykseen esimerkiksi imagoteesin ja havainnointitasapainon periaatteen kautta, mutta eivät katso niiden tarjoavan vastausta kysymykseen (emt. 82-84). He tulevat loppupäätelmään, jonka mukaan imagot on nähtävä ennen kaikkea vastavuoroisina suhteina riippuen sekä ehdokkaan viesteistä sekä äänestäjillä olevista mielikuvista (Nimmo & Savage 1976, 89).

Imago ei siis ole rakennettavissa vain lähettäjätahon mielihalujen mukaisesti. Kuitenkin jos se, että vain valikoituja rakennustarpeita on saatavilla, määrää minkälaisen käsityksen näistä saa rakennettua. Nykyään on tavallista, että ihmisten saatavilla oleva informaatio on median välittämää. Median rooli imagojen muotoutumisessa on siis keskeinen. (Karvonen 1999, 51.) Juuri tämä näkökulma on olennainen omassa tutkimuksessani, koska haluan selvittää, millaisista palasista sosiaalityö median esittämänä kuvauksena rakentuu. Onko löydettävissä jokin hallitseva määritelmä, tai jokin periaate, joka läpäisee sosiaalityön kuvauksia ja tuottaa sosiaalityön näin tietynlaiseksi alaksi jättäen joitakin sosiaalityön muita, olennaisiakin puolia pimentoon?

Median ja kansalaisten suhde ei ole yksipuolinen vaan vastavuoroinen. Karvonen (1999) katsoo, että kansalaiset pääsevät muodostamaan käsityksiään sen pohjalta, miten media on asioita tulkinnut ja halunnut ne esittää. Merkitysten tuottaminen ja vaihtaminen jatkuu kuitenkin siten, että kansalaiset vuorostaan tuottavat omia tekstejään tulkintojensa pohjalta toisilleen ja yleisönosastoihin. Tiedotusvälineet toimivat siten välittäjänä, joka luo yhteyden lähteen ja yleisön välille, mutta se ei tee sitä passiivisen siirtokanavan tavoin. Mediaa on hyödyllisempää ajatella aktiivisena toimijana, joka tulkitsee lähteestä tulevaa informaatiota omien tietorakenteidensa pohjalta ja omia tarkoituksiaan varten. Media hankkii lisätietoa, muotoilee asiat uudelleen ja valikoiden tuottaa tekstin, jonka se tarjoaa yleisölle tulkittavaksi. Medialla on valta vahvistaa pieni risahdus valtavaksi jylinäksi tai vaieta asia kuoliaaksi. Median intressit nousevat medialogiikasta, jonka mukaan asioissa

arvostetaan muun muassa uutisarvoisuutta ja dramaattisuutta. Karvonen ottaa tarkasteluunsa mukaan retorisen näkökulman ja toteaa, että retoriikka on asioiden aktivoimista ihmisten mielissä jossakin suhteessa eli sen valitsemista, missä valossa jokin esitetään ja mitä asioita siinä korostetaan. Lähteen retoriikan ja mediaretoriikan taustalla voivat vaikuttaa hyvin erilaiset intressit. (Karvonen 1999, 78-79.)

Kuvaavaa on, että media saa olemassaolollaan aikaan todellisuuteen sellaista, mitä siellä ei ilman sen olemassaoloa olisi (Karvonen 1999, 85). Imagokirjallisuuden perustavimpia ongelmia onkin eronteko siihen, miltä jokin näyttää ja mitä se todella on eli ilmentymän ja todellisuuden välinen suhde. Vastakkain tässä on se, miten havaitsemme kohteen ja mitä se tosiasiaassa on eli vastapari havainto ja todellisuus. Myös ratkaisuehdotuksia on esitetty (realismi, konstruktionismi ja relationismi). (emt. 89-91.) Median vahvaa vaikutusta ihmisten mielikuviin kuvastaa hyvin Kivivuoren, Kempin ja Smolejin (2002) tutkimus, jossa todettiin, että samalla kun lööppien väkivalta-aiheet ovat lisääntyneet, on myös kansalaisten väkivallan pelko yleistynyt. Kuitenkin samalla ajanjaksolla todellisen väkivallan määrä laski. Näin media voi juttujensa avulla muokata ja jopa vääristää ihmisten mielikuvia ”todellisuudesta”.

Myös Fairclough on esittänyt, että joukkotiedotusvälineillä on kyky vaikuttaa tietoon, uskomuksiin, arvoihin, sosiaalisiin suhteisiin ja sosiaalisiin identiteetteihin. Ne kykenevät tekemään asioista merkityksellisiä sen avulla, miten ne ne esittävät. Lisäksi merkitystä on sillä, minkälaisia kulttuurisia arvoja tiedotusvälineet tuovat mukanaan. (Fairclough 1997, 30.) Juholin ja Kuutti (2003, 10) toteavat median olevan paitsi omanlaisensa instituutio, myös elämisen ja kuluttamisen tori, joka välittää mielikuvia ja suosituksia elämäntyyleistä ja trendeistä. Media onkin voimakkain imagonrakentaja, eikä se useinkaan rakenna myönteistä kuvaa kohteestaan (Karvonen 1999, 22). Media myös mahdollistaa ihmisille sellaisia todellisuuden aspekteja, joita he eivät koe suoraan. Tämä on erityisen tärkeää sosiaalityön kaltaiselle toiminnalle, josta useimmilla ihmisillä ei ole juuri suoria kokemuksia. (Franklin & Parton 1991, 29.) Täten on perusteltua väittää, että ei ole yhdentekevää, millainen kuva sosiaalityöstä lehdistön kautta annetaan.

Väitettä tukevat myös 1990-luvun tutkimukset kansalaisten sosiaalihuoltoon liittyvistä mielikuvista. Tuire Sihvo (1990) on tutkinut suomalaisten mielikuvia sosiaalihuollosta osana vuonna 1986 alkanutta projektia. Kansalaisilta on kysytty muun muassa sitä, mitä

kanavia pitkin he saavat sosiaalihuoltoa koskevat tietonsa. Vastauksina sai antaa kaksi tärkeintä kanavaa ja tuloksena oli, että suurin osa vastaajista sai tietonsa sanoma- ym. lehtien kautta (reilu 48 % vastaajista) ja heti seuraavaksi tärkeimpänä tietokanavana tulivat tv ja radio (reilu 42 %). Kuitenkaan joukkoviestimien antama informaatio harvoin kykenee antamaan selkeitä ohjeita tai kokonaiskuvaa sosiaalihuollosta. (Sihvo 1990, 41, 43.) Tutkimus on uusittu vuonna 1994, jolloin sanoma- ym. lehdet tärkeimmäksi tietokanavaksi ilmoitti peräti 59 % vastaajista. Tuttavien kokemukset tärkeimpänä tietokanavana vastasi 37 % ja omat kokemukset 20 %. Tärkeimmiksi kanaviksi koettiin täten lehdistö ja tuttavat. (Lindqvist, Rastas & Sihvo 1994, 58; myös Kananoja ym. 2008, 210.)

Mielikuvien vaikutus näkyy muun muassa siinä, että ne yhdessä maineen kanssa ovat avainasemassa valintatilanteessa. Jos valinnanvaraa ei ole, on valittava se ainoa palvelu, joka on tarjolla. Tällaisessa monopoliasemassa palveluntarjoajan ei tarvitse kiinnittää paljoakaan huomiota asiakaspalveluun ja siihen, millaisen käsityksen asiakkaat palvelusta saavat: ihmiset joutuvat joka tapauksessa asioimaan monopolilaitoksessa, pitivät he siitä tai eivät. (Karvonen 1999, 23.) Sosiaalityön pariin hakeutuminen/joutuminen on usein asiakkaille pakon edessä tehtävä ratkaisu eli palvelua joudutaan hakemaan sen maineesta huolimatta. Uskon kuitenkin, että ne jotka sosiaalityön palveluja eivät pakottavasta tarpeestaan huolimatta hae, jäävät palvelujen ulkopuolelle monesti juuri kielteisten mielikuvien takia. Ihminen ei halua leimautua sosiaalityön asiakkaaksi, koska sosiaalityötä ei nähdä sellaisena neutraalina tai myönteisenä palveluna kuin esimerkiksi lasten päivähoito.

Organisaatio voi saada hyvän maineen silloin, kun organisaatio tuottaa asiakkailleen jotakin hyödyllistä, eikä mikään viestintä kerro huonosta palvelusta. Maineen merkitys on organisaatiolle sekä sen työntekijöille suuri, ja hyvä maine vahvistaa organisaation, esimerkiksi juuri sosiaalitoimen, legitimiyyttä. Organisaation hyvä maine voi myös toimia motivaation lähteenä työntekijöille, kun he saavat myönteistä palautetta työstään. (Kananoja ym. 2008, 211.)

Nimmo ja Savage (1976) ovat todenneet, kuinka esimerkiksi vaalien kohdalla äänestäjä ei tarkastele ehdokkaita niin sanottuina tabula rasoina, tyhjinä ja avomielisinä, vaan heillä on aina joitakin lähtökohtaisia asenteita mukana tarkastelussaan (emt. 83-84). Äänestäjien mieltä voisi verrata ensimmäistä kertaa sosiaalityöntekijän vastaanotolle menevän uuden

asiakkaan mieleen: hänellä on omat oletuksensa ja odotuksensa siitä, mitä tapaamisella tulisi tapahtumaan, millainen ihminen sosiaalityöntekijänä on ja millaista apua hän tulisi saamaan.

Mielikuvilla ja maineella voi olla hyvinvointipalveluissa laajempikin merkitys: hyvä maine näkyy julkisen sektorin organisaatioiden kykynä saada käyttöönsä voimavaroja. Julkishallinnolliset ja aatteelliset organisaatiot ponnistelevatkin tuottaakseen itsestään suotuisan mielikuvan: esimerkiksi sosiaalihuolto ja julkinen palvelu yleensä ovat teettäneet itsestään mielikuvatutkimuksia. (Karvonen 1999, 20, 32.) Valitettavasti en ole löytänyt tällaisia mielikuvatutkimuksia juurikaan viime vuosilta. Tuire Sihvo (1990) on tehnyt raportin ”Suomalainen sosiaalihuolto: mielikuvat ja todellisuus”, mutta siitäkin on jo kaksikymmentä vuotta aikaa. 2000-luvulta on löydettävissä sellaisia tutkimuksia, joissa kysellään kuntalaisten arvioita sosiaalipalveluista (esim. Kaskisaari ym. 2010), mutta näihin tutkimuksiin ei sisälly mielikuvien selvittämistä. Lisäksi tutkimuksissa käsitellään usein koko sosiaalitoimea, jolloin on vaikea erottaa niitä tuloksia, jotka koskisivat nimenomaan sosiaalityötä.

Sosiaalityötä koskevia mielikuvia on Suomessa selvitetty kuitenkin pro gradu –tutkielman tasolla. Reetta Peltonen (2008) on selvittänyt, millaisia mielikuvia lukiolaiset sosiaalityöhön liittävät. Opiskelijoiden tehtävänä oli kirjoittaa aineet siitä, millaista olisi toimia sosiaalityöntekijänä. Analyysimenetelmänä toimi laadullinen asennetutkimus. Tulokset kertovat, että lukio-opiskelijoilla ei ole sosiaalityöstä riittävästi tietoa. Ennakkoluuloilla ja sosiaalityön huonolla julkisuuskuvalla katsottiin olevan alalle hakeutumisen kannalta epäsuotuisaa merkitystä.

3 JULKISUUS JA SOSIAALITYÖ

3.1 Median vaikutukset sosiaalipolitiikkaan

Edellä kuvatut median nykytrendit ovat yhteydessä siirtymään modernista postmoderniin yhteiskuntaan. Yhtenäiskulttuurin hajoamisen ja arvojen moninaisuuden myötä paine yksilöiden omille arvovalinnoille on kasvanut. Tähän liittyy osaltaan se, kuinka ihmiset ovat yhä enemmän paitsi omien valintojensa, niin myös mediasta tulevien impulssien varassa. Tällä on omat vaikutuksensa myös sosiaalipolitiikan asialistalle, nostaten sille hyvin toisenlaisia kysymyksiä kuin aineellinen puute tai ikääntymisestä johtuva hoivan tarve. Epäjatkuvuutta ja ristiriitaisuutta huokuva ympäristö luo sellaisia ongelmia, joihin ei ole olemassa valmiita vastauksia tai standardiratkaisuja. Ratkaisut on räätälöitävä yksilöllisesti. Haasteeksi muodostuukin se, etteivät hyvinvointipolitiikan perinteiset, keskitetyt rakenteet mukaudu ongelmitta näihin ympäristönsä muutoksiin. (Kananaja ym. 2008, 71-72.)

Edellisessä luvussa on käsitelty Kuneliuksen (2003) esittelemää agenda setting –teoriaa, jonka mukaan median asettama asialista vaikuttaa siihen, mistä ihmiset puhuvat. Media vaikuttaa monin tavoin myös siihen, minkälaiset kysymykset nousevat sosiaalipolitiikan asialistalle (Kananaja ym. 2008, 72, 211). Internetin kautta kehittyvien ongelmien (kuten ns. grooming lapsen seksuaalisen hyväksikäytön muotona) hallinta on paikallisin keinoin miltei mahdotonta. Onkin syytä pohtia, miten kunnallisessa sosiaalipolitiikassa otetaan huomioon sekä median merkittävä rooli että tiedonvälityksen muutokset. Lukuisista riskeistään huolimatta voi internetin yleistymisen tarjota myös uusia mahdollisuuksia ennalta ehkäisevään työhön esimerkiksi päihdeongelman omatoimisessa tunnistamisessa. (Kananaja ym. 2008, 72-73.)

Koska julkinen keskustelu vaikuttaa poliittisen toiminnan asialistaan, on tärkeitä, että sosiaalitoimen edustajat itse nostavat tärkeitä sosiaalipoliittisia teemoja näkyviin myös paikallisesti. Koska kansalaisten käsitykset sosiaalialan kysymyksistä muodostuvat suurelta osin tiedotusvälineiden kautta, ovat avoimet keskusteluväylät mediaan tärkeitä. Keskusteluteemoja voidaan nostaa esiin myös ammattilehtien kautta, joskin ne suuntautuvat lähinnä alan henkilöstölle. Toisaalta myös valtamedia saattaa löytää aiheita ja

ammattillisesti harkittua tietoa tärkeistä kysymyksistä nimenomaan ammattilehtien kautta. (Kananaja ym. 2008, 211.)

Viestintävälineistä on tullut osa sosiaalipolitiikan toimintakenttää ja kunnallista sosiaalipolitiikkaa koskevaa keskustelua käydään entistä useammin median välityksellä. Joukkotiedotus on alettu nähdä pelkän tiedon välittämisen lisäksi merkityksien luomisena ja tulkintana, jopa kulttuurisen yhteisyyden luomisena. Kunnallisen sosiaalipolitiikan kohdalla on syytä erottaa median toiminta yleensä ja organisaation oma viestintä. (Kananaja ym. 2008, 210.) Oma tutkimukseni koskee näistä ensimmäistä. Monet kansalaiset saavat tärkeimmän tiedon sosiaalialan kysymyksistä sanomalehtien tai television välityksellä. Toisaalta median edustajalle sosiaaliala saattaa näyttäytyä vaikeasti lähestyttävältä, minkä vuoksi on tärkeää, että kunnallinen viestintä päätöksenteosta on avointa ja ennakoivaa. (emt. 210.)

Samalla, kun viestinnän merkitys on korostunut, on kuitenkin myös sen ympäristö muuttunut haasteellisemmaksi. Viestintäkanavat ja langattoman ja verkkoviestinnän merkitys lisääntyvät. Informaatioteknologian kehitys on lisännyt tietotulvaa. Tiedon määrän kasvaessa se myös sirpaloituu. Tulevaisuudessa mediasta tulee entistä tärkeämpi yhteistyökumppani ja viestintätäidoista yhä keskeisempi osa alan ammatillista osaamista ja johtamistaitoja. Tiedotusvälineet ovat tärkeitä kumppaneita sosiaalipolitiikkaa koskevan julkisen keskustelun käynnistämisessä ja monimutkaisten kysymysten avaamisessa kansalaisille. Viestintävälineet eivät näin ollen ole paikallistason sosiaalipolitiikoille (ml. käytännön ammattilaiset) vain informaation välittämisen kanavia. (Kananaja ym. 2008, 211-212.)

Sosiaalipolitiikasta viestiminen on tärkeää myös sosiaalihuollon potentiaalisten asiakkaiden kannalta. Vuoden 1997 tutkimuksessa kävi ilmi, että yksi parhaita lähteitä saada tietoa sosiaali- ja terveyspalveluista on lehdistö (Niiranen 1997, 151-152; myös Golding & Middleton 1982, 57). Kuntalaiset myös kaipasivat enemmän sanomalehtityyppistä ajankohtaista kunnallista tiedottamista (Niiranen 1997, 154).

3.2 Sosiaalityö julkisuudessa

Julkisuuden merkitys on kasvanut sosiaalipolitiikassa ja käytännön sosiaalipoliittisissa operaatioissa. Se on tullut merkitykselliseksi muun muassa resurssien jakamisen ja palvelutyön sujumisen ja jäsentämisen kannalta. Sosiaalipolitiikan ja sen käytännön operaatioiden kohdentamisen ja määrittelyn suhteen on merkittävää se, kuinka ongelmat julkisuudessa määrittyvät sosiaalisiksi ja julkisiksi. Määrittely vaikuttaa esimerkiksi palvelujen käyttäjäksi hakeutumiseen sekä konkreettiseen asiakkaan ja työntekijän kohtaamiseen. Sosiaalitoimen lisäksi muut instanssit pyrkivät tuomaan esiin näkemyksiään sosiaalitoimesta ja sen palveluista. Julkisuuden hyvä tai huono toimiminen on sosiaalihuollon asiakkaiden kannalta merkittävää: julkisuuden huono toimiminen voi syrjäyttää ihmisiä palveluverkostosta ja hyvä julkisuus voi toimia tukena kriisitilanteissa. Kansalaisten mielikuvat ja asenteet ovat merkittävässä asemassa myös hyvinvointivaltion kannatuspohjan suhteen ja yksi foorumi, jolla näitä asenteita ja mielikuvia ilmaistaan on julkisuus. (Moksunen 1991, 6, 9, 14, 21.)

Sosiaalityön ja median/julkisuuden suhdetta on Suomessa tutkittu kovin vähän. Aihe on ollut Suomessa tutkimuksellisesti esillä lähinnä 1980-90-luvun taitteessa (esim. Moksunen 1991). Keskustelua aiheesta on sosiaalialan ammattilehdissä käyty kuitenkin aina tähän päivään asti (Sosiaalitieto [ent. Sosiaaliturva], Sosiaalityöntekijä). Niissä painotetaan sosiaalityöntekijöiden oman aktiivisuuden tarvetta julkisuudessa (eli tiedottamista), kun taas omat intressini liittyvät enemmän siihen, millä lailla muut sosiaalityön julkisuudessa määrittelevät (olettaen, että lehtijutuissa sosiaalityö määritellään enimmäkseen ikään kuin ulkoapäin, ei sosiaalityöntekijöiden itsensä toimesta). Aihetta koskevan tutkimuksen vähäisyydestä johtuen joudun nojaamaan tutkimuksessani valitettavan paljon opinnäytetasoiseen (pro gradut) tutkimukseen sekä hyvin vanhoihin tutkimuksiin.

Julkisuuden ja sosiaalitoimen suhdetta voidaan pohtia sosiaalitoimen julkisuustyön funktioiden kautta. Sosiaalitoimen julkisuustyön funktioita ovat Moksusen (1991, 32-33) mukaan informaation jakaminen sosiaalipalveluista, sosiaalisen turvallisuuden tunteen luominen ja sosiaalihuollon mielikuvien muotoileminen. Sosiaalitoimen imago vaikuttavat palvelujen, tukien ja avustusten hakemiseen. Täten sosiaalitoimen julkisuustyön imagojen muokausoperaatiot konkretisoituvat sosiaalitoimen virastoissa ja työntekijöiden ja

asiakkaiden suhteissa. (Moksunen 1991, 36.) Julkisuudessa käytyjen keskustelujen kannalta kyse ei ole vain siitä mistä puhutaan tai kirjoitetaan, vaan myös siitä, miten puhutaan ja kirjoitetaan eli sävyistä. Sävyt ovat sosiaalitoimen tiedottamisen kannalta tärkeitä. (emt. 107.) Tiedottaminen on osa sosiaalitoimen julkisuustyötä ja julkisuustyö on edellytys sosiaalitoimen menestyksekkääseen julkisuudessa esiintymiseen. Sosiaalitoimen kannalta on merkittävää, kuka tai mikä keskustelua käy, millaisella foorumilla ja minkälaiset asiat määrittyvät julkisiksi tai sosiaalisiksi ongelmiksi. (emt. 189-192.) Lisäksi lehdistö on merkittävässä asemassa tiedonlähteenä kansalaisille sosiaali- ja terveyspalveluista ja sanomalehtityyppistä ajankohtaista kunnallista tiedottamista onkin kaivattu enemmän (Niiranen 1997, 151-152, 154; myös Kananoja ym. 2008, 210).

Moksusen (1991) tutkimuksessa sekä sosiaalitoimen työntekijät että palvelujen käyttäjät suhtautuivat myönteisesti ajatukseen sosiaalipalvelujen ja -toimen julkisuudessa esiintymisen lisääntymisestä. Julkisen esiintymisen lisääntymisen on katsottu edistävän asenteiden muuttumista myönteisemmiksi. Etenkin sosiaalityön ja toimeentulotuen parissa työskentelevät olivat sitä mieltä, että heidän työtään koskeva julkinen kuva on vinoutunut tai väärä. He katsoivat, että jokin tietty piirre työssä tai erillinen työtehtävä oli leimannut työn. (emt. 121, 126.) Myös lastensuojeluun liittyvä uutisointi voi nostaa esiin tiettyjä ongelmia jättäen toiset vähemmälle huomiolle. Mikäli mediassa huomioidaan esimerkiksi vain radikaaleimmat lasten pahoinpitely- tai hyväksikäyttötapaukset, on riskinä, että vuosia kestänyt, tasainen kaltoinkohtelu jää näkymättömäksi ongelmaksi, vaikka se voi olla seurauksiltaan yhtä vakavaa. (Ayre 2001, 889.) Merkittävä keino sosiaalityön julkiseen kuvaan vaikuttamisessa on omasta alasta tiedottaminen (Moksunen 1991, 104).

Iso-Britanniassa sosiaalityön ja julkisuuden suhdetta on pohdittu melko laajalti, mikä johtunee nimenomaan siitä, että siellä median välittämä kuva sosiaalityöstä on pitkälti kielteinen, mikä myötävaikuttaa alan köyhään julkiseen kuvaan (esim. Franklin & Parton 1991). Franklinin & Partonin (1991) mukaan media on äärimmäisen selektiivinen, asymmetrinen ja kapeaan huolten joukkoon rajoittunut raportoidessaan sosiaalityöstä ja -palveluista. On huomattava, että Britanniassa keskustelu sosiaalityöstä ja -palveluista on ainakin aiemmin liittynyt laajemmin hyökkäykseen julkista sektoria vastaan. Olennaisia teemoja mediakeskusteluissa sosiaalityöstä ovat tehottomuus ja autoritarismi. Median pääintressinä ovat olleet lasten pahoinpitelytutkinnat, joissa sosiaalityöntekijät esitetään syyllisinä pahoinpideltyjen lasten kuolemiin riippumatta varsinaisesta tekijästä ja muista

ammattilaisista, joiden kanssa lapsi on ollut tekemisissä⁸. (Franklin & Parton 1991, 8-10, 12, 17.) Merkitystä sosiaalityön julkisuuskuvan kannalta on myös sillä, missä lehdessä keskustelua käydään. Ainakin Iso-Britanniassa on voitu todeta iltapäivälehdillä olevan suurempi taipumus kriittisyyteen sosiaalipalveluista uutisoidessaan, kuin muilla sanomalehdillä (Franklin 1999, 5).

Chris Goodard ja Max Liddell (1995) ovat tutkineet Australiassa 1990-luvun alussa pahoinpitelyihin kuolleen pienen pojan tarinan käsittelyä julkisuudessa. Goodard ja Liddell pohtivat, millaisia käytännön seurauksia median kiinnostuksella aiheeseen on ollut. He katsovat mediahuomiosta seuranneen myös hyvää, kun sen myötä on alettu kiinnittää aiempaa enemmän huomiota lastensuojelun laatuun ja lastensuojelutarpeen selvityksen tärkeyteen. Suomessa lastensuojelutyöntekijöiden syyttäminen ei ole ollut yhtä näkyvä piirre sosiaalityöhön liittyvässä uutisoinnissa. Esimerkkinä voidaan käyttää vaikkapa joulukuussa 2011 Vantaan Hakunilassa tapahtunutta perhesurmaa, jossa perheen isä surmasi kaksi lastaan ja lasten äidin valvotun tapaamisen aikana huijattuaan ensin sosiaalityöntekijät pois asunnosta. Vaikka aihe herätti keskustelua⁹, se jäi melko maltilliseksi verrattuna siihen, millaisen ryöpytyksen juttu saisi median taholta esimerkiksi Iso-Britanniassa.

Satu Naskisen (2010, 37) pro gradu –tutkielmassaan lainaamien Reidin ja Misenerin (2001) mukaan sosiaalityön julkisuuskuva on Iso-Britanniassa ollut kielteisempi kuin muissa länsimaissa, kun taas USA:ssa sosiaalityöstä annetaan laajalti myönteinen kuva sanomalehdissä. Toisaalta ainakin lastensuojelua koskevissa aiheissa on myös USA:ssa tapana käsitellä sosiaalityöntekijöiden toimintaa hyvin kriittisesti (Cooper 107, 2005). Iso-Britanniassa median vaikutus sosiaalityöhön nähdään neljällä eri ulottuvuudella. Ensinnäkin mediaportointi on yksi panos poliittisissa prosesseissa. Toiseksi se vaikuttaa asioiden priorisointiin ja resurssien paikantamiseen. Kolmanneksi media on merkittävässä roolissa vaikuttamassa sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön julkisiin kuviin ja oletuksiin. Neljänneksi medialla on vaikutusta myös sosiaalityön käytäntöön esimerkiksi aiheuttaessaan sosiaalityöntekijöille pelkoa parrasvaloihin joutumisesta. (Franklin & Parton 1991, 29-31.) Kolmas ulottuvuus on se, johon tutkimuksessani paneudun.

⁸ Lisätietoa yksittäisten asiakastapausten käsittelystä julkisuudessa kts. Aldridge 1999.

⁹ Tässä kohdin viitataan lähinnä sanomalehdissä käytyyn keskusteluun, en internetin verkkokeskusteluihin, joissa on spekuloitu sosiaalityöntekijöiden oletettuja virheitä tilanteessa.

Britanniassa sosiaalityöntekijöitä on syytetty huonoista julkisuussuhdetaidoista, jotka ovat yksi syy lehdistön vihamieliseen asenteeseen sosiaalityöntekijöitä ja –palveluita kohtaan. Tähän liittyy väite, että sosiaalityön professio on huono selittämään ammatillista filosofiaansa ja käytäntöään. Toisaalta vaikutusta voi olla myös sillä, että ”lehdistöä hallitsevat pitkälti valkoiset keskiluokkaiset miehet, jotka eivät välttämättä arvosta naisten ’hyväntekemistä’”. (Fry 1991, 64-65.) Lastensuojeluun liittyvässä uutisoinnissa taas korostuu se, etteivät arjen onnistumiset ole uutiskynnyksen ylittäviä tapahtumia, jolloin lähes ainut mediassa näkyvä puoli ovat satunnaiset epäonnistumiset (Ayre 2001, 891).

Selitystä sosiaalityön kielteisenä koettuun julkisuuskuvaan (sosiaalialan kielteisestä mielikuvasta ja sen myönteiseksi muuttamisen tarpeesta esim. Suoninen-Erhiö Lea 2007) voidaan varmaankin etsiä ainakin tiedonpuutteesta sosiaalityön työkuvaan liittyen ja sosiaalityön viranomaisluontoisuudesta. Heikki Kuutti (2008) on käsitellyt median ja organisaatioiden suhdetta sekä organisaatioiden selviytymistä kielteisessä mediajulkisuudessa. Uutisoinnin sävyyn vaikuttaa muun muassa se, että monesti viranomaisilla on kielto kommentoida ihmisten henkilökohtaisia asioita, jolloin asioista ja viranomaisen toiminnasta voidaan puhua vain yleisellä tasolla. Vaitiolovelvollisuuden takia mediakäsittely voi jäädä yksipuoliseksi ja puutteelliseksi ja voi täten leimata koko viranomaisen toimialan. Aiheen käsittelyn yksipuolisuus voi johtua myös toimittajien puutteellisesta asiantuntemuksesta käsittelemässään asiassa. (emt. 30, 31.) Sosiaalityötä koskevat melko tiukat rajoitukset vaitioloon liittyen (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812) ja alaan liittyy myös oma – joskin suurelle yleisölle ehkä tuntemattomaksi jäävä - spesifi asiantuntijuutensa, joten on syytä olettaa näiden seikkojen vaikuttavan mediassa esitettävien juttujen sisältöihin ja sävyyn.

Suomessa on tutkittu lastensuojelun julkisuuskuvaa Lastensuojelun Keskusliiton toimesta vuosina 1996 ja 2000. Tutkimuksissa selvitettiin lastensuojeluun liittyviä mielikuvia ilmeisesti kyselylomakkein. Tutkimustulokset on esitetty lyhyesti Annamaija Puontin (2004) artikkelissa Lastensuojelu ja julkisuus. Tutkimuksissa tarkasteltiin kuitenkin lähinnä Keskusliiton jäsenyhteisöjen ja yhteistyökumppaneiden mielikuvia lastensuojelutyöstä eli suuren yleisön mielipiteet ovat rajautuneet tutkimusten ulkopuolelle. Tutkimusten tavoitteena oli saada selville, miten hyvin lastensuojelusta määritetty tavoitekuva vastaa eri sidosryhmien käsityksiä lastensuojelusta. Tuloksena saatiin muun muassa tieto, että kuva käytännön lastensuojelutyöstä on melko myönteinen, mutta alan

yhteiskunnallisiin vaikutusmahdollisuuksiin ei juuri uskottu. Selkeimmin mielikuvaa leimasi huostaanotto ja alan ammattilaiset nostivat sen itsekin keskeiseksi osaksi työtä, vaikka samalla arvostelivat alan leimautumista julkisuudessa huostaanottokeskeiseksi.

Toimittajien mielikuva alasta oli kriittinen eivätkä he uskoneet käytännön työn laatuun. Toimittajat kertoivat saavansa tietonsa lastensuojelusta oman työnsä kautta ja joukkoviestimistä. Johtopäätöksenä tutkimuksissa todettiin muun muassa julkiseen keskusteluun osallistumisen ja sitä kautta vaikuttamisen tärkeys sekä arkikielisuuden ja avoimuuden tarve. Lisäksi todettiin, että *”ellei lastensuojelu pysty viestimään työnsä tarpeellisuudesta ja vaikuttavuudesta, se on helppo sivuuttaa resurssipäätöksiä tehtäessä”* ja että *”lastensuojelun on kyettävä terävöittämään julkista kuvaansa ja tuomaan esiin työn moninaisuus”*. Puontin (2004) mukaan vuosina 1995-1996 lehtijutut alue- ja paikallislehdissä olivat sävyltään myönteisiä tai neutraaleja, mutta valtakunnan tasolla käsiteltiin lähinnä huostaanottoja. Vuonna 2000 keskusteluun ilmestyivät lasten hyvinvointi- ja pahoinvointiteemat ja yhteisen vastuun korostaminen.

Sosiaalityötä ja julkisuutta yhdisteleviä teemoja on esillä myös Hannu Piironen (2005) väitöskirjassa, jossa analyysin kohteena on ammattikunnan sisäinen keskustelu alan ammattilehdissä. Näin ollen, toisin kuin graduni sanomalehtiaineistossa tulee olemaan, tekstien yleisönä ei toiminut niin sanottu suuri yleisö, vaan sosiaalialan asiantuntijat ja ammattilaiset. Aineistona Piironisella oli sosiaalityöntekijöiden kirjoituksia 1990-luvulla Sosiaalityöntekijä- ja Sosiaaliturva -lehdistä. Piironen löysi kirjoituksista viitteitä sosiaalityön epävarmuudesta, muutoksesta ja ammatillisista jännitteistä ja pohti näitä suhteessa siirtymään modernista postmoderniin sosiaalityöhön. Lisäksi aihepiiristä on tehty muutamia graduja, kuten Satu Naskisen (2010) uuteen lastensuojelulakiin liittyvän julkisen keskustelun analysointi ja Kaisa Haapakosken (2006) sosiaalityön kriisin ja mielenilmauksen tarkastelu julkisuudessa.

Golding ja Middleton (1982) ovat tutkineet hyvinvointivaltioon ja sosiaalipolitiikkaan liittyvää uutisointia Iso-Britanniassa. On tosin huomattava teoksen ikä, jolloin kaikki siinä tehdyt johtopäätökset eivät koske tämän hetkistä tilannetta. He ovat kuitenkin tuoneet uusia näkökulmia aiheeseen esittäen esimerkiksi, kuinka median esiin nostamissa sosiaalipoliittisissa aiheissa niiden uutisarvo merkitsee enemmän kuin niiden sosiaalinen

arvo (Golding & Middleton 1982, 70). Toisin sanoen, uutisissa esiin nousevat aiheet eivät välttämättä ole samoja aiheita, kuin joita vaikkapa sosiaalipolitiikan asiantuntijat haluaisivat nostaa keskusteluun. Samalla uutismedia on monille ihmisille olennainen lähde niille käsitteille, arvoille ja mielikuville, joiden kautta he käsittelevät kokemuksiaan hyvinvointivaltiosta (emt. 57).

Golding ja Middleton (1982, 95) toteavat, että sosiaaliturvauutisoinnissa suurimpana näkyvänä teemana on ollut se, joka koskee hyvinvointikoneiston tehottomuutta ja anteliaisuutta. Huolta on kannettu siis yksilöiden harjoittaman hyväksikäytön sijaan itse systeemistä. Alateemoina ovat olleet sosiaaliturvasysteemin epäonnistuminen asiakkaidensa oikeanlaisessa kontrolloinnissa, sosiaaliturvan liian helppo saaminen ja seikka, jonka mukaan hyvinvointietuuksista on tullut liian anteliaita rohkaisten laiskuuteen ja loukaten rehellistä työntekijää.

Franklinin ja Partonin (1991, 9-10) mukaan sosiaalityö on mediassa liitetty yhdeksi aseeksi hyökkäyksessä julkista sektoria vastaan. Tässä prosessissa sosiaalityöntekijöistä on tullut välineitä laajempaan kritiikkiin liittyen sosiaalidemokraattisen valtion rooliin hyvinvointipalvelujen tuottajana, valtion tehtävien luonteisiin perheen yksityisellä alueella, hyvinvointivaltion rooliin, rekonstruointiin ja rahoittamiseen, hyvinvointituottajien tilivelvollisuuteen ja vallan käyttöön sekä ansaitsevien ja ansaitsemattomien köyhien väliseen suhteeseen ja siihen reagoimiseen. Sosiaalityötä kuvaillaan samoilla piirteillä, joilla tuomitaan tehoton ja interventionistinen sosiaalidemokraattinen valtio: tehottomuus ja autoritarismi ovat kaksi merkittävää teemaa mediakeskusteluissa sosiaalityöstä. Kuten aiemminkin mainittu, on Iso-Britannian media myös aktiivisesti tarrautunut lasten pahoinpitelytutkintoihin ja sosiaalityön mahdollisiin virheisiin näissä (Franklin & Parton 1991, 12, 17).

Franklin ja Parton (1991, 33) ovat pyrkineet löytämään enemmänkin selityksiä sille, miksi media esittää sosiaalityön niin huonossa valossa. He päätyvät kolmeen toisiinsa yhteydessä olevaan selitykseen: 1. Sosiaalityön ammatin monitulkintaisuus ja epäselvyys sekä jännitteisyys, 2. Poliittinen talous: sosiaalityöntekijät julkisen sektorin symbolina, 3. Median huomio kiinnittyy tiettyihin juttuihin kahdella eri perusteella: moraalinen paniikki ja uutisarvoisuus. Tilannetta ei ainakaan paranna se, että sosiaalityön professio on yleensä huono selittämään ammatillista filosofiaansa ja käytäntöään. Huonot julkisuussuhdetaidot

ovat yksi syy, miksi sosiaalityöntekijät ja palvelut saavat perinteisesti vihamielisen lehdistön. (Fry 1991, 64.) Jälleen on pidettävä mielessä, että sosiaalityön uutisointi Iso-Britanniassa on jyrkempää kuin Suomessa.

Kuten mainittu, sosiaalitoimen imagot vaikuttavat palvelujen, tukien ja avustusten hakemiseen. Tällöin sosiaalitoimen imagoilla on vaikutusta aina asiakas-työntekijä – suhteeseen asti. (Moksunen 1991, 36.) Kemppainen ym. (1998) ovat tutkineet sosiaalityön ulkopuolisten tahojen sosiaalityöhön kohdistamaa arvostusta, jolla on oma vaikutuksensa myös ammattilaisten itsearvostukseen alaansa kohtaan. Heidän mukaansa sosiaalityön arvioinnissa alana kytkeytyvät yhteen työntekijöiden itsearvostus alaansa kohtaan, muiden tahojen arvostus sitä kohtaan sekä työntekijöiden tulkinnat tästä arvostuksesta. Kyselyn tulosten mukaan sosiaalityö kärsii arvostusongelmasta, mutta että se näyttää näkökulmasta riippuen erilaiselta. Yleinen kuva sosiaalityön arvostuksesta yhteiskunnassa on työntekijöiden mukaan edelleen kielteinen. Reilu neljännes vastaajista koki yhteiskunnallista arvostusta sosiaalityötä kohtaan olevan melko paljon. Lähes kolme neljänestä työntekijöistä arvioi sosiaalityön arvostuksen olevan suhteellisen välinpitämätöntä tai vähäistä. Tutkijoiden mukaan tulos haastaa sosiaalityötä oman imagonsa vahvistamiseen, jotta se voisi yhteiskunnallisena toimintana saavuttaa asiantuntemustaan vastaavan julkisen kuvan ja aseman. Työntekijöiden mielestä arvostuksen nostaminen on yksi työn keskeisistä tavoitteista. (emt. 100.)

Tulosta pohdittaessa on syytä huomata, että se koskee nimenomaan sosiaalityöntekijöiden itsensä tulkintaa ulkopuolisten arvostuksesta, eikä välttämättä ole todellinen kuva alasta. Puuttuuko sosiaalityöntekijöiltä itseltään riittävä itsearvostus? Sosiaalityön kuva näyttäytyy kuitenkin erilaisena eri näkökulmista. Sosiaalityöntekijöiden arvioidessa sellaisten tahojen suhdetta sosiaalityöhön, millä on konkreettinen nimi ja toiminta-alue (abstraktin ”yhteiskunnan” sijasta), he tulkitsivat niiden käsitykset alasta myönteisemmin. Etenkin sosiaalityötä lähellä olevat instituutiot suhtautuvat työntekijöiden mielestä varsin myönteisesti sosiaalityöhön. (Kemppainen ym. 1998, 101.) Toisaalta lastensuojelun maine lähinnä huostaanottoihin keskittyvänä palveluna voi heikentää sen ja muiden toimijoiden (kuten päiväkotien) yhteistyötä (kts. esim. Keski-suomalainen 19.1.2012).

Merkittävä tulos on myös se, että sosiaalityöntekijät tulkitsevat asiakkaat pääsääntöisesti sosiaalityöhön myönteisesti suhtautuviksi. Tämä on ristiriidassa yleisesti ylläpidetyn

käsityksen kanssa, jossa asiakkaita pidetään tyytymättöminä ja kielteisinä palvelua kohtaan. Kun taas näkökulmaa laajennetaan tutusta asiakaskunnasta yleisemmin kunnan asukkaisiin, työntekijät kokevat suhtautumisen sosiaalityöhön muuttuvan selvästi kielteisemmäksi. (Kemppainen ym. 1998, 102.) Sosiaalityön imagon kannalta työntekijöiden tulkinta kuntalaisten kielteisyydestä tai välinpitämättömyydestä sosiaalityötä kohtaan voi viitata niin sanotun yleisen mielipiteen oletettuun kielteisyteen (Kemppainen ym. 1998, 103). On myös esitetty, että ”yleisö pitää siitä mitä sosiaalityö tekee, muttei siitä, kuka sitä tekee ja kuka sitä vastaanottaa” (Golding 1991, 96).

Tarpeesta vahvistaa sosiaalityön omaa viestintää kertoo myös havainto, jonka mukaan yleisö ei tunne sosiaalityöntekijöiden roolia ja tehtävää (Golding 1991, 91). Tätä havaintoa tukee Kivisen (1997, 84) tutkimustulos, jonka mukaan vastaajien oli selvästi vaikeampi arvioida mielikuvan perusteella sosiaalitoimessa asiointia kuin terveyskeskuslääkärin vastaanotolla käyntiä. Noin 40 % heistä, jotka eivät olleet asioineet sosiaalitoimessa, eivät osanneet arvioida mitään kysymyksessä heille esitettyjä asioita. Ehkä tämä johtuu osaltaan siitä käsityksestä, että terveydenhuolto on kaikille suunnattua palvelua ja sosiaalitoimi vain tietyissä ongelmatilanteissa eläville ihmisille? Golding ja Middleton (1982) ovat ehdottaneet syyksi myös lehtien kirjeenvaihtajien tietämystä sosiaali- ja terveystalasta. Heidän mukaansa tilanteessa, jossa lehtien kirjeenvaihtajat omaavat sekä sosiaali- että terveyshuollon aihealueet, dominoi terveydenhuollon puoli heidän aikaansa. Painotuksen oikeuttaa ensisijaisesti poliittinen kiinnostus terveysasioihin, ja toissijaisesti argumentti jonka mukaan terveys kiinnostaa kaikkia ja sosiaaliturva vain vähemmistöä. (emt. 134.)

Sosiaalityön ja mediajulkisuuden suhdetta on Suomessa tutkittu aiemmin gradun tasolla. Heli Immonen (2001) tarkasteli tutkielmassaan sosiaalityön julkisuuskuvan merkitystä sosiaalityölle ja sen tekijöille. Aineistona Immosella oli 15 laadullista avokyselyä ja kolmen kuukauden uutisartikkelit Helsingin Sanomista (v. 2000). Immosen tulosten mukaan sosiaalityöntekijät kokivat sosiaalityön julkisuuden virheellisenä ja puutteellisenä. Tämä tukee edellä esitettyä Kemppaisen ym. (1998) tutkimusta sosiaalityöntekijöiden arvioista ulkopuolisten sosiaalityöhön liittämistä arvostuksista. Immosen tutkimuksessa sosiaalityöntekijät myös uskoivat, ettei mediaa kiinnosta mitä sosiaalityön piirissä oikeasti tehdään. Immonen havaitsi kyselyaineistonsa perusteella neljä teemaa, jotka hallitsivat

sosiaalityötä: sosiaalityön hiljaisuus (vähäinen näkyvyys), epämääräisyys, kielteisyys, asiantuntijuus. (Immonen 2001, 2.)

Vaikka Immosen gradu on aiheeltaan hyvin lähellä omaani, on näissä kahdessa työssä paljon näkökulmaeroja. Immosen tarkoituksena oli kuvailla mediajulkisuuden muodostumista ja sen vaikutuksia, ilman näiden asioiden pohtimista yhteiskunnallisten julkisuusteorioiden kautta (Immonen 2001, 8). Menetelmänä hänellä oli laadullinen sisällönerittely (emt. 48). Omassa tutkielmassani on kehysteorialla merkittävä osuus. Vaikka työni ei sisälläkään minkään teorian testaamista empiiristä aineistoa vasten, määrää kehysteoria monia lähtökohtia tutkimukselleni ja aineiston analysoinnille. En tutki niinkään, mitä sosiaalityöstä sanotaan, vaan ennemminkin, missä rajoissa keskustelua käydään. Pyrin tutkielmani kautta haastamaan näkemystä sosiaalityön kielteisestä julkisuuskuvasta (esim. Kempainen ym. 1998, Immonen 2001) ja pääsemään selville siitä, millaisten keinojen kautta julkisuuskuvaa – olipa se kielteinen tai ei – rakennetaan.

3.3. Tutkimustehtävä

3.3.1 Tutkimuskysymys

Tutkimusaiheeni lähti rakentumaan sosiaalityötä koskevien mielikuvien ja median vaikutusvallan pohtimisen kautta. Juholin ja Kuutti (2003, 10) puhuvat median kautta välittyvästä todellisuudesta, joka tulee lähelle omaa esioletustani siitä, kuinka media luo omanlaisensa kuvan sosiaalityöstä, mikä edelleen vaikuttaa myös ihmisten mielikuviiin. Voisin tiivistää lähtökohtaoletukseni seuraavasti:

- Kielen avulla voidaan luoda ja määritellä todellisuutta ja media osallistuu omalta osaltaan tällaiseen todellisuuden määrittelyyn.
- Median kautta välittyvä sosiaalityön julkisuuskuva on merkittävässä asemassa muodostamassa ihmisten mielikuvia sosiaalityöstä. Toisaalta media varmaan myös uusintaa jo olemassa olevia asenteita, mikä tekee vuorovaikutuksen median ja yleisön välillä vastavuoroiseksi.
- Vallitseva käsitys on, että sosiaalityön julkisuuskuva on laajalti kielteinen.

Aion siis tutkia erästä sosiaalityön julkisuuskuvan osa-aluetta eli kuvaa, jonka sanomalehdet sosiaalityöstä rakentavat. Julkisuuskuvista puhumisen aloitti Walter Lippmann 1920-luvulla (Karvonen 1999, 131) ja se voidaan käsittää yksinkertaisesti median välittämäksi kuvaksi (Karvonen 1999, 53; Juholin & Kuutti 2003, 90). Tutkimusongelmaani ”millainen on sosiaalityön julkisuuskuva” liittyy useampia osakysymyksiä, kuten millaisia lähtökohtaoletuksia ja arvoasetelmia jutuista paljastuu ja ketkä näissä jutuissa sosiaalityötä määrittelevät ja miten. Tarkastelun alla on kokonaisuudessaan se, missä rajoissa sosiaalityöstä keskustellaan eli miten aihetta kehystetään mediassa. Juholinin ja Kuutin (2003) mukaan julkisuuskuvaa ja sen kehitystä kannattaa tarkastella hieman pidemmällä tähtäimellä (emt. 90). Kovin pitkän aikavälin tarkastelu ei gradun laajuudessa työssä kuitenkaan onnistu, joten koostan aineistoni yhden vuoden artikkeleista.

Tutkimukseni on yksi avaus lisää sosiaalityön julkisuuskuvaa ja sen käytännön merkitystä koskevaan keskusteluun. Kuten todettu, sosiaalityön ja julkisuuden suhdetta ei ole juuri tutkittu Suomessa. Tämä on erikoista ottaen huomioon sen seikan, että julkisuuskuvan merkitys sosiaalityön käytännölle on kuitenkin tunnustettu ja siihen on otettu vahvasti

kantaa alan ammattilehdissäkin (esim. Salmela 1991; Helminen 1996; Malmström 1996; Jämsén 1997; Leppänen 2001; Saarinen ym. 2010).

3.3.2 Tutkimukseni sijoittuminen sosiaalityön tutkimuksen kentälle

Tutkimuksessa on aina kyse tiedon tuottamisesta pyrkimyksenä löytää uusia tapoja ymmärtää maailmaa. Etenkin soveltavilla tieteenaloilla, kuten sosiaalityössä, tutkimusta ei tehdä vain sosiaalisen teorian kehittämisen takia sinänsä, vaan siksi, että tutkimus voi ohjata muutoksiin käytännössä, instituutioissa, politiikassa ja laeissa joko suoraan tai epäsuorasti. Ideana on, että muutokset toisivat parannuksia jollain lailla. Näin ollen pääsy tutkimukselle sosiaalityön kaltaisella alalla on uskomus, että tulosten avulla sosiaalityön palveluita voidaan kehittää paremmiksi. Tutkimus on yksi valtalähde, joka voi vaikuttaa käytäntöihin ja instituutioihin sekä sosiaalityöhön professiona. (Hugman 2010, 149-150.) Sosiaalityön tutkimuksen tehtävänä on tuottaa käytännön kannalta asianmukaista tietoa moninaisista ilmiöistä, ongelmista ja toimivista interventiomalleista (Soydan 2010, 135). Koska tutkimukseni käsittelee eräänlaista sosiaalityön konstruktia, lähestyy painopisteeni enemmänkin sosiaalityötä ammattina koskevaa tutkimusta ja mielikuvatutkimusta kuin tutkimusta, joka tuottaisi tietoa suoraan käytännön asiakastyöhön liittyen.

Sosiaalityön tutkimus on osa erilaisia, muuttuvia sosiaalisia ja poliittisia konteksteja. Yksi itsestään selvimmistä konteksteista sosiaalityön tutkimukselle on sosiaalityön käytäntö ja instituutiot, joissa sitä toteutetaan. (Shaw et al. 2010, 3, 13.) Sosiaalityön käytäntöön vaikuttavat niin makro- (hallitukset, instituutiot) kuin mikrotasonkin (toimiston sisäiset menettelytavat) poliittiset päätökset (Soydan 2010, 134). Poliittisia vaihtoehtoja edelleen rajaa massamedia, koska se rajoittaa niitä kehyksiä, joiden sisällä julkisista asioista keskustellaan (Tuchman 1978, 156). Eräänä, ehkä harvemmin sosiaalityön tutkimuksessa noteerattuna, kontekstina voikin pitää mediajulkisuutta ja sitä sosiaalityön profession julkisuuskuvaa, jota media ylläpitää. Poliittisia vaihtoehtoja rajaavalla voimallaan medialla voi olla myös välillistä vaikutusta sosiaalityön käytäntöön, vaikuttaen paitsi siihen miten sosiaalityöstä itsestään puhutaan julkisuudessa, myös siihen miten esimerkiksi erilaisista sosiaalisista ongelmista ja niiden ratkaisuvaihtoehdoista puhutaan ja millaisia vaikutuksia tällä on esimerkiksi sosiaalipolitiikan harjoittamisen suhteen. Sosiaalityön

konteksteihin liittyy myös sen sijoittuminen kotitalouden yksityisen piirin ja valtion tai yhteiskunnan julkisen piirin välimaastoon (Parton 2000, Parton & Kirk 2010, 25 mukaan).

Tämä tuo oman lisänsä tutkimukseeni, jossa osana teoreettista pohdintaa on yksityisen ja julkisen piirin välisen suhteen erittelemine. Sosiaalityö on myös professio, jonka naiset ovat pitkälti muokanneet ja tätä myötä sosiaalityö tekee päivittäiset tehtävänsä poissa yleisön näkökentästä (Gilgun 2010, 292) eli yksityisessä piirissä. Täten se, mitä sosiaalityöstä pääsee julkisuuteen ja suuren yleisön tietoisuuteen, on hyvin pitkälti jotain jonka media välittää. Uutismedialla on valta muokata uutisten kuluttajien mielipiteitä etenkin aiheista, joista heillä ei ole tietoa (Tuchman 1978, 2), joten median rooli sosiaalityötä koskevien mielikuvien muokkaamisessa ei liene olematon. Weick (2000, Gilgun 2010 mukaan) on todennut, että sosiaalityön status vastaa naisten statusta yhteiskunnassa: sosiaalityön yksityinen piiri jäljentää sitä työtä, jota naiset ovat perinteisesti tehneet perheiden yksityisissä piireissä, poissa julkisesta katseesta. Tämä johtaa väärinymmärryksiin sosiaalityön luonteesta, vaikuttaen samalla käsityksiin sosiaalisten ongelmien luonteesta, politiikasta jota tarvitaan näiden ongelmien osoittamiseen ja rahasta jota ohjelmien toteuttamisen tarvitaan. USA:ssa ”hyvinvointikuningattaren” (welfare queen) myytti kuvaa näitä väärinkäsityksiä ja on jopa johtanut pitkänajan kielteisiin vaikutuksiin tiedon ja teorian kehitykselle.

Ian Shaw esittelee sosiaalityön konteksteja käsittelevässä artikkelissaan eräitä erityispiirteitä, joiden hän toteaa liittyvän kaikkiin sosiaalityön tutkimusmenetelmiin huolimatta siitä, koskevatko menetelmät kasvokkaista haastattelua tai kohderyhmiä, survey-menetelmiä, etnografiaa, tapaustutkimuksia tai kontrolloituja koeasetelmia (Shaw 2010, 214). Kaikki mainitut menetelmät lienevät tuttuja sosiaalityön tutkimuksen kentällä. Oma tutkimukseni poikkeaa valtavirrasta sekä aineistonsa että menetelmänsä osalta. Aineistona toimivat sanomalehtiartikkelit ja menetelmänä journalismin tutkimukseen sovellettu kehysanalyysi. Kehysanalyysi nojautuu samaan ajatukseen kriittisen diskurssianalyysin kanssa siinä mielessä, että molemmissa etsitään teksteistä merkityksiä, jotka muutoin voisivat jäädä piiloon. Kriittinen diskurssianalyysi on Gilgunin (2010) mukaan alikäytettynä sosiaalityön tutkimuksessa, mutta sillä olisi suurta potentiaalia sosiaalisten ongelmien ja niiden asioiden, jotka heikentävät asiakkaiden voimaantumista (*disempower clients*), tunnistamisessa. (Gilgun 2010, 293-294.) Uskoisin, että kehysanalyysi on yhtäläillä arvokas menetelmä sosiaalityön tutkimukseen, vaikka sekin on

sosiaalityön tutkimuksen kentälle melko vieras menetelmä¹⁰. Tietysti on syytä muistaa, että sosiaalityön tutkimuksen metodit ovat yleensäkin laajemmin sosiaalityöiden kentältä lainattuja sen sijaan, että olisivat jotenkin ”ominaisia” juuri sosiaalityön tutkimukselle (Shaw et al. 2010, 14). Kerron seuraavaksi aineistostani tarkemmin. Sen jälkeen siirryn tarkastelemaan valitsemaani analyysimenetelmää Goffmanin teoretisoinnin johdantelemana, päätyen journalistisiin aineistoihin sovelletun kehysanalyysin yksityiskohtaiseen erittelyyn.

¹⁰ Suomessa sosiaalityön parissa kehysanalyysia sen goffmanilaisessa mielessä on sovellettu esimerkiksi aikuissosiaalityön kehyksiä tutkivassa pro gradussa (Heinonen ja Mustonen 2006) ja lastensuojelun ammattilaisten näkemyksiä maahanmuuttotyöstä tarkastelevassa artikkelissa (Anis 2006). Varhaiskasvatuksen puolella menetelmää on väitöskirjassaan soveltanut Anna-Maija Puroila (2002b).

4 AINEISTO

4.1 Sanomalehti aineistona

Kuten todettu, voidaan medially viitata monenlaisiin eri viestimiin (Wiio 2006, 19-20). Sosiaalityön julkisuuskuva voinee vaihdella sen mukaan, millainen viestin tutkimuksen kohteeksi otetaan. Mediavälineiden ja niiden toimintaympäristön viimeaikaisista muutoksista huolimatta olen päätenyt tutkimaan sosiaalityön julkisuuskuva perinteisen viestimen välittämänä. Olen valinnut tapausesimerkiksi julkisuuskuva Helsingin Sanomat sillä perusteella, että se on Suomen suurin sanomalehti lähes miljoonalla lukijallaan (Helsingin Sanomat 2010).

Huolimatta kilpailevien viestinten lisääntymisestä, oletan sanomalehden edelleen olevan toimiva väline mahdollisimman suuren ja heterogeenisen yleisön tavoittamisessa. Lisäksi gradun laajuuden huomioon ottaen, on sanomalehtiaineisto huomattavasti helpommin rajattavissa kuin esimerkiksi internet-pohjainen aineisto. Sanomalehti on myös siinä mielessä merkittävä viestin, että sillä on paikallista valtaa sen myötä, kuinka se koordinoi julkista viestintää. Toisin sanoen, kuinka lehden julkisuustilassa esiin nostettavat aiheet nimetään, kehystetään ja merkityksellistetään, kuinka esiintyvät tahot ja toimijat valikoidaan ja asemoidaan tiettyihin rooleihin ja viestinnällisiin suhteisiin. (Ridell 2009, 244.)

Eräänä sanomalehden erityispiirteenä voi pitää siinä käytävän keskustelun tietynlaista hitautta verrattuna uudempiin viestimiin. Tosin lehdet ovat pyrkineet vastaamaan tähän haasteeseen kehittämällä omia verkkopalvelujaan, joissa uutisia voidaan kommentoida reaaliajassa tarvitsematta odottaa seuraavan päivän lehden ilmestymiseen asti. Ominaista lehdessä käytävälle keskustelulle on myös (verrattuna esimerkiksi kasvokkaiseen vuorovaikutukseen) äänenpainojen, ilmeiden ja elekielen puute. Sanomalehteen kirjoittaja ei myöskään pääse näkemään yleisön reagoitua vastaavalla tavalla kuin puhuja. Muutenkin artikkeleiden perusteella on mahdotonta päätellä sitä, miten kukin lukija sen ymmärtää (Malmsten 2002, 62). Epäselväksi voi jäädä myös, tavoittaako teksti edes kaikkia niitä, joille se on suunnattu. Päädyin sanomalehtiaineistoon siksi, että sanomalehti on viestin, jonka sanoma oletettavasti tavoittaa mahdollisimman monenlaisia ihmisiä

yhdellä kertaa. Tämä piirre eroaa esimerkiksi internetin keskustelupalstoista juuri siinä, että internetissä on erikseen hakeuduttava itseään kiinnostaville sivustoille.

Veikko Pietilä (2010d) on tarkastellut lehden yleisönosastojen ja internetin keskusteluareenojen yhtäläisyyksiä ja eroja. Pietilän mukaan yleisönosasto eroaa teknisesti verkkofoorumeista monella tapaa (esim. yleisön reagoinnin aikaviive lehden ilmestymisrytmin mukaisesti, yleisönosasto toimitetaan toisin kuin monet verkkofoorunit). Pietilä katsoo myös, että yleisönosastokirjoituksen virike tulee monesti osaston ulkopuolisesta puheenvuorosta, kun taas virike keskusteluviestiin verkossa saadaan yleensä keskustelun aiemmasta puheenvuorosta. Täten dialogisuuden aste näiden kahden viestimen välillä vaihtelee. Tiivistäen, verkkokeskustelut ovat itseriittoisia, ja yleisönosasto taas toimii enemmän osaston ulkopuolisen julkisuuden suuntaan. Tällä on vaikutuksensa myös yleisösuhteelle: yleisönosastokirjoittajat ovat taipuvaisempi suuntaamaan puheenvuoronsa ennemminkin yleensä julkisuuteen kuin toisille yleisönosastokirjoittajille. Kuten Pietilä toteaa, ”missä verkkofoorunit leireineen toisintavat omissa pienoisjulkisuuksissaan yleisempää julkisuutta, siinä yleisönosasto on osa tuota yleisempää julkisuutta ja sen leirimuodostelmaa”. (emt. 400, 406-407, 416.)

Sanomalehtiaineiston käyttämiseen tutkimuksessa liittyy myös omanlaisensa eettinen pohdinta. Etenkin mielipide- ja pääkirjoituksia kirjoitetaan usein omalla nimellä, tuoden usein esiin myös oman ammattiaseman. Kirjoittajat ovat antaneet kirjoituksensa ensisijaisesti sanomalehtiä varten eivätkä tutkimustarkoitukseen. Ongelmat liittyvät siihen, että olen käyttänyt joitakin suoria lainauksia apuna analyysissäni, jolloin on periaatteessa mahdollista saada selville niiden kirjoittajat lehden arkistoja selaamalla. Toisaalta kirjoittajat ovat antaneet tekstinsä julkisuuteen vapaaehtoisesti. Ehkäistäkseni eettisiä ongelmia tutkimuksessani voin vain korostaa sitä, että pyrkimyksenäni ei ole ollut ottaa kantaa kirjoittajien väitteisiin, vaan käyttää aineistoa sellaisena kuin se on, tehden sen avulla johtopäätöksiä sosiaalityön julkisuuskuvan eri puolista.

4.2 Aineiston rajaaminen

Aineistoni koostuu Helsingin Sanomien (HS) vuoden 2010 sosiaalityötä koskevista artikkeleista. Kuten olen todennut, on media yksi ihmisten mielikuviin vaikuttava lähde.

Tämän vuoksi on mielestäni tärkeätä hakea aineistoksi juuri sellaisia artikkeleita, jotka selvästi viittaavat seikkoihin, joita yleisön voisi olettaa yhdistävän nimenomaan perussosiaalityöhön. Päätin hakea artikkeleita hakusanoilla *sosiaalityö**, *lastensuojel** ja *toimeentulotu**, jolloin mukaan tulee niin lastensuojelun kuin aikuissosiaalityönkin näkökulmia. Olen jakanut analyysini kahteen vaiheeseen, jossa ensimmäisessä mukana on 353 artikkelia ja toisessa 121 artikkelia. Mukana analyysissa on niin uutisia, pääkirjoituksia kuin mielipidekirjoituksiakin, koska ne kaikki ovat osaltaan luomassa sosiaalityöstä tietynlaista kuvaa (tai paremminkin tietynlaisia kuvia, koska sosiaalityö tuskin näyttäytyy aineiston perusteella homogeenisenä ja ristiriidattomana kokonaisuutena).

Suoritin haut edellä mainituin hakusanoin HS:n arkistoon maaliskuussa 2011. Keräsin kaikki kunkin hakusanan tuottamat artikkelit itselleni talteen Word-tiedostoiksi, minkä jälkeen selasin ne läpi ja mietin mahdollisia rajausperusteita. Hakutuloksia tuli alun perin sosiaalityön osalta 159, lastensuojelusta 276 ja toimeentulotuesta 222 artikkelia eli yhteensä artikkeleita oli tässä vaiheessa 657 kappaletta. Todellisuudessa eri artikkeleiden määrä oli kuitenkin pienempi, sillä osa eri hakusanoilla tehdyistä hauista sisälsi samoja artikkeleita. Jätin kunkin artikkelin siihen osa-aineistoon, johon se sisältönsä puolesta tuntui parhaiten sopivan ja poistin toisesta.

Artikkelit selattuani aloin tehdä niistä karsintoja tiettyjen kriteerien mukaisesti. Poistin aineistosta ensin kaikki ulkomaita koskevat jutut, koska aion keskittyä nimenomaan suomalaisen sosiaalityön käsittelyyn mediassa. Poistin myös tv-ohjelmätietoja koskevat jutut, ”Nimiä tänään”-osastot, nimitykset ja päivän tapahtumakalenterit. Lisäksi jotkut artikkelit olivat tulleet kahteen tai kolmeen kertaan myös saman aineiston sisällä joillakin todella pienillä eroilla, joten poistin näistä ylimääräiset artikkelit siten, että kutakin artikkelia oli yhden osa-aineiston sisällä vain yksi kappale. Poistin myös ne artikkelit, jotka eivät suoranaisesti liittyneet hakemaani asiaan: sosiaalityöaineistosta esimerkiksi erästä painonpudotushaastetta koskevat artikkelit, joissa yksi osallistuja sattui olemaan sosiaalityöntekijä ammatiltaan. Poistin myös osan mielipidekirjoituksista, joissa allekirjoittajana oli sosiaalityöntekijä, koska nämä jutut eivät aina liittyneet itse sosiaalityöhön.

Samoten lastensuojelu- ja toimeentulotukiaineistoista poistin aiheeseen sinänsä liittymättömät jutut. Esimerkiksi lastensuojelun kohdalla aineistosta löytyi artikkeleita, joissa ainoana viittauksena lastensuojeluun oli jokin maininta Mannerheimin Lastensuojeluliitosta tai sen edustajasta, joten katsoin, etteivät tällaiset jutut käsittele varsinaista sosiaalityön lastensuojelua. Lopuksi poistin vielä artikkelit, joiden osioksi oli merkitty ”Uutiset sivu”, koska nämä olivat ilmeisesti lyhyitä viittauksia lehdessä oleviin varsinaisiin artikkeleihin eli näitä uutisia koskevat artikkelit ovat aineistossa joka tapauksessa mukana. Näiden karsimisten jälkeen artikkelien määrät ovat seuraavanlaiset: sosiaalityö 60, lastensuojelu 140 ja toimeentulotuki 153 artikkelia, yhteensä 353 artikkelia.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa pidän mukana koko vuoden sosiaalityöhön, lastensuojeluun ja toimeentulotukeen liittyvän keskustelun edellisin rajauksin (n 353). Tavoitteenani on luoda laaja yleiskuva sosiaalityöhön liittyvästä julkisesta keskustelusta ja yleensäkin siitä, millaisten aihepiirien yhteydessä esitetään mainintoja sosiaalityöhön liittyen. Samalla olen päässyt tutustumaan aineistooni ja jäsentämään sitä ennen varsinaiseen kehysanalyysiin siirtymistä. Analyysin toiseen vaiheeseen, eli aineistoon, jota käsittelem kehysanalyysin keinoin, jää 121 artikkelia. Kerron tämä aineiston rajaamisperusteista tarkemmin luvun 6.4 yhteydessä ensimmäisen analyysini jälkeen.

5 KEHYSANALYYSI

Tutkin keräämäni sanomalehtiaineistoa *kehysanalyysin* avulla. Kehys sisältää tietyn ennakkokäsityksen siitä, miten todellisuus on rakentunut ja mikä siinä on merkittävää. Tämä ennakkokäsitys ohjaa korostamaan joitakin puolia ja jättämään toiset huomiotta (Golding & Middleton 1982, 71; Entman 1993, 55; Karvonen 2000, 82) ja juuri tämän takia katson sen soveltuvan omaan tutkimukseeni siitä, millaisen kuvan sanomalehtiartikkelit sosiaalityöstä piirtävät.

Kehysanalyysin on alun perin kehittänyt Amerikassa 1900-luvulla vaikuttanut sosiologi Erving Goffman tarkoituksenaan luoda väline arkielämän vuorovaikutustilanteiden tutkimiseen (Väliveronen 2002). Goffmanin kehyksanalyysia on Suomessa soveltanut esimerkiksi Anssi Peräkylä (1990) sairaalamaailmaan sijoittuvassa tutkimuksessaan, jossa hän tarkastelee kuolevan potilaan hoitoon liittyviä kehyksiä. Hän tarkastelee Goffmanin termistöä hyväksikäyttäen myös kehysten välisiä suhteita, päällekkäisyyksiä ja ristiriitoja. Kehysanalyysia voi soveltaa lisäksi ainakin puheen (kts. Goffman 1974/1986, 496-559; esim. Hample ym. 2009), kuvien (esim. Luhtakallio 2005) ja median tuottamien tekstien (esim. Väliveronen 1996) tutkimiseen, joskin Väliverosen (2002) mukaan etenkin media-analyysien yhteys Goffmanin kehyksanalyysiin ja sen taustalla vaikuttavaan fenomenologiseen ja etnometodologiseen tutkimusperinteeseen on yleensä hyvin ohut. Väliveronen jatkaa, että mediateksteihin sovellettavan kehyksanalyysin vaikutteet sijaitsevat enemmänkin kielitieteen, retoriikan tutkimuksen ja diskurssianalyysin suunnalla. Lähtökohtana toimii ajatus, että media on yksi niistä toimijoista, jotka vaikuttavat siihen, mitkä aiheet, näkökulmat ja ongelman määrittelytavat kulloinkin nousevat esiin julkisuudessa. Median rooli tässä prosessissa on tutkittavissa nimenomaan kehystämisen käsitteen avulla. (Väliveronen 1996, 107.)

Löyhästä käytännöllisestä yhteydestä huolimatta Goffmanin kehyksanalyysi, *frame analysis*, toimii soveltamani analyysimenetelmän ”juurena”. Tämän vuoksi käyn lyhyesti läpi joitakin sen peruseräitä ennen etenemistä teksti- ja media-aineistoon sovellettavan kehyksanalyysin kuvailemiseen. Pohdin myös lyhyesti Goffmanin kehyksanalyysin ja sittemmin journalistisiin aineistoihin sovelletun kehyksanalyysin yhtymäkohtia.

5.1 Goffman kehysanalyysin ”isänä”

Kehysanalyysin kehitti alun perin Erving Goffman välineeksi tutkia ihmisten välisiä vuorovaikutustilanteita lähtökohtanaan oletus, että ottaessaan osaa tilanteisiin ihmiset kohtaavat aina kysymyksen ”*what is it that is going on here?*”. Goffmanin pyrkimyksenä on ollut eritellä peruskehyksiä, joiden avulla ihmiset tekevät selkoa tapahtumista. (Goffman 1974/1986, 8, 10.) Hän käsittelee sosiaalisen elämän rakentumisen logiikkaa yleisellä tasolla (Puroila 2002a, 22).

Goffman esittelee kehysanalyttisen teoretisointinsa melko massiivisessa *Frame Analysis* –teoksessaan. Goffmanin kehyksen käsitteeseen sisältyy ajatus siitä, että vuorovaikutustilanteita ohjaavat yleensä tietyt ääneen sanomattomat säännöt tai periaatteet, jotka määräytyvät kulloisenkin tilanteen mukaisesti (Berger teoksessa Goffman 1974/1986, xiii). Yksilöt sovittavat toimintansa suhteessa ymmärrykseensä siitä, mitä kulloinkin on tapahtumassa ja yleensä ympäröivä maailma tukee tätä sovitusta. Nämä järjestelmälliset premissit – sijoittuneena sekä mieleen että toimintaan – ovat toiminnan kehyksiä. (Goffman 1974/1986, 247.) Kehys viittaa täten siihen, mitä osapuolet tekevät ja miten he tekemiseensä liittyen ja sen tuloksena tilannettaan määrittelevät (Peräkylä 1990, 156-157). Voi myös käydä niin, että ihminen joutuu odottamaan kunnes tilanne on melkein jo ohi, ennen kuin keksii, mistä on koko ajan ollut kyse (Goffman 1974/1986, 1-2).

Kehyksen luonne ei kuitenkaan ole aina selkeä ja vaikka olisikin, voi vuorovaikutukseen osallistuvilla olla intressejä sumentaa, muuntaa tai sekoittaa sitä. Täten on mahdollista, että tilanteessa on varsinainen kehysten kerrostuma, ”*frames within frames within frames within frames*”, riippuen ihmisten kyvyistä kontrolloida kehyksen vakautta tai muuttaa sitä johonkin suuntaan. (Berger teoksessa Goffman 1974/1986, xiii-xiv.)

Goffmanin näkemys on situationaalinen, tarkoittaen sen tarkastelua, että mistä yksilö voi olla selvillä tietyssä tilanteessa, jossa usein on muitakin yksilöitä. Näissä tilanteissa yksilö kohtaa kysymyksen *what it is that is going on here*. *Frame Analysis* –teoksessa Goffman hahmottelee viitekehystä, joka vastaisi tuohon kysymykseen. Jos osallistujien roolit ovat keskenään erilaisia tilanteessa - niin kuin usein onkin - on todennäköistä, että eri ihmisillä

on erilainen käsitys siitä, mitä kulloinkin on tapahtumassa. Esimerkiksi se mikä on peliä golfaajalle, on työtä mailapojalle. (Goffman 1974/1986, 8.)

Goffman (1974/1986, 6) erottaa analyysissään kaksi eri maailmaa: arkielämän ja kuvitteellisen maailman. Eräänä keskeisenä teemana kehysanalyysissä onkin, että millä perusteella ihminen kokee jonkin asian todelliseksi ja miten tämä kokemus todellisuudesta heikkenee tai katoaa (Puroila 2002a, 26). Goffman käyttää apunaan Gregory Batesonin kirjoitusta *A Theory of Play and Phantasy*, jossa Bateson on nostanut esiin kysymyksen vakavuuden ja leikkisyyden välillä. Batesonin havaintojen mukaan vakavaluontoista toimintaa voidaan käyttää mallina leikkimielisille versioille samaisesta toiminnasta ja toisinaan voi olla, että emme tiedä onko käynnissä oleva tapahtuma leikkiä vai tositoimintaa. Tähän sisältyy ajatus, että yksilöt voivat tarkoituksellisesti tuottaa epäselvyyksiä kehyksissä. Goffman soveltaa kehyksen käsitettä perustuen Batesonin esitykseen siitä. (Goffman 1974/1986, 7.) Erona ajattelutavoissa on se, että Batesonille kehys ja kehystäminen viittaavat tulkintaan eli ihmisen tajunnalliseen maailmaan, kun taas Goffmanille tulkinnan kytkeytyminen toimintaan ja tapahtumiin on keskeinen lähtökohta (Puroila 2002a, 30).

Goffman myöntää, että tilanteissa on usein käynnissä useita erilaisia asioita samanaikaisesti, jotka alkavat ja päättyvät eriaikaisesti. Tällöin kysymys ”mitä se on, mitä tässä on tapahtumassa” vie asioita turhan yksinkertaiseen suuntaan, mutta Goffmanin mielestä tämä vinoutuma on kuitenkin sallittava. Goffman huomauttaa myös, kuinka jälkikäteen tehdyt tulkinnat samasta tapahtumasta voivat vaihdella laajalti. Goffmanin tavoitteena on eritellä joitakin ”omassa yhteiskunnassamme” (viitaten tässä ilmeisesti Amerikkaan) tarjolla olevia peruskehyksiä, joiden avulla teemme selkoa tapahtumista ja analysoimme niitä haavoittuvuuksia, joille nämä viitekehykset ovat alttiina. Olennaisena lähtökohtana toimii ajatus, että yksilön näkökulmasta se, mitä voi näyttää todella olevan tapahtumassa voikin olla pelkkä vitsi, uni, vahinko, virhe, väärinymmärrys, petos, teatteriesitys ja niin edelleen. (Goffman 1974/1986, 9-10.)

Goffman käyttää termiä ”toiminnan kaistale” (*strip of activity*) viittaamaan mihin tahansa mielivaltaiseen viipaleeseen tai leikkaukseen meneillään olevan aktiviteetin virrasta (Goffman 1974/1986, 10). Oletuksena toimii, että tilanteiden määritelmät tehdään perustuen sellaisiin organisoinnin periaatteisiin, jotka ohjaavat tapahtumia sekä omiin

subjektiivisiin mukanaoloihin niissä. Kehys on se sana, jota Goffman käyttää viitataksaan tällaisiin peruselementteihin, joita hän teoksessaan käsittelee. Ilmaisun *frame analysis* on täten viittaus kokemuksen järjestäytymisen tai rakentumisen analysoimiseen tässä mielessä, mihin voi kuvitella teoksen alaotsikonkin – *An essay on the organization of experience* – viittaavan. (Goffman 1974/1986, 10-11; Puroila 2002a, 26.)

Kehysten rooli Goffmanille on syytä nähdä kaksinaisena: yhtäältä kehukset luovat järjestystä sosiaaliseen elämään, mutta samanaikaisesti kehysten moninaisuus ja muuntuvuus osoittaa tämän järjestyksen haavoittuvuuden sekä sosiaalisen elämän vaihtelevuuden ja monikerroksisuuden. Goffmanin pyrkimyksenä ei siis ole ainoastaan nostaa esiin kehyksiä, jotka mahdollistavat tapahtumien ymmärtämisen, vaan myös analysoida näiden kehysten haavoittuvuutta eli alttiutta muunnoksille, kerroksisuudelle ja vaihdoksille. Termi kehys on Goffmanille eräänlainen yläkäsite, joka viittaa kehysten funktioon ihmisten kokemuksta ja toimintaa organisoivana kulttuurin elementtinä. (Puroila 2002a, 48-49.)

Anna-Maija Puroila (2002a) on eritellyt Goffmanin epistemologisia, ontologisia ja metodologisia lähtökohtia, mutta en pidä niihin sitoutumista merkittävänä tutkimukseni kannalta, koska sovellan Goffmanin kehysanalyysin sijaan siitä mediatekstien tutkimiseen luotuja sovellutuksia. Mielestäni merkittävä yhtäläisyys Goffmanin kehysanalyysin ja journalistisiin aineistoihin sovelletun kehysanalyysin välillä on molempien taustalta löytyvä oletus ihmisten tavasta tulkita tapahtumia. Anderson ym. (1994) ovat katsoneet, etteivät reporterit voi olla objektiivisiä, koska ei ole olemassa mitään objektiivista todellisuutta, joka olisi valmiina haltuun otettavaksi. He katsovat todellisuuden koostuvan inhimillisistä oletuksista siitä, mitä on tapahtumassa (emt. 48). Toisin sanoen, toimittajat tulkitsevat tapahtumia omista lähtökohdistaan käsin (eli kehystävät tapahtumia mielessään, vrt. Goffman) ja siirtävät nämä kehystyksensä kirjoittamiinsa artikkeleihin. Näin ollen voi todeta, että ainakin kehysten metaforinen merkitys tietynlaisen todellisuuskuvan luojana yhdistää sekä Goffmania että journalismin tutkijoita.

Keskeisiä vaikuttajia oman kehysanalyysini taustalla ovat median kehystämisperiaatteita tarkastellut Gaye Tuchman (1978) ja ilmeisesti hänen pohdintoihinsa nojaavat William Gamson ja Robert Entman. Kuten ei Väliaverronen (1996, 108) nojautu tutkimuksessaan

suoraan Goffmanin kehysanalyysiin vaan sen sovellutuksiin joukkoviestinnän tutkimuksessa, en minäkään lainaa analyysissäni Goffmanin termistöä kehystä lukuun ottamatta – ja sekin viittaa tutkimuksessani melko erilaiseen kohteeseen kuin Goffmanilla.

5.2 Media kehystäjänä

Goffmanin frame-käsite painottaa sitä, kuinka miehet ja naiset aktiivisesti konstruivat sosiaalisia merkityksiä. Kehykset kääntävät tunnistamattomat tapahtumat tai hajanaiset puheet selviksi tapahtumiksi. (Tuchman 1978, 184, 192.) Gaye Tuchman (1978) nojautuu teoksessaan ”Making news. A Study in the Construction of Reality” käsitykseen, jonka mukaan uutisten tekeminen on todellisuuden luomista sen sijaan, että se olisi kuva todellisuudesta. Hän orientoituu kehysteorian mukaisesti katsoessaan massamedian rajoittavan niitä kehyksiä, joiden sisällä julkisista asioista keskustellaan - samalla rajoittaen mahdollisia poliittisia vaihtoehtoja kussakin tilanteessa. (emt. 12, 156.)

Median tuotoksiin sovellettaessa kehysanalyysi tarkoittaa käytännössä sen tutkimista, millaisten valintojen ja painotusten seurauksena kuva kustakin ilmiöstä tai asiasta mediassa syntyy (kts. esim. Mäkipää & Mörä 2009, 213). Media ei täten vain tarjoa areenaa julkiselle keskustelulle ja välitä tietoa, vaan se myös rakentaa keskustelulle omat kehyksensä, valikoi osanottajia ja ohjaa keskustelun suuntaa kuvillaan ja tulkinnoillaan (Väliverronen 1996, 16). Kehyksillä tarkoitetaan tässä tulkinnan malleja, joissa todellisuudesta esitetään valikoimalla, painottamalla ja pois sulkemalla tietynlainen kuva (Gitlin 1980, 7). Kehykset rajaavat täten sitä, miten tapahtumasta tai ilmiöstä kulloinkin puhutaan (Mäkipää & Mörä 2009, 213). Kuten Erkki Karvonen (2000, 78) toteaa, voidaan yksittäinen asia ympäröidä vaihtoehtoisesti erilaisilla kehyksillä, jolloin sen luonne määrittyy aina erilaiseksi. Viestinnässä voidaan joko tiedostaen tai tiedostamatta valita tietty viitekehys asialle ja siten saada se näyttämään halutunlaiselta. Kehyksen käsite liittyy myös siihen, kuinka toimittajat organisoivat informaation tulvaa sovittamalla siihen nopeasti ja rutiininomaisesti tiettyjä kehyksiä. Analysoijan on mietittävä, mikä median kulloinkin käyttämä kehys on ja miksi juuri se on valittu (Gitlin 1980, 7). Väliverronen (1996, 111) mukaan kehysten käsitteen avulla on mahdollista hahmottaa journalismille tyypillistä jatkuvuutta – journalismi ei läheskään aina ole sellaista irrallisten asioiden ja tapahtumien raportointia, jollaiselta se helposti saattaa vaikuttaa.

Asioiden esittäminen tietyssä kehyksessä ei kuitenkaan ole itsestään selvä valinta, vaan eri intressiryhmät esittävät erilaisia määritelmiä tilanteista ja niistä seuraavista toimenpiteistä. Eri ryhmät joutuvat taistelemaan keskenään siitä, kenen tilannemääritelmä nousee vallitsevaksi julkisessa ajattelussa ja keskustelussa. (Karvonen 2000, 80; myös Väliverronen 1996, 89.) Median valinnoista on kiinni myös se, missä roolissa ja millä auktoriteetilla kukin julkiseen keskusteluun osallistuva pääsee esiintymään. Journalismissa on monia kielellisiä keinoja tämän osoittamiseen: jotkut toimijat esitetään luotettavina ja arvovaltaisina, toiset epävarmoina tai kiistanalaisia. Eroa voidaan tehdä paitsi adjektiiveilla, myös verbeillä: jotkut sanovat ja toteavat, toiset väittävät tai selittelevät. (Väliverronen 1996, 90.)

Kehysten olemassaolo itsessään ei suoranaisesti takaa niiden vaikutusta yleisön ajatteluun, koska vaikutus on paljolti kiinni tekstin ja vastaanottajan välisestä vuorovaikutuksesta. Kehys kuitenkin ratkaisee, kuinka suurin osa ihmisistä huomaa, ymmärtää ja muistaa kunkin ongelman ja kuinka he arvioivat sitä ja päättävät toimia sen suhteen. Kehyksellä on vaikutus suuriin määriin vastaanottajia, vaikka se ei todennäköisesti omaakaan universaalia vaikutusta jokaiseen heistä. Vastaanottajien reaktioihin vaikuttaa sekin, saavatko he tietoa vain yhdestä tulkinnasta ilman vaihtoehtoja. (Entman 1993, 53-55.) Sillä, miten media nimeää kunkin ongelman, voi olla konkreettisia poliittisia seurauksia (Väliverronen 1996, 32).

Kehystämiseen liittyvät valinta ja keskeisyys: kehystämisessä valitaan joitakin elementtejä todellisuudesta ja tehdään niistä keskeisimpiä tekstissä. Tässä prosessissa tarjotaan tietynlaista ongelman määrittelyä, kausaalitulkintaa (ts. syiden diagnosointia), moraalista arviointia ja toimintasuosituksia kulloinkin käsillä olevalle seikalle. Tyypillisesti kehykset diagnosoivat, arvioivat ja kuvailevat. Nämä kehysten funktiot eivät kuitenkaan ole ehdottomia siinä mielessä, että yhdessä lauseessa saattaa esiintyä useampi näistä ja monissa lauseissa ei välttämättä yhtään, eikä tietyn tekstin kehyksessä aina ole näitä kaikkia funktioita esillä. (Entman 1993, 52.) Entman on Karvosen mukaan (Karvonen 2000, 83) on todennut, että koska journalistit eivät tunne kehystämisen ideaa ja sen suurta vaikutusta, he antavat itsensä taitavien manipuloijien armoille. Entmanin mielestä toimittajien olisi syytä tuntea kehysten huomiokykyä ohjaava voima, jotta he pystyisivät paremmin ”torjumaan niiden viettelystä”.

Ymmärtääkseni edellisenkaltaista käsitystä median kehystämisen voimasta voidaan kutsua tulkinnalliseksi, koska se painottaa uutistöntekijöiden ja –organisaatioiden aktiivisuutta enemmän kuin sosiaalisia normeja uutisten luomisessa. Sosiaalinen rakenne ei täten tuota selvärajaisia normeja, jotka määräisivät mikä on uutisarvoista ja mikä ei. Mainitsin luvussa 2.3.3 myös vaihtoehdoisen tavan nähdä yhteiskunnan ja median suhde. Sen mukaan voidaan ajatella, että yhteiskunnan uutisten määrittely riippuu sen sosiaalisesta rakenteesta. Uutiset siis heijastavat yhteiskuntaa ja toimivat sen huolenaiheiden ja kiinnostusten peilinä. Jotta yhteiskunnan tekemä uutisten määrittely muuttuisi, on yhteiskunnan rakenteiden ja instituutioiden muututtava ensin. Tässä näkemyksessä uutisten määrittelemisen on riippuvainen sosiaalisesta rakenteesta, ei niinkään uutistöntekijöiden ja –organisaatioiden toimista. (Tuchman 1978, 183.) Oma näkemykseni kehystämiseen liikkuu jossakin näiden kahden eri painotuksen välimaastossa. Uskon median valintojen kehystämisen voimaan ja –valtaan, mutta uskon näiden valintojen saavan aineksensa kehystämistyöhönsä pitkälti ympäröivästä yhteiskunnasta ja kulttuurista. Käsitän median ja sitä ympäröivän maailman suhteen vuorovaikutuksellisen siten, että molemmat voivat vaikuttaa toisiinsa.

Entmanin (1993, 52-53) mukaan kehyksillä on ainakin neljä eri sijaintia kommunikointiprosessissa. Näitä sijainteja ovat 1) kommunikoija, joka tekee tietoisia ja tiedostamattomia kehyspäätöksiä päättäessään mitä sanoo, 2) teksti, jonka sisällä kehykset ilmenevät tiettyjen avainsanojen, stereotyyppisten mielikuvien, tiedonlähteiden ja vahvistavien tai tuomitsevien lauseiden läsnä- tai poissaolon kautta, 3) vastaanottaja, jonka omaa ajattelua ohjaavat kehykset joko heijastavat tai eivät heijasta tekstin kehyksiä ja kommunikoijan kehysaikomuksia, sekä 4) kulttuuri, joka muodostaa yleisten kehysten varaston. Kehystyksellä on kaikissa neljässä sijainnissa samanlaiset tehtävät: a. valikointi ja painottaminen sekä b. painotettujen elementtien käyttäminen rakennettaessa argumenttia ongelmista, niiden syistä, arvioinnista ja ratkaisemisesta.

Suunnittelin alun perin diskurssianalyysin valitsemista analyysimenetelmäkseeni. Kehysanalyysi ja diskurssianalyysi toimivatkin samoissa tehtävissä ja ovat sitä myötä alkaneet muistuttaa toisiaan, joskin niiden juuret ovat eri suunnilla. Diskurssin käsite tulee kielitieteen, strukturalismin ja semiotiikan suunnasta, kun kehyksen taustalla on muun muassa jo mainitut fenomenologia, symbolinen interaktionismi ja retoriikan tutkimus. Kehysanalyysissa onkin enemmän mukana ihmisten retorinen luovuus asioiden määrittelemisessä ja kyky artikuloida uusia, osuvia ilmaisuja alati muuttuvan maailman

tapahtumille. (Karvonen 2000, 83-84.) Koska retoriikka painottaa sanoilla ja ilmaisuilla vakuuttamisen merkitystä, on kehysanalyysi uskoakseni myös ideologisilta lähtökohdiltaan tutkimusaiheeseeni sopiva menetelmä. Molemmat käsitteet ovat konstruktionistisia (emt. 84). Kehyksen käsitteeseen nojaavat journalismin tutkijat korostavatkin journalismin luonnetta rakennettuna todellisuutena. Uutiset eivät vain välitä kuvia todellisuudesta, vaan ennemminkin rakentavat niitä. (Tuchman 1978, 12; Väliaverronen 1996, 108.)

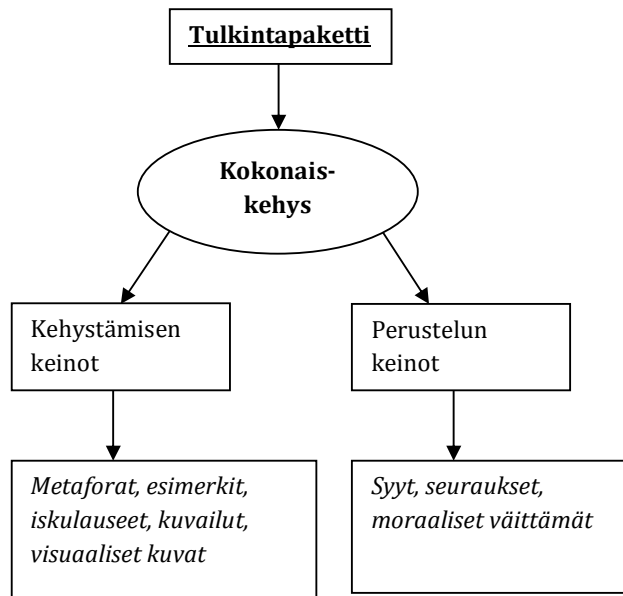
Konstruktivismiin perusajatus on käsitys todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta. Sen mukaan ihmisten sosiaalinen toiminta ja kollektiiviset määrittelyprosessit konstituivat yhteiskunnallisen ongelman. Konstruktivismissa tutkimuskohteena on prosessi, yhteiskunnallisen ongelman synty ja kehitys. Huomio kiinnittyy tässä ongelman dynamiikkaan eikä pyrkimyksenä ole selittää ongelmaa joidenkin vallitsevien asiointilojen tai olosuhteiden vääjäämättömänä seurauksena. Konstruktivistinen näkökulma yhteiskunnallisiin ongelmiin merkitsee sitä, että tutkimuskohteena ovat esimerkiksi erilaiset todellisuutta koskevat määritelmät, painostusryhmien toiminta sekä yleisen mielipiteen mobilisointi. (Väliaverronen 1996, 40-41.) Kielen avulla voidaan myös muuttaa kielenulkoista todellisuutta esimerkiksi tekemällä käskyjä ja päätöksiä (Heikkinen 1999, 50). Voin sanoa omankin orientoitumiseni olevan konstruktionistinen, koska tutkin sitä, millaisen kuvan media antaa sosiaalityöstä eli kyse on kuvan rakentamisesta, konstruomisesta.

Karvonen (2000, 78) on kritisoinut kehys-termiä (frame) siksi, että kehysten metaforasta tulee hänen mukaansa mieleen taulun kehukset. Taulun kehysten tehtävänä on sivuroolissa ja marginaalissa toimiminen taulun ollessa pääasia, kun taas frame-käsitteen idea on päinvastainen. Framessa jokin yksittäinen asia saa merkityksensä vasta suhteessa kokonaisuuteen eli kokonaisuus määrää yksittäisen seikan olemuksen. Karvosen mielestä kehystä sopivampia suomalaisia vastineita framelle olisivat kehikko/runko/ranko. Toisaalta kehysten metafora voidaan nähdä toisinkin. Esimerkiksi Tuchman (1978, 209) näkee kehysten metaforan viittaavan ikkunankehysiin. Tällöin merkittävää on, kuinka ikkunan piirteet (kuten koko, rakenne ja sijainti) määräävät sen, mitä siitä on mahdollista nähdä samoin kuin mediakehukset määräävät sen, millaisissa rajoissa asioista julkisuudessa puhutaan. Koska suomalaisissa tieteellisissä teksteissä on vakiintunut framen käännekehys tai kehystäminen (Karvonen 2000, 78) ja koska näen kehysten metaforan

Tuchmanin lailla näkökenttää rajaavana valintana, käytän näitä vakiintuneita kehysten ja kehystämisen suomennoksia tutkimuksessani.

5.3 Analyysin eteneminen

Kehysteoriasta ei ole yleistä esitystä, jossa näytettäisiin tarkasti kuinka kehystämistä juurrutetaan ja ilmaistaan teksteissä tai kuinka kehystämisen vaikutus ajatteluun (Entman 1993, 51). William A. Gamson ja Kathryn E. Lasch (1983) ovat kuitenkin kehittäneet esityksen välineistä, joiden avulla kehystämistä rakennetaan. He puhuvat tulkintapaketeista, joiden ydin koostuu kokonaiskehystä. Kehys esittää keskeisen organisoivan idean, jonka avulla voimme ymmärtää kulloiseenkin aihepiiriin liittyviä tapahtumia. Jokainen paketti sisältää sarjan elementtejä, jotka muodostavat sen pääkehysten. Nämä elementit on jaettu *kehystämisen* ja *perustelun* keinoihin. Keinot, jotka ehdottavat tiettyä kehystä, jonka sisällä nähdä asiat, ovat 1. metaforat, 2. esimerkit (viittaavat todellisiin tapahtumiin), 3. iskulauseet (toimivat väittämien tiivistelminä), 4. kuvailut (esim. esimerkkien, iskulauseiden tai värikkäiden määreiden kautta), sekä 5. visuaaliset kuvat. Keinot, jotka tarjoavat oikeutusta tai syytä tälle yleiselle asetelmalle ovat perustelujen ryhmään kuuluvat 6. syyt (kausaalisuhteiden tulkinnat), 7. seuraukset (pitkän tai lyhyen aikavälin) ja 8. moraaliset väittämät. (Gamson & Lasch 1983, 398-399.) Havainnollistan luokittelua seuraavalla kuviolla:

Kuvio 2. Tulkintapaketin rakenne Gamsonin ja Laschin (1983) mukaan.

Tätä luokittelua on sovellettu suomalaisissa tutkimuksissa hieman eri tavoin (esim. Väliverronen 1996, Sihvonen 2009). Itse tarkastelen aineistoani näiden kaikkien välineiden avulla lukuun ottamatta visuaalisia kuvia, koska niiden tarkastelu voisi muodostaa jo oman tutkimusaiheensa ja lisäksi on oletettavaa, että läheskään kaikkien juttujen yhteydessä ei edes ole kuvia mukana. Soveltamani kehysanalyysin välineistö täsmentyy analyysin edetessä. Se, mitä Gamson ja Lasch kuvaavat termillä ”tulkintapaketti”, joka sisältää kokonaiskehysten, pelkistyy omassa tutkimuksessani suoraan ”kehykseksi”¹¹.

Gamson ja Lasch (1983) esittävät, että tietyn tutkittavan seikan kulttuurin voi tiivistää matriisiin, jossa rivit kuvaavat eri pakettien ytimiä ja sarakkeet kahdeksaa erilaista symbolista kehystämisen ja perustelujen keinoja. Soluihin kootaan kunkin paketin pääelementit, kuten vaikkapa tietylle paketille ominaiset esimerkit. Matriisin kokoaminen on Gamsonille ja Laschille kuitenkin vasta ensiaskel heidän analysoidessaan tutkimuskohteensa eli sosiaalisen hyvinvointipolitiikan asiakulttuuria. Tämä kulttuuri on tämän jälkeen mitattavissa systemaattisesti mediamateriaalien sisällönanalyysin kautta. Matriisi tarjoaa kategoriat, joita käyttää tässä analyysissä. (Gamson & Lasch 1983, 400-401.) Analyysissään he löytävät neljä erilaista pakettia hyvinvointiin liittyen, joista kukin kertoo, mitä pitäisi tehdä köyhien hyvinvoinnin eteen. Yksi paketeista esittää köyhät sosiaaliturvan hyväksikäyttäjinä, toisessa kuvataan työnteon kannattamattomuutta järjestelmän vikojen takia, kolmannessa uhrin nähdään kantavan systeemin virheet joutumalla köyhyysloukkuun, ja neljännessä viitataan köyhien ja työreservin sääntelyyn ja todetaan köyhien olevan välttämätön ylijäämäväestö kapitalismissa. (emt. 402-408.) Kuvaan oman analyysini etenemistä seuraavaksi sen kautta, kuinka Esa Väliverronen on Gamsonin ja Laschin (1983) kehysanalyysia soveltanut.

Esa Väliverronen on perehtynyt kehysanalyysiin tutkiessaan pohjoisen metsätuhoja koskevaa uutisointia 1980-luvun lopulla. Aineistona hänellä on yli 300 sanomalehtiartikkelia (Väliverronen 1996, 17). Väliverronen (1996, 111) on tiivistänyt sanomalehtien metsätuhoja koskevan kirjoittelun kolmeen kehykseen: sairauden, kiistan ja hallinnan kehykset. Kaikki nämä kehykset jäsentävät ongelman, sen syyt ja seuraukset eri

¹¹Gamson ja Lasch kuvaavat esimerkiksi oman tutkimuksensa ”köyhyysloukku”- tulkintapaketin niin, että paketin nimi on ”*Poverty trap*” ja pääkehystenä on ”*the issue is how to help the victims of poverty out of a trap that is not of their own making.*” Itselläni ”tulkintapaketti” ja ”pääkehys” tulevat molemmat sisältymään saman ”kehysten” käsitteen sisään.

tavoin. Väliverronen soveltaa tutkimuksessaan Gamsonin ja Laschin esittelemiä kehysten tunnistamisen keinoja ja luonnostelee tulkintakehykset aineiston pohjalta. Täten kehukset ovat tutkimuksen lopputulos eivätkä lähtökohta (vs. Gamson ja Lasch 1983, joilla kehysten paikantaminen toimi tutkimuksen ensiaskeleena). Noudatan tutkimuksessani samankaltaista lähestymistapaa kuin Väliverronen eli aineistolähtöisyyttä päämääränä löytää kirjoittelua kuvaavat kehukset.

Väliverronen (2002) on tehnyt esityksen kehysanalyysin vaiheittaisesta etenemisestä, jossa se on jaoteltu neljään eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa kuvaillaan ilmiön tai keskustelun tunnuspiirteitä. Tämä tehdään erottelemalla erilaisia teemoja ja toimijoita, ilmiön tai keskustelun ajallista kehitystä, iskulauseita ja kielikuvia sekä keskustelun yhteiskunnallista ja kulttuurista kontekstia. Toisessa vaiheessa tehdään tunnuspiirteiden systemaattinen kuvaus, minkä kautta erotellaan ja kuvaillaan kehukset. Tähän sisältyy Gamsonin ja Laschin (1983) jaottelun mukaisesti kahden eri kokonaisuuden käsitteleminen: ensinnäkin kehystämiseen liittyvien elementtien eli metaforien, iskulauseiden, esimerkkien, visuaalisten kuvien ja toimijoiden tarkemmat kuvaukset ja toiseksi perusteluiden (alkup. termi Gamsonilla ja Laschilla *reasonings*, Väliverronen suomentanut ”argumentaatio”) kuvaus sisältäen perusongelman, sen syiden, seurausten ja ratkaisujen tarkastelun.

Väliiverrosen (2002) esittämä kolmas vaihe kulkenee osittain mukana halki muiden vaiheiden, sillä siihen liittyy esimerkiksi se, tehdäänkö aineisto- vai teorialähtöistä ja määrällistä vai laadullista analyysia. Tähän vaiheeseen sisältyy kuitenkin myös vaihtoehtoja sille, kuinka edelleen tutkia löydettyjen kehysten käyttöä keskustelussa. Vaihtoehtoina ovat esimerkiksi a. ajallisten muutosten tutkiminen, b. kuinka siirrytään kehuksesta toiseen, c. kehysten ja toimijoiden suhteiden analyysi, d. miten toimijat käyttävät hyväkseen eri kehyksiä ja e. mitä ehtoja eri kehukset asettavat toimijoille. Viimeisessä vaiheessa kehyksiä tulkitaan ja kontekstoidaan. Tässä Väliverronen (2002) ilmeisesti lainaa Gamsonia ja Laschia¹² (1983) esittäessään, että tähän vaiheeseen kuuluu pohtia, miten kehukset resonoivat suhteessa kulttuurissa vaikuttaviin ajattelutapoihin tai diskursseihin. Tässä kohden voidaan myös pohtia, miksi jokin kehys nousee hallitsevaan asemaan ja toiset jäävät syrjään, tai mitä seurauksia kehystämällä voisi olla muun muassa

¹² Lainaamani Väliiverrosen (2002) esitys on internetistä löydettävä, yksinkertaistettu ja tiivistetty versio hänen pitämästään luennosta, eikä sisällä juuri lähdeviitteitä.

ongelman määrittelyyn, toimijoiden asemaan, auktoriteettiin, menestykseen, päätöksentekoon ja niin edelleen.

Oman analyysini keskeiset vaiheet tulevat olemaan Väliiverosen (2002) esityksestä toinen ja neljäs vaihe. Tarkoitukseni on löytää sosiaalityötä koskevaa keskustelua ympäröivät kehykset eli missä puitteissa siitä keskustellaan ja ketkä ovat keskustelussa mukana. Pyrin myös tekemään näistä kehyksistä johtopäätöksiä ja kontekstoimaan niitä sitä myöten ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin sekä sosiaalityön käytäntöön. Olen hahmotellut analyysin etenemiseksi seuraavanlaiset vaiheet: 1. Keskustelun tunnuspiirteet (aihepiirit, teemat, toimijat), 2. Tunnuksien systemaattinen kuvaus (osa Gamsonin ja Laschin kahdeksasta elementistä), 3. Kehysten nimeäminen ja kuvailu sekä 4. Kehysten kontekstointi ja johtopäätökset.

Tutkimukseni tulee olemaan laadullinen ja aineistolähtöinen. Tätä puoltaa Väliiverosen (1996, 112) toteamus, että mediatekstien määrälliselle analyysille tyypillinen kokonaisuuksien pilkkominen osiin ja osien pohjalta tehtyjen luokittelujen yhdistäminen kokonaistulkinnaksi kadottaa helposti tärkeitä asioita. Kehyksen käsite tekee Väliiverosen mukaan mahdolliseksi sellaisen keskustelun syvärakenteiden analyysin ja kokonaisuuksien hahmottamisen, jota määrällisen analyysin avulla on vaikeampi tavoittaa. Aineistolähtöisyys tarkoittaa tässä sitä, että aineisto määrää sen, millaisia kehyksiä siitä löytyy sen sijaan, että pyrkisin sopeuttamaan aineiston valmiisiin, ennalta määriteltyihin ja nimettyihin kategorioihin (esim. Luhtakallio 2005).

Teen aineiston analyysin kaksivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa (luku 6) pidän mukana koko vuoden sosiaalityöhön, lastensuojeluun ja toimeentulotukeen liittyvän keskustelun tietyin rajauksin. Tavoitteenani on luoda laaja yleiskuva sosiaalityöhön liittyvästä julkisesta keskustelusta ja yleensäkin siitä, millaisten aihepiirien yhteydessä esitetään mainintoja sosiaalityöhön liittyen. Samalla pääsen tutustumaan aineistooni ja jäsentämään sitä ennen varsinaista kehysanalyysiin siirtymistä. Esitän tässä ensimmäisen vaiheen analyysissäni missä osioissa jutut ovat esiintyneet, millaisia yleisiä teemoja niissä on esiintynyt eli millaisten asioiden yhteydessä sosiaalityöstä, lastensuojelusta ja toimeentulotuesta on puhuttu ja millaisissa rooleissa nämä kolme osa-aluetta jutuissa

esiintyvät. Lopuksi karsin aineistoni vielä kerran, jotta se olisi valmis toisen vaiheen analyysia eli kehysanalyysia varten (luku 7).

6 KESKUSTELUN YLEISPIIRTEET

Analyysin ensimmäinen vaihe pitää sisällään alkuaineiston kuvailevan analyysin, jonka kautta muodostuu kokonaiskuva sosiaalityöstä vuoden aikana käydystä keskustelusta. Samalla kuvaileva analyysi toimii apuvälineenä aineiston edelleen karsimiseen varsinaista kehysanalyysia varten. Kuvailevassa analyysissa on mukana 353 artikkelia. Esitän tässä kohdin missä osioissa jutut ovat esiintyneet, millaisia yleisiä teemoja niissä on esiintynyt eli millaisten asioiden yhteydessä sosiaalityöstä, lastensuojelusta ja toimeentulotuesta on puhuttu ja millaisissa rooleissa nämä kolme osa-aluetta jutuissa esiintyvät. Lopuksi karsin aineistoni vielä kerran, jotta se olisi valmis kehysanalyysia varten.

6.1 Osiot

Aineistoni artikkelit löytyivät hyvin monista eri osioista: kotimaa, kaupunki, mielipide, pääkirjoitus, elämä & terveys, radio- ja tv-arvostelut, sunnuntai ja kulttuuri. Yleisimpiä osioita olivat kotimaa (122) ja mielipide (111), joita seurasivat kaupunki (70) ja pääkirjoitus (41). Loput osiot sisälsivät artikkeleita yhdestä neljään kappaletta. Sosiaalityön ja lastensuojelun osalta suurin osa artikkeleista ilmestyi kotimaa-osiossa, kun taas toimeentulotuen kohdalla suurin osa kirjoituksista löytyi mielipide-osioista. Seuraavassa taulukossa on esitetty aineiston sijoittuminen eri osioihin ja osioiden yhteenlasketut artikkelimäärät. Kaikissa osa-aineistoissa kotimaa, kaupunki ja mielipide olivat kolme yleisintä osiota.

Taulukko 1. Artikkeleiden osiot.

	Koti- maa	Mieli- pide	Kau- punki	Pää- kirjoitus	Elämä & terveys	Sun- nuntai	Kult- tuuri	Radio- ja tv-arv.	YHT.
Sosiaali- työ*	23	16	13	3	4	0	0	1	60
Lasten- suojaus*	52	43	31	13	0	1	0	0	140
Toimeen- tulotu*	47	52	26	25	0	2	1	0	153
YHT.	122	111	70	41	4	3	1	1	353

6.2 Teemat

Eri osa-aineistoista löytyi odotetunlaisesti hieman erilaisia teemoja. Joitakin melko hallitsevia, vähintään kahta osa-aineistoa yhdistäviä teemoja (ja vähintään kahdessa artikkelissa kummassakin osa-aineistossa esiintyviä) olivat kuitenkin a) talouteen (32 artikkelia), b) eriarvoistumiseen ja köyhyyteen (28 artikkelia) sekä c) huostaanottoihin, sijoitukseen ja ennaltaehkäisyn puutteeseen (27 artikkelia) liittyvät jutut. Vähintään kahdessa osa-aineistossa toistuvia teemoja olivat myös huoltoriidat ja avioerot (16 artikkelia) ja alaikäisten rikoksiin liittyvät jutut (12 artikkelia) hieman pienemmällä juttumäärällään. Teemojen jaottelu ylipäätään on melko yleisluontoisesti tehty, koska yhdessä artikkelissa saattoi olla viittauksia useampaan eri teemaan. Yritin poimia kustakin artikkelista hallitsevimman teeman ja ne, joita ei voinut luokitella minkään yhden teeman alle tai jotka esiintyivät yksittäisinä teemoina, luokittelin teeman ”muut” alle.

Kunkin osa-aineiston sisältä oli löydettävissä erilaisia teemoja, joista jotkut hallitsivat vuoden keskustelua enemmän kuin toiset. Sosiaalityöaineisto (60) hajautui melko tasaisesti erilaisiin pienempiin teemoihin. Kolme artikkelimäärältään suurinta teemaa olivat vanhuspalveluihin ja ikäihmisiin (7 kpl) sekä huoltoriitoihin ja avioeroihin (7 kpl) liittyvät jutut ja asiakkaiden tai sosiaalityöntekijöiden omakohtaiset kokemukset sosiaalityöstä (6 kpl). Muita, pienempiä (kukin 1-4 artikkelia käsittäviä) teemoja oli kymmenen erilaista (yhteensä 33 artikkelia), jonka lisäksi luokkaan ”muut” sijoittui vielä 7 artikkelia. Lastensuojelu-aineistossa (140) hallitsevimmit teemoiksi nousivat huostaanotot, sijoitukset ja ennaltaehkäisyn puute (24 kpl), uskonnollisen yhteisön pedofiliakohuun ja rippisalaisuuteen liittyvät jutut (23 kpl) sekä talouteen ja budjetointiin liittyvät jutut (15 kpl). Muita teemoja löytyi yhdeksän erilaista ja lisäksi jäi luokka muut, johon sijoittui 18 artikkelia. Toimeentulotukeen (153) liittyvässä uutisoinnissa korostuivat etenkin keskustelut eriarvoistumisesta ja köyhyydestä (26 kpl), EU-maiden turvapaikanhakijoista (24 kpl) sekä taloudesta ja budjetoinnista (13 kpl).

Sosiaalityöaineiston artikkeleissa käsiteltiin edellisten teemojen lisäksi pienempinä teemoina myös esimerkiksi alueellisia ja paikallisia sosiaalisia ongelmia, poliisiyhteistyötä, adoptiota ja työhön liittyvää byrokratiaa. Toimeentulotuesta puhuttaessa viitattiin sosiaaliturvajärjestelmän tukiviidakkoon ja tukiloukkuihin, kohtuuttomuuden kokemuksiin

ja avun saannin vaikeuteen, aktivointiin ja syrjäytymiseen sekä viiden artikkelin verran sosiaalietuuksilla keplottelu- ja huijausmahdollisuuksiin. Loppuvuodesta keskustelua herätti uusi lakiehdotus, jonka myötä alle 25-vuotiailta voidaan leikata toimeentulotukea heidän kieltäytyessään koulutuksesta. Lastensuojeluun liittyvissä artikkeleissa lastensuojelu oli monesti esitetty suhteessa muihin ammattialoihin. Keskustelun teemoja olivat suurimpien kolmen teeman lisäksi muun muassa alaikäisten tekemät rikokset, avioerot ja huoltajuusasiat, päihteidenkäyttö perheissä ja lastensuojelulakiin liittyvät jutut.

6.3 Sosiaalityön, lastensuojelun ja toimeentulotuen kytkökset teemoihin

Sosiaalityöhön viitattiin kirjoituksissa muun muassa asiakkaan puolestapuhujana ja puolustajana, asiantuntijana ja ammattilaisena sekä yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa tekevänä. Jonkin verran viitattiin myös sosiaalityön koulutukseen ja henkilöstöön liittyviin seikkoihin. Toisaalta sosiaalityötä myös kritisoitiin siitä, kuinka se ei joko auta ollenkaan tai sen tarjoama apu on riittämätöntä. Sosiaalityöntekijät itse kokivat kärsivänsä työn reunaehdoista. Sosiaalityöaineiston viimeinen artikkeli kertoo keskustelua herättäneestä tutkimustuloksesta (tai lehden tulkinnasta siitä), jonka mukaan Suomen sosiaalityöntekijät ovat muiden pohjoismaiden sosiaalityöntekijöitä tylympiä köyhiä kohtaan. Kyseisen artikkelin nostattama keskustelu ei ole mukana aineistossani, koska se sijoittui vuoden 2011 puolelle.

Lastensuojeluun viitattiin esimerkiksi poliisin yhteistyökumppanina ja alaikäisten rikosten selvittelijänä. Melko paljon oli myös artikkeleita, joiden koko aihepiiri keskittyi nimenomaan lastensuojelun sosiaalityöhön. Lisäksi lastensuojelu mainittiin jutuissa, joissa käytiin keskustelua laitos- ja perhehoidosta tai adoptiosijoituksista. Myös lastensuojelun aiheuttamat kustannukset tuotiin esiin useammassa artikkelissa. Lastensuojelun rooli oli monin paikoin pelkistyneenä lastensuojelulakiin ja tällaisten artikkeleiden määrää lisäsi uskonnollisen yhteisön pedofiliatapauksen ahkera käsittely lehdessä läpi vuoden. Pedofiliatapausten yhteydessä pohdittiin lastensuojeluilmoitusvelvollisuuden ja rippisalaisuuden suhdetta sekä tarvetta tehdä muutoksia asian suhteen joko lastensuojelu- tai kirkkolakiin. Kritiikkiä lastensuojelu sai liian aikaisin tai liian myöhään tilanteisiin puuttumisesta ja avohuollon puutteesta. Samoten oltiin pettyneitä siihen, kuinka

lastensuojelu toimii muiden, ensisijaisiksi tarkoitettujen, palveluiden korvaajana. Täten ennaltaehkäisyn puute nousi yhdeksi piirteeksi keskustelussa. Lisäksi lastensuojelu esitettiin aliresursoituna ja koettiin, että sen apu ei ole riittävää tai oikeanlaista.

Toimeentulotuki esiintyi artikkeleissa monella eri tasolla. Puhuttiin esimerkiksi siitä, kuinka vaikeaa sillä on ihmisen tulla toimeen ja toisaalta puhe liikkui myös valtakunnallisen lainsäädännön tasolla. Myös toimeentulotuen houkuttelevuuteen ja hyväksikäyttöön kiinnitettiin huomiota, mikä näkyi EU-maiden turvapaikanhakijoita koskevassa kirjoittelussa. Toimeentulotukea saatettiin pitää yleensäkin liian passivoivana ja sitä haluttiin tiukentaa. Samaan aikaan kirjoituksissa kuitenkin valitettiin tuen niukkuudesta ja kuinka vaikea sillä on elää. Toimeentulotuen lisääntynyt tarve ja hakemusten käsittelyaikojen venyminen näkyivät keskustelussa. Kuten lastensuojelun kohdalla, myös toimeentulotuen kustannuksista käytiin keskustelua. Parissa kirjoituksessa esitettiin, millaiset ihmiset joutuvat toimeentulotuelle (= eri tavoin vähäosaiset) ja samoten parissa kirjoituksessa otettiin esille, kuinka kaikki tukeen oikeutetut eivät sitä hae. Lisäksi toimeentulotuki tuli esille tilanteissa, joissa siihen vaadittiin joitakin isompia muutoksia (kuten kansalaispalkalla toimeentulotuen korvaaminen tai sen siirtäminen Kelalle) tai jos se mainittiin muiden tukien tai palveluiden yhteydessä (esim. työttömän tuista kerrottaessa).

6.4 Aineiston toinen rajaaminen kehysanalyysia varten

Aineistoni kaipasi vielä tiukkaa rajaamista ennen varsinaiseen kehysanalyysiin siirtymistä, koska 353 artikkelin tarkka laadullinen analysointi ei ole gradun puitteissa mahdollista. Yritin keksiä mahdollisimman objektiivisia ja selkeitä rajausperusteita, etten tulisi valikoineeksi mukaan otettavia artikkeleita omien ennako-oletusteni mukaisesti tai täysin mielivaltaisesti. Sosiaalityöaineistosta poistin ne artikkelit, joissa ei sinänsä puhuttu perussosiaalityöstä, vaikka juttua saattoikin olla kommentoimassa sosiaalityöntekijä. Tällaisia artikkeleita olivat esimerkiksi adoptiomahdollisuuksiin liittyvät jutut. Yritin pitää koko ajan mielessäni tutkimuskysymykseni: millainen on sosiaalityön julkisuuskuva ja millaista keskustelua sosiaalityöstä julkisella areenalla käydään. Tällöin artikkeleiden sisällön oli selkeästi kuvattava perussosiaalityön ammattikäytäntöjä ja toimenpiteitä.

Vaikka artikkelin teema kokonaisuudessaan olisikin liittynyt enemmän johonkin muuhun kuin sosiaalityöhön, mutta jos siinä otettiin kuitenkin jollain lailla kantaa sosiaalityöhön tai sen tekijöihin, niin se pääsi mukaan lopulliseen aineistooni. Tämän mielessä pitäen poistin lastensuojeluaineistosta uskonnollisen yhteisön pedofiliaskandaaliin liittyvät jutut, koska niissä viittaus lastensuojeluun merkitsi lähinnä viittausta lastensuojelulakiin eivätkä ne täten suoranaisesti kertoneet lastensuojelun sosiaalityöstä. Poistin myös muut sellaiset artikkelit, joissa maininta lastensuojelusta tuli lastensuojelulain tai -laitosten kautta.

Toimeentulotukiaineiston kohdalla aineiston rajaus oli kaikista kolmesta osa-aineistosta hankalinta. Mietin erilaisia rajausperusteita ja kävin aineistoa läpi niiden kautta. Lopulta päädyin tutkimuskysymystäni seuraten valikoimaan mukaan ne artikkelit, joissa on viittaus sosiaalitoimistoon, sosiaalivirastoon tai sosiaalityöhön, tai jossa mainittiin toimeentulotukiluokku tai -päättös. Tällöin kytkös toimeentulotuen myöntämiseen sosiaalitoimissa oli selkeä. Toimeentulotukiaineistossa oli paljon artikkeleita, joissa toimeentulotukea käsiteltiin joko yleisellä tasolla, ainoastaan taloudellisessa mielessä tai tuen vastaanottajan näkökulmasta (esimerkiksi lakien yhteydessä, budjettiehdotuksissa ja toimeentulotuella elävien asiakkaiden kertomuksissa). Tällaiset artikkelit poistin, koska suoraa viittausta itse sosiaalityön rooliin toimeentulotuen myöntämisessä ei löytynyt.

Edellisten rajausten jälkeen aineistoni koko on seuraava: sosiaalityö 21 kpl, lastensuojelu 48 kpl ja toimeentulotuki 52 kpl. Yhteensä artikkeleita jää kehysanalyysiin 121 kappaletta. Jäljellä olevassa aineistossa osiot jakautuvat seuraavalla tavalla: kotimaa 45 kpl, mielipide 42 kpl, kaupunki 17 kpl, pääkirjoitus 14 kpl ja sunnuntai 3 kpl. Täten kolme suurinta osiota ovat edelleen kotimaa, mielipide ja kaupunki. Sosiaalityöaineiston artikkeleista suurin osa liittyy jollain lailla lastensuojelun sosiaalityöhön. Itse lastensuojeluaineistossa on melko paljon lastensuojelua kritisovia juttuja, mutta myös asiakkaiden kertomuksia siitä, kuinka lastensuojelun toimenpiteet ovat parantaneet heidän perheidensä tilannetta. Toimeentulotukea koskeva aineisto on todella heterogeeninen teemoittaiselta sisällöltään ja jutut liikkuvat niin yksilön, kunnan kuin valtakunnankin tasoilla.

7 SOSIAALITYÖTÄ KEHYSTÄMÄSSÄ

Pohdin ennen analyysin aloittamista, olisiko syytä käsitellä uutis- ja mielipidekirjoituksia erillisinä kokonaisuuksina niiden toisistaan poikkeavan merkityksen ja tuottamistavan takia. Päädyin kuitenkin pitämään kaikki kirjoitukset saman analyysin alla, koska ajattelin, ettei niiden erilaisesta luonteesta johtuvilla, mahdollisilla eroilla ole loppujen lopuksi merkitystä kehysanalyysia tehtäessä. Mielipide- ja uutisaineiston välinen ero on muutoinkin kaventunut, kun uutisiin ei enää tarvita varsinaisesti mitään tapahtumia, vaan jo pelkät kommentoinnit riittävät uutisten aiheeksi (Heikkinen 1999, 191). Saman periaatteen mukaisesti en ole jakanut aineistoa osa-aineistoihin senkään mukaan, onko artikkeli peräisin sosiaalityö-, lastensuojelu- tai toimeentulotukiaineistosta. Kyse on sosiaalityön kehystämisestä, jolloin kaikki artikkelit ovat yhdenvertaisesti rakentamassa tätä kokonaiskuvaa.

Kehykset, joihin olen aineistoni luokitellut, ovat yleisluontoisia ja pelkistettyjä kokonaisuuksia. Ne tarjoavat raamit, joiden sisällä voidaan käsitellä mitä moninaisempia teemoja ja esittää erilaisia mielipiteitä. Kehykset kuvaavat vain keskustelun rajoja, ja nuo rajat voivat olla etenkin isossa aineistossa melko laajat. Löysin aineistosta kaikkiaan neljä eri kehystä, joista kolme oli hallitsevampia kuin yksi artikkelimäärältään vähemmistöön jäänyt kehys. Olen nimennyt kehykset reunaehto- ja puutteen, työn sujumisen ja kiistan kehyksiksi. Olen muodostanut kehykset Gamsonin ja Laschin (1983) esimerkin mukaisesti ensinnäkin sen perusteella, millaisia metaforia, iskulauseita ja esimerkkejä artikkeleihin sisältyy. Toiseksi olen etsinyt artikkeleista niitä perustelujen keinoja, jotka tarjoavat oikeutuksen kullekin asetelmalle eli syytä, seurauksia ja moraalisia väittämiä. Esittelen tässä luvussa kullekin kehykselle ominaiset piirteet näiden edellä mainittujen keinojen kautta.

Moni artikkeli olisi voinut sijoittua useampaankin kehykseen, – etenkin vähemmistöön jääneeseen kiistan kehykseen – mutta lajittelu on tehty kustakin artikkelista löytyvän ensisijaisen kehyksen perusteella. Huomasin artikkeleita luokitellessani, että kysymys siitä, annetaanko sosiaalityöstä myönteinen, neutraali tai kielteinen kuva ei voinut olla luokittelua määräävä tekijä kehysanalyysia tehtäessä. Sen sijaan sosiaalityön perustehtävästä, *auttamisesta*, tuli kuin itsestään olennainen kehysten erottelua määräävä

tekijä. Auttamista ei välttämättä tuotu sanana esiin, mutta jutuista oli silti löydettävissä erilaisia kannanottoja siihen, kuinka sosiaalityö auttamistehtävässään onnistuu. Seuraavaksi esittelen kaikki kehukset tiivistettynä taulukkomuodossa ja kuvailen niitä lyhyesti. Sen jälkeen jatkan kehysten tarkastelua kullekin erikseen varatussa alaluvussa (7.1-7.4). Lopuksi pohdin kehysten keskinäisiä suhteita (7.5) ja kehysten yhteyttä laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin (7.6). Lopulliset johtopäätökset sosiaalityön julkisuuskuvasta teen pohdintaluvussa 8.

Taulukko 2. Sosiaalityötä kuvaavat kehukset ominaispiirteineen.

	Reunaehtojen kehys (47)	Puutteen kehys (34)	Työn sujumisen kehys (34)	Kiistan kehys (6)
Meta-forat	lakien ja asetusten takana seisominen, auttajan ahdas asema, kädet ovat sidotut, resurssipula	taistelu, takkuaminen	apuun turvautuminen, toimeentulotukijonojen purkaminen, kenttäväki	kiista
Isku-lauseet	<i>"Näin määräävät säädökset", "Vastuu kuuluu kunnille ja yhteiskunnalle", "kunnat eivät ole lisänneet resurssejaan"</i>	<i>"Suomessa tehdään liikaa huostaanottoja" "Sosiaalityö on mennyt papereiden täyttelyksi"</i>	<i>"Sosiaalityöntekijät ovat olleet suurena tukena", "Lasta suojellaan ensisijaisesti hänen omaa perhettään tukemalla", "Viranomaisten pitää järjestää tukitoimia"</i>	<i>"Lastensuojelun tavoite on ajaa lapsen etua. Vanhemmat taas kokevat, että heitä syytetään huonosta vanhemmuudesta"</i>
Esi-merkit	kuvitteelliset ja todelliset asiakaskokemukset, tilanteet eri kunnissa, tilastot	omat kokemukset	kuvitteelliset ja todelliset asiakaskokemukset, huostaanottojen syyt, vertailut ajassa ja tilassa, tilastot, auttamismahdollisuudet	suomalais-venäläinen lapsikiista, oikeusjutut
Syyt, taustat	säädökset, lait, asetukset, säästöt, resurssien puute	puutteellinen tutkiminen, sosiaalityön oma toiminta, toimeentulotuen saamisen vaikeus	ei esteitä auttamiselle	sosiaalityöntekijän toiminta
Seu-raukset	ihanteen ja todellisuuden ristiriita	turhat huostaanotot, huostaan otettujen oireilu, pahentaa tilannetta	vastataan toimeentulotuen tarpeeseen, puututaan perheiden ongelmiin	ristiriitaisia näkemyksiä toiminnan oikeellisuudesta
Moraa-liset väit-tämät	<i>"säästämisspakko ja tehostamisvaatimus ajavat lastensuojelun työntekijät ahtaalle"</i> <i>"Sosiaalitoimessa tarjotaan ei-oota, mikä ei ole työntekijöiden syytä"</i> <i>"Usein sos.tt. joutuu asiakkaan edessä organisaatiossa vastuunkantajaksi, vaikka palveluiden toimimattomuuden taustalla vaikuttavat pitkälti päättäjien säästötoimenpiteet."</i>	<i>"Helpotukseen sekoittui harmi, kun omat yritykset hakea apua oli tyrmäty"</i> <i>"Sosiaalialan työntekijöillä ei ole aikaa perehtyä hätään joutuneiden tilanteeseen."</i> <i>"Sosiaalitoimiston alkuperäinen idea oli auttaa ihmistä, nyt tuntuu, että heidän työnsä on etsiä syyt sille, miksi ei tarvitse auttaa"</i>	<i>"Auttamisyrietykset kertovat osaltaan siitä, että monenlaista apua on koitettu tarjota jo ennen huostaanottoa"</i> <i>"Lastensuojelun toimet eivät ole rangaistuksia, vaikka lopputulos voi lapsesta tuntua ankealta"</i> <i>"Sijoittamisen on myös oltava lapsen edun mukaista."</i>	<i>"Viranomaisten on suhtauduttava tasaveroisesti niin suomalaisiin kuin ulkomaalaistaustaisiinkin perheisiin"</i> <i>"jäi myös näyttämättä, että [sosiaali-]työntekijä olisi halunnut edistää rikollisen toiminnan jatkumista"</i>

”Reunaehtojen” kehyksessä sosiaalityö ei pääse toteuttamaan ihmisten auttamista halustaan huolimatta, koska erilaiset reunaehdot luovat työlle esteitä. ”Puutteen” kehyksessä apua ei joko tarjota lainkaan tai tarjottu apu on vääränlaista. ”Työn sujumisen” kehyksessä avulle ei mainita erikseen mitään esteitä eli sosiaalityö pääsee täyttämään asiakaskuntansa tarpeet. On kuitenkin huomattava, että tässä kehyksessä auttamista ei silti tuotu esiin aina myönteisessä valossa: kriteerinäni oli, ettei avulle ole esteitä, oli apu sitten asiakkaalle mieleistä tai ei (joskushan se, mikä on apua sosiaalityön näkökulmasta, näyttäytyy asiakkaalle kontrollina). Juttumäärältään pienimmässä ”kiistan” kehyksessä ei olla yksimielisiä siitä, onko sosiaalitoimessa toimittu oikein vai väärin. Reunaehtojen kehys ja puutteen kehys nousivat aineistosta selkeimmin esiin. Kaksi muuta kehystä olivat tarkemman pohtimisen takana ja niiden tunnistamisessa ja nimeämisessä joutui näkemään enemmän vaivaa. Esittelen seuraavaksi nämä neljä kehystä yksityiskohtaisemmin. Käytän analyysissäni melko paljon suoria lainauksia aineistosta havainnollistaakseni tulkintaani ja kehysten keskinäisiä eroja.

7.1 Sosiaalityö reunaehtojen puristuksessa

7.1.1 Teemat ja toimijat

Reunaehtojen kehyksessä (47 artikkelia) sosiaalityön ei katsota onnistuvan tavoitteissaan kovin hyvin. Sosiaalityötä toteuttavat ihmiset ovat tässä kuitenkin enemmänkin uhrin asemassa kuin syypäinä tilanteeseen. Syy sosiaalityön tehottomuuteen löytyy ensisijaisesti työn reunaehdoista, ei työn tekijöistä. Ristiriitoja syntyy siitä, kun työn tavoitteiden ja todellisten toimintamahdollisuuksien välillä on iso kuilu ja syynä tähän pidetään usein resursseja, kuntien ja valtion päätöksiä ynnä muita työn reunaehtoja. Monesti syinä sosiaalityön toimintavaikeuksiin nähdään rahan puute ja muiden palveluiden heikko tila.

Teemat käsittelevät enimmäkseen toimeentulotukeen liittyviä säädöksiä, jotka velvoittavat tuen leikkauksiin ja vähennyksiin, eri kuntien kehoja sosiaalityön resursoimisen tilaa ja pitkiä käsittelyaikoja sekä lastensuojelun ahdinkoa, kun sinne päätyy peruspalveluiden puutteessa perheitä, joita olisi pitänyt tukea jo varhaisemmin. Eräänä laajana teemana on kaupunkien saamat uhkasakot toimeentulotuki- ja lastensuojeluasioiden liian pitkistä käsittelyajoista. Vastuu tilanteesta sälytetään kunnille, ei suoraan sosiaalityöntekijöille.

Toisena isona teemana on alle 25-vuotiaiden toimeentulotuen leikkaamiseen¹³ liittyvät jutut, joissa tuodaan esille, kuinka sosiaalityöntekijät joutuvat noudattamaan hallituksen päätöstä myöntämisperusteista. Toimeentulotuen myöntämiseen liittyviä säädöksiä, joita ammattilaisen on noudatettava jopa vastoin omaa harkintaansa, tuodaan esille muutenkin. Muutamassa artikkelissa sosiaalityöntekijät kertovat itse työnsä reunaehdoista. Yksi artikkeli käsittelee sosiaalietuuksien väärinkäyttöä, jota on vaikea havaita etuuksien kirjallisten hakuprosessien takia.

Toimijana artikkeleissa on usein kunta, yhteiskunta tai erilaiset lait, joista kukin tuo omat reunaehdonsa sosiaalityön toteuttamiselle. Reunaehtojen kehyksessä esiintyy myös paljon erilaisia asiantuntijoita kommentoimassa kulloistakin aihetta. Joitakin esimerkkejä ovat johtavassa asemassa olevat asiantuntijat, poliitikot, aluehallintovirastojen edustajat ja johtavat sosiaalityöntekijät. Yleisesti ottaen sosiaalialan edustajat (lastensuojelutyöntekijät, sosiaalityöntekijät, sosiaalijohtajat, johtavat sosiaalityöntekijät yms.) esiintyvät kommentoijina liki puolessa jutuissa. Korkeassa asemassa olevien asiantuntijoiden näkyvyyttä jutuissa voinee selittää sillä, että jutut ovat tyypiltään enemmänkin kunnan ja yhteiskunnan tasolla kuin yksilötasolla liikkuvia. Pelkistetysti voisi sanoa, että reunaehtojen kehyksessä keskustelu sijoittuu pääsääntöisesti rakenteelliselle tasolle.

7.1.2 Kehystämisen keinot

Reunaehtojen kehystä kuvaavat parhaiten metaforat, joiden mukaan sosiaalityöntekijät joutuvat työssään *seisomaan lakien ja asetusten takana* ja heidän on täten vaikea osoittaa olevansa vaikeuksissa olevan ihmisen *rinnalla*. Toisin sanoen, heidän *kätensä ovat sidotut* valtiovallan ja kunnan määräysten noudattamispakolla. Jutuissa puhutaan myös auttajan *ahtaasta asemasta*. Edelliset metaforat kuvaavat sosiaalityöntekijöiden halua auttaa, mutta siihen ei käytännön työssä anneta mahdollisuuksia. Monissa artikkeleissa puhutaan myös toimeentulotuen *leikkaamisesta*, jota joudutaan tekemään siksi, että säädökset määräävät niin. Toimeentulotukeen liittyviä säädöksiä kritisoitaessa todetaan, että *toimeentulotuki toimii ikään kuin lain yläpuolella* ja kuinka *lainsäädäntö ei anna mahdollisuutta järkevään*

¹³ kts. HE 138/2010 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta ja 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta:
<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+138/2010&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>

toimintaan. Toimeentulotukeen ja lastensuojeluun liittyen tuodaan esille käsittelyaikojen ylittymiset ja tarve tilanteen *korjaamiseksi*, mistä välittyy ajatus, että nykyisessä tilanteessa on jotakin vikaa. Samaan aiheeseen liittyen puhutaan töiden *ruuhkautumisesta*, resurssien lisäämisestä *pakon edessä*, kaupunkien *uhkaamisesta* sakoilla, käsittelyaikojen *venymisestä*, lakien *määrävydestä* ja kuntien *kuriin laittamisesta*. Määrään liittyvät metaforat ovat yleisiä. Niiden kautta puhutaan muun muassa huostaanottojen jatkuvasta *kasvusta* ja *suuresta määrästä*, toimeentulotuen saajien *määrän nousemisesta*, työntekijöiden *määrän puutteesta* ja *lisäämisestä*, asiakasmäärien ja lastensuojelukustannusten *kasvamisesta* sekä tarpeesta *lisätä* perhesijoituksia ja *vähentää* laitoshoidoa.

Iskulauseet kuvaavat sekä sosiaalityöntekijöiden että asiakkaiden vaikeaa asemaa työn reunaehtojen edessä:

"... aina lastensuojelun sosiaalityöntekijä ei pysty järjestämään niitä avohuollon tukitoimenpiteitä, jotka hän katsoisi tarpeellisiksi." (HS 18)

"Uudistus tuli yllätyksenä ... Aktivointiraha ei nyt aktivoi meidän asiakkaitamme." (HS 31)

"Lapset ja nuoret ovat jääneet vaille ennaltaehkäisevää lastensuojelua kuntien lyhytnäköisten säästötoimenpiteiden vuoksi." (HS 2)

Kuntien vastuu tuodaan esiin selvästi:

"Kunnat eivät hoida lastensuojelun alkuvaiheen toimia lain edellyttämällä tavalla." (HS 29)

"Ilmoituksia tulee nyt enemmän, mutta kunnat eivät ole lisänneet resurssejaan." (HS 29)

"Kaikissa pääkaupunkiseudun kunnissa on tänä vuonna varattu lastensuojeluun liian vähän rahaa. ... Rahapula johtuu kaupunkien viime vuonna tekemistä epärealistisista arvioista." (HS 24)

"Monet kunnat ympäri Suomea rikkovat jatkuvasti nyt noin kaksi vuotta voimassa ollutta lastensuojelulakia. Kunnissa ei ole tarpeeksi työvoimaa käsittelemään lastensuojeluilmoituksia lain vaatimissa määräajoissa." (HS 20)

Toisaalta kunta voi olla myös uhrin asemassa: *"Isot kaupungit kamppailevat suuren työmäärän ja rahapulan ristipaineessa, puutetta pätevistä työntekijöistä"* (HS 29). Viesti *"Hallitus ei halua ohjata korvamerkittyä rahaa näihin palveluihin"* (HS 6) siirtää vastuun ainakin osaksi myös valtakunnan tasolle.

Merkittävänä syynä lastensuojelun ja etenkin huostaanottojen kasvavalle tarpeelle pidetään paitsi resurssipulaa, niin myös muiden palveluiden heikentymistä. Toisin sanoen lastensuojelun asiakasmäärät kasvavat sen resurssien pysyen kuitenkin entisellään:

”Peruspalveluja leikataan jatkuvasti, vaikka lastensuojelulaki vahvasti painottaa ennaltaehkäisevää työtä.” (HS 21)

”Ennaltaehkäisevien palveluiden puuttuessa lastensuojelu korjaa, minkä ehtii.” (HS 2)

”Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkuuden tulisi määrittyä lapsen ja perheen tilanteesta eikä siitä käsin, että sieltä joudutaan anomaan sellaista tukea ja apua, joka tosiasiallisesti kuuluisi saada muualta.” (HS 1)

Toimeentulotuen leikkaus- ja vähentämismahdollisuuksia on noudatettava, vaikka niistä aiheutuisi inhimillistä kärsimystä:

”Toimeentulotuki toimii ikään kuin lain yläpuolella ja viestittää, että oikeudenmukaisuudella eikä lapsen kärsimyksellä ole väliä.” (HS 9)

”Toimeentulotukea saavat kansaneläkeläiset menettävät eläkkeen korotuksen, kun tuki vähenee.” (HS 13)

”Pääsääntö on, että toimeentulotukiasiakkaan tai asiakasperheen saamat muut tulot vähentävät toimeentulotuen määrää.” (HS 12)

Esimerkkeinä toimeentulotukeen liittyvissä jutuissa käytetään joko kuvitteellisia tai todellisia tarinoita siitä, kuinka epäoikeudenmukaisesti toimeentulotuen leikkaus- ja vähentämismahdollisuudet voivat vaikuttaa ihmisten elämään. Näissä esimerkeissä saatetaan korostaa joko asiakkaan tai sosiaalityöntekijän asemaa säädösten edessä:

”Harkinnanvaraisenkin toimeentulotuen myöntämiseen liittyy määräyksiä ja ohjeistuksia, joita sosiaalityöntekijä ei voi ohittaa.” (HS 38)

”On hyvin vaikeata käsittää esimerkiksi sellaista tilannetta, jossa väkivallan uhriksi joutunut toimeentulotukiasiakas menettää hänelle tuomitut korvaukset toimeentulotuen vähennyksenä.” (HS 12)

Toimeentulotuen ja lastensuojelun käsittelyaikojen yhteydessä nostetaan usein esiin erilaisia esimerkkitalanteita eri kunnissa:

”Pahin tilanne on Oulussa.” (HS 35)

”Määräaikoja ei pystytä täyttämään esimerkiksi Kuopiossa, Helsingissä, Espoossa, Keravalla, Tuusulassa ja Lohjalla.” (HS 29)

”Esimerkiksi yli kolme kuukautta kestäneitä selvitystapauksia oli useita satoja. Vanhin oli ollut vireillä vuoden ja kolme kuukautta.” (HS 28)

”Kuopiossa on ollut jopa 109 lastensuojeluasiakasta yhtä työntekijää kohti, kun suurimmissa kaupungeissa luku pyörii 59 tienoilla.” (HS 28)

Esimerkkeinä huonoista asiainlaidoista turvaututaan muun muassa tutkimuksiin. Samalla tavoin viitataan lakeihin esimerkkeinä lain ja todellisuuden kohtaamattomuudesta. Väitteitä sosiaalityön toimintamahdollisuuksien heikentymisestä havainnollistetaan esittämällä erilaisia tilastolukuja. Tällaisia ovat esimerkiksi asiakasmäärien vertailut ennen ja nyt: *”viimesijaisen ja välttämättömän toimeentulon turvaamiseen apua tarvitsee tänä vuonna 380000 ihmistä ja ensi vuonna kymmenen tuhatta enemmän” (HS 35), ”lastensuojeluilmoituksia on tehty syyskuun loppuun mennessä 8700. Se on 20 prosenttia viime vuotta enemmän” (HS 24), ”Kaksikymmentä vuotta sitten lastensuojelun asiakkaina oli noin 20000 lasta ja nuorta. Nyt asiakkaita on noin 70000, ja määrä kasvaa tuhansilla joka vuosi” (HS 7).* Hintoja ja kustannuksia esitellään palvelujen heikkoa tilaa kuvaavina ja ehkä myös selittävinä tekijöinä:

”Toiseksi suurin budjetinylittäjä on lastensuojelu.” (HS 37)

”Toimeentulotukeen varatut rahat ylittyvät samankokoisella summalla.” (HS 37)

”Perheiden ja lasten ongelmien hoitaminen niiden kärjistyttyä vaatii usein kalliin huostaanoton. Avohuollon tukitoimena tarjottujen palveluiden hinta on vain murto-osa kuluista.” (HS 4)

”Ei ole kovin analyyttistä toimintaa esimerkiksi supistaa mielenterveyspalveluja ja kauhistella samaan hengenvetoon lastensuojelun menojen kasvua.” (HS 6)

Perustelut

Perustelujen keinovalikoimassa näkyy keskustelun painottuminen rakenteelliselle tasolle. Toimeentulotuen epäoikeudenmukaisuus –keskustelussa syypäinä auttamisen vaikeuteen pidetään säädöksiä ja lakeja, joita sosiaalityöntekijät joutuvat noudattamaan. Kirjoituksissa katsotaan toimeentulotukeen liittyvien säädösten olevan epäoikeudenmukaisia, mutta niissä ei tuoda suoraan esille sitä, että vika olisi sosiaalitoimen edustajan, vaan vikaa löydetään korkeammalta tasolta esimerkiksi eduskunnan lakiesityksistä. Epäoikeudenmukaista kohtelua löydetään myös siitä, että ohjeita noudatetaan eri paikoissa eri tavoin ja täten asiakkaat joutuvat eriarvoiseen asemaan keskenään. Vastuun nähdään kuuluvan kuntatasolle. Muutamat sosiaalityöntekijät kertovat yleisesti lakien ja asetusten noudattamispakon vaikutuksesta työhönsä ja esittävät ratkaisuna köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisyyn hetkessä olemista, silmiin katsomista ja pysähtymistä.

Ajatuksesta välittyvä todellisen sosiaalityön ja sosiaalityön ihanteen välinen ristiriita. Auttamista helpottaisi erään sosiaalityöntekijän mukaan työn ristiriitaisten vaatimusten helpottaminen sekä talouden ja todellisuuden parempi kohtaaminen.

Kuntien lastensuojelun ja toimeentulotuen käsittelyaikojen suhteen syitä kehnoon tilanteeseen löydettiin ensisijaisesti kuntien säästöistä, talousvaikeuksista ja resurssipulasta, johon liittyi myös pula pätevistä työntekijöistä. Myös lamaan tai taantumaa vedottiin asiakasmäärien yllättävän nousun taustaselityksenä. Joissakin artikkeleissa ei sanottu erikseen syitä tilanteeseen, vaan todettiin vain, ettei kaupunki noudata lainmukaisia käsittelyaikoja ja seurauksena tästä on uhkasakko. Jutuissa mainittiin myös joidenkin kuntien ryhdistäytyminen asiassa: *”Kuopiolle uhkasakko oli keväällä jo tulossa, mutta tilanne oikeni henkilökuntaa lisäämällä. Tampere sai vuoden vaihteessa tukun huomautuksia, mutta kesäkuussa siellä jo pysyttiin määrärajoissa. Samoin Turussa on pantu asioita kuntoon.”* (HS 35).

Etenkin lastensuojelun suhteen eräänä syynä käsittelyaikojen viivästymiseen pidettiin vuoden 2008 alussa muuttunutta lastensuojelulakia, jonka edellyttämiä käytännön muutoksia ei kaikissa kunnissa oltu tehty. Vastuu jätetään kuntatasolle, eikä sitä juurikaan yritetä vierittää esimerkiksi valtion talouden suuntaan. Kunnissakin tilanteen vakavuus myönnetään *”Kyllä tästä tilanteesta täytyy päästä eroon. Jatkossa lastensuojelu täytyy resurssoida ja toimintatavat järjestää niin, että se oikeasti toimii.”* (HS 28), *”Kuopion kaupunki palkkaa loppuvuodeksi kuusi uutta sosiaalityöntekijää hoitamaan lastensuojeluilmoituksia ja lastensuojelutarpeen selvityksiä. Myös sijaisia saa jatkossa palkata, jotta työt eivät ruuhkaudu.”* (HS 28) Kunnille ei kuitenkaan aina liikene kovinkaan paljoa ymmärrystä tilanteesta: *”Kunnissa tarvitaan myös asenteenmuutosta.”* (HS 20).

Lastensuojelun toimimattomuuden syyt löytyvät peruspalveluiden ja ennaltaehkäisevän työn puutteellisuudesta sekä kuntien riittämättömistä resursseista. Eräs kirjoittaja tuo esiin ”rakenteelliset lastensuojeluasiakkuudet”, jotka johtuvat nimenomaan siitä, että lastensuojelu joutuu korvaamaan muita palveluja: *”muilta sektoreilta voidaan ohjata lapsia ja perheitä lastensuojeluun, jotta he saisivat tarvitsemansa tuen ja palvelut ... säästäessään omista menoistaan muut sektorit ovat käytännössä tekemässä rakenteellisia lastensuojeluasiakkuuksia.”* (HS 1).

Syy ei siis ole lastensuojelun työntekijöissä: ”Kunnat eivät lisänneet lastensuojelun työntekijöiden määrää, vaikka saivat valtiolta rahaa” (HS 47), ”Lapset ja nuoret ovat jääneet vaille ennaltaehkäisevää lastensuojelua kuntien lyhytnäköisten säästötoimenpiteiden vuoksi” (HS 2). Ratkaisuksi ehdotetaan, että kunnissa pitäisi järjestää enemmän ennaltaehkäisevää lastensuojelua jo ennen lastensuojelun asiakkuutta, että lastensuojelupalveluissa pitäisi painottaa enemmän varhaista puuttumista, ja että resursseja saataisiin lisää ja yhteistyön tarvetta korostettaisiin enemmän ministeriön ja kuntajohdon tasolla. Vastuuta huostaanottojen liiallisesta määrästä osoitetaan myös valtion tasolle: ”Komitea on kehottanut Suomea perehtymään syihin, jotka ovat johtaneet huostaanottojen jatkuvaan kasvuun ... Valtiolla on velvoite huolehtia suositusten tiedottamisesta ja ryhtyä toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi” (HS 21). Ratkaisuja odotetaan täten ensisijaisesti poliittisella tasolla tapahtuviksi: ”Rahan ja resurssien sijoittaminen vain pakon edessä korjaaviin palveluihin on kallista, monesta näkökulmasta epäeettistä ja perheitä syyllistävää politiikkaa, johon ei kenelläkään luulisi olevan varaa.” (HS 6), ”Lapsiperheiden taloudellisen aseman parannukset (esimerkiksi yksinhuoltajavähennyksen palautus) ja lapsiperheiden peruspalveluiden (kotipalvelu, neuvola, päiväkotiki ja koulu) laadun turvaaminen vaativat valtakunnallisia poliittisia päätöksiä eduskunnassa.” (HS 6).

Moraalisissa väittämässä sosiaalityöntekijät saatetaan nähdä itse uhrin asemassa, työn reunaehdoista kärsivinä. Näistä saa jopa kuvan, että käytännön työssä ei ole juuri sijaa ammattiin kuuluvalla eettisellä harkinnalla:

”Sosiaalityöntekijä on puskurina asiakkaiden, sosiaaliturvaviidakon ja kunnan talouden välillä. Rahaa ei saisi mennä, mutta laki sanoo toista.” (HS 39)

”Tarina sinänsä voisi olla totta, ja juuri tarinan kertomalla tavalla sosiaalityöntekijä joutuisi kohtelemaan asiakastaan.” (HS 40)

”Talonpoikaisjärki ja oikeudenmukaisuuden taju johtivat Palviaisen mukaan Helsingissä ohjeistukseen, jonka mukaan aktivointiraha ei vähennä toimeentulotukea. Vastaava tulkinta ehdittiin tehdä joissain muissakin kunnissa, kunnes lainsäätäjän päinvastainen kanta tuli ilmi.” (HS 31)

”Sosiaalitoimistoissa on oltu tilanteesta ymmällään.” (HS 36)

”Heidän [sosiaalityöntekijöiden, S.A.] ilokseen säädetään laki, jota heidän ei ilmeisesti edes odoteta noudattavan.” (HS 44)

”Julkisen sektorin säästämisspakko ja tehostamisvaatimus ajavat lastensuojelun työntekijät ahtaalle.” (HS 2)

”Usein sosiaalityöntekijä joutuu asiakkaan edessä organisaatiossa vastuunkantajaksi, vaikka palveluiden toimimattomuuden taustalla vaikuttavat pitkälti päättäjien säästötoimenpiteet.” (HS 2)

Toisaalta myös asiakkaat voidaan nähdä uhreina:

”Toimeentulotukea tarvitsevat ihmiset eivät saa aina apua niin nopeasti kuin laki määrää ... Avun tarvitsijalla on oikeus päästä keskustelemaan sosiaalityöntekijän kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun pyyntö on esitetty. Nyt moni valittaa, ettei sosiaalityöntekijää saa edes puhelimeen.” (HS 35)

”Vaadin hänen sijoittamistaan, mutta sain kuulla suoraan, että kaupungilla ei ole rahaa.” (HS 4)

”Epäoikeudenmukaisia tilanteita syntyy silloin, kun toimeentulotukea saava perhe menettää sellaisia etuja, jotka omillaan toimeentuleva perhe saa pitää hyvänä ... Asetelma näyttää siltä, että omillaan toimeentulevan ihmisen kivut ja kärsimyksetkin ovat jotenkin arvokkaampia - ainakin rahallisesti - kuin niiden, jotka joutuvat elämään turvautumaan sosiaalitukiin.” (HS 12)

Kunnat ja yhteiskunnallinen taso saavat jälleen moitteita:

”Sosiaalitoimessa tarjotaan ei-oota, mikä ei ole työntekijöiden syytä. Vastuu kuuluu kunnille ja yhteiskunnalle.” (HS 4)

”Poliittisia päättäjiä ei näytä aidosti kiinnostavan lapsiperheiden palveluiden kokonaisvaltainen kehittäminen. Voi vain ihmetellä sitä näköalaton välinpitämättömyyttä, jolla nykyiseen tilanteeseen suhtaudutaan.” (HS 6)

”Valtion ja kuntien hyvinvointipalveluihin suunnattuja rahavirtoja näyttäisi ohjaavan lyhytnäköinen ja pitkällä aikavälillä epätaloudellinen rationaliteetti ... Lastensuojelutyön näkökulmasta suunnitelmat näyttävät moraalisesti arveluttavilta.” (HS 5)

Myös suhde toisiin kunnan palveluihin lastensuojelun ongelmien taustalla tuotiin esiin:

”Helsinkiäiset pääsevät unikouluun vain sosiaaliviraston maksusitoumuksella. Eikä sellaista myönnetä tavalliselle perheelle ... Pitää siis olla moniongelmainen perhe ... Aikaisemmin unikouluun pääsi myös niin sanottuja tavallisia perheitä.” (HS 23)

”Suomalainen lapsi syntyy hyvään maahan. Lapset tarvitsevat apua ja suojeleakin, mutta kaikkea ei tarvitse tehdä lastensuojelun nimellä.” (HS 7)

7.2 Sosiaalityö puutteellisena palveluna

7.2.1 Teemat ja toimijat

Puutteiden kehyksessä (34 artikkelia) sosiaalityö esitetään poikkeuksetta kielteisessä valossa. Lievimmillään sosiaalityöstä puhutaan esimerkiksi lastensuojelun ja aikuispsykiatrian huonona yhteistyönä, kun pahimmillaan sosiaalityön katsotaan pilanneen asiakkaan elämän. Sosiaalityö esitetään joko asiakkaan tilanteen huonontajana tai ei ainakaan sen parantajana. Sosiaalityön tarjoama apu on joko täysin olematonta tai sitten vääränlaista. Syytökset kohdistuvat ensisijaisesti suoraan sosiaalityötä, sen käytäntöä ja työntekijöitä kohtaan, eikä työn reunaehtoja kohtaan, kuten edellisessä kehyksessä. Puutteen kehyksessä esitetyissä artikkeleissa sosiaalityö tulee määritellyksi ensisijaisesti muiden tahojen kuin itse sosiaalityön asiantuntijoiden toimesta. Täten ala ei pääse puolustamaan asemaansa ja sen toimintatavoista saatetaan antaa hyvin yksipuolinen kuva. Suuri sosiaalityötä määrittelevä ryhmä tässä kehyksessä ovat siitä kokemusta omaavat ihmiset, jotka jakavat huonoja kokemuksiaan lehden palstoilla.

Teemat tässä kehyksessä ovat melko kirjavia. Noin puolet artikkeleista koskee lastensuojelua ja vajaa puolet köyhyyttä ja toimeentulotukea. Muutama artikkeli oli muista teemoista irrallisia, kuten suomalaisten sosiaalityöntekijöiden tylyydestä kertova uutisointi vuoden 2010 viimeisenä uutisena. Artikkelin kirvoittama keskustelu jää kuitenkin aikarajauksen takia tutkimukseni ulkopuolelle. Toisin kuin reunaehtojen kehyksessä, jossa liikuttiin paljolti rakenteellisella tasolla, koskee puutteen kehys enemmän yksilötasoa paneutuen huomattavasti enemmän yksittäisiin asiakastapauksiin ja –kokemuksiin.

7.2.2 Kehystämisen keinot

Puutteiden kehyksessä käytettyjen metaforien kirjo on melko laaja, joten nostan tässä esiin joitakin keskeisimpiä ja parhaiten kehysten sisältöä kuvaavia metaforia. Eräs hyvin kuvaava metafora on sanan *taistelu* käyttäminen puhuttaessa yhteistyöstä sosiaalityön kanssa. Sosiaalityön tarjoaman avun suhteen saatetaan puhua asioiden *paikallaan junnauksesta* ja moniammatillisen yhteistyön *takkuamisesta*. Huoltajuusriitoja koskevissa kirjoituksissa sosiaalityöntekijöitä moititaan joko isän *lankaan menemisestä* tai päinvastoin siitä, kuinka isää ei tueta vaan pidetään tapaamisissa *ristikuulustelussa*. Lastensuojelun kohdalla puhutaan sisarusten toisistaan *irti repimisestä* huostaanoton yhteydessä. Lisäksi

kritisoidaan sitä, kuinka valtion *rahakirstu on auki* vain huostaanottojen korvaamiseksi avohuollon tukitoimien sijaan ja puhutaan yleisemminkin rahojen *tuhlaamisesta* lastensuojeluun. Asiakkaiden kohdalla puhutaan itsemääräämisoikeuden ja autonomian *murenemisesta* tilanteessa, jossa virkamies on ottanut perheen ja lapset tarkkailuun. Toisaalta puhutaan myös siitä, kuinka *kynnys* huostaanoton valmisteluun on liiankin *korkea* ja kritisoidaan liian myöhään auttamista. Toimeentulotuen hakemiseen liittyen asiakkaan rooli nähdään *mykkänä tiliotteiden ja muiden asiakirjojen toimittajana* ja tuen saamisen katsotaan olevan *kiven alla*. Yleinen metafora toimeentulotuesta puhuttaessa on toimeentulotuki*luukku*. Lisäksi löytyy maininta harkinnanvaraisen ja täydentävän toimeentulotuen *kirjavista* myöntämiskäytännöistä eri kunnissa.

Iskulauseissa esitetään paljon suoria kannanottoja sosiaalityötä kohtaan. Tämän kehyksen kohdalla näkyy selvästi Iso-Britanniassakin puhututtanut median kaksijakoinen tapa esittää sosiaalityön puutteita: toiminta ei ole sopivaa, vaan joko liikaa tai liian vähän (kts. esim. Aldridge 1999, 91). Lastensuojelua kritisoidaan liian helposti ja perusteetta tehtävistä huostaanotoista ja yleensäkin liiallisesta puuttumisesta ihmisten elämään:

”Ensimmäinen saamani avuntarjous oli huostaanotto.” (HS 77)

”Lainsäädännössä lapsen huostaanotto on viimesijainen keino. Se näyttää olevan nykyään ainoa keino, joka sosiaalityöntekijöillä on.” (HS 64)

”Jos mikä tahansa seikka koetaan vääräksi, paikalle huudetaan viranomaista.” (HS 64)

Toisaalta kritiikki saattaa olla myös päinvastaista eli että apu on tullut liian myöhään:

”Milloin ensimmäinen viranomainen asetetaan vastaamaan kysymykseen, miksi et toiminut tarpeeksi aikaisin ja tarpeeksi tehokkaasti?” (HS 78)

”...en koskaan saanut apua, vaikka sosiaaliviranomaiset tiesivät tilanteestamme.” (HS 57)

Lastensuojelun kykyä auttaa epäillään muutenkin:

”Päätäjät elävät harhassa, että apu lapselle löytyisi lastensuojelun työntekijän käsistä.” (HS 74)

”Meidän kohdallamme asiat ovat menneet vain huonompaan suuntaan.” (HS 61)

”Valvonnan keinoja kehitetään, mutta auttamisen keinoja ei.” (HS 74)

Myös toimeentulotukeen liittyvät käytännöt saavat kritiikkiä osakseen:

”Sosiaalivirasto, TE-toimisto ja Kela keskustelevat siis keskenään, ja asiakas toimii mykkänä tiliotteiden ja muiden asiakirjojen toimittajana.” (HS 66)

”Taskut on käännettävä nurin ja tehtävä selkoa joka sentistä.” (HS 50)

Yleisemmin sosiaalityötä kritisoivat seuraavat iskulauseet, joista välittyä avun saamisen vaikeus:

”Suomen sosiaalityöntekijät Pohjolan tylyimmät.” (HS 53)

”Sosiaalityö on mennyt papereiden täyttelyksi.” (HS 58)

”Sosiaalityössä sillä ei ole painoarvoa, että muistisairas pelkää asua yksin ja tuntee, ettei selviä avunkaan turvin. Tämän seurauksena hän voi entistä huonommin.” (HS 62)

Esimerkkeinä huonosta asiintilasta käytetään muun muassa hintojen vertailuja. Avohuoltoa ja huostaanottoa vertaillaan kustannuksiltaan toisiinsa seuraavasti: *”Löysimme aggressiivisiin poikiin erikoistuneen terapeutin, mutta 90 euron veloitus viikossa oli liikaa sosiaalitoimelle. Laskimme, että poikamme sijoitus olisi maksanut 250 euroa viikossa, noin 450 000 euroa aikuisuuteen asti” (HS 55).* Jonkin verran viitataan myös tutkimustuloksiin sekä lain ja todellisuuden kohtaamattomuuteen. Eniten käytettynä esimerkkinä on kuitenkin joko oma tai tuttavien kokemus sosiaalityön palveluista. Näkemyksiä sosiaalityöstä perustellaan näillä kokemuksilla.

Perustelut

Seuraavaksi esittelen niitä perustelujen keinoja eli syy- ja seuraussuhteita sekä moraalisia väittämiä, joilla näkemyksiä avun puutteellisuudesta perustellaan. Lastensuojelua koskevissa kirjoituksissa esitetään muun muassa, kuinka sosiaalitoimi ei tutki perheen tilannetta kunnolla ja tämän seurauksena se ottaa lapset turhaan huostaan aiheuttaen ylimääräistä kärsimystä perheeseen. Perheen tilanteen tutkimattomuus saattaa yhtä lailla liittyä niin viranomaisten passiivisuuteen kuin liialliseen aktiivisuuteenkin: joko tapausta ei tutkita lainkaan eikä apua täten saada, tai sitten ryhdytään liian heppoisin perustein huostaanottoon, koska perheen tilannetta ei tutkita perusteellisesti ennen päätöstä.

Lehdessä seurattuun suomalais-venäläiseen lapsikiistaankin¹⁴ mainitaan perimmäisenä syynä sosiaaliviranomaisten toiminta ilman paneutumista kunnolla perheen tilanteeseen.

Teini-ikäisten nuorten sijoituksissa ilmenneitä puutteita (laitoksiin sijoittaminen, yhteydenpidon vanhempiin rajoittaminen, vanhempia ei tueta, jälkihuolto ei toimi) selitetään sosiaalityön ja lastensuojelun omasta toiminnasta johtuviksi. Seurauksena tästä on teini-ikäisenä huostaan otettujen nuorten miesten syrjäytyminen. Eräänä syynä liiallisiin huostaanottoihin Suomessa esitetään, että viranomaisten apuun turvaudutaan liian helposti ja että valtion rahat on suunnattu avohuollon tukitoimien sijasta huostaanottojen tukemiseen. Seurauksena on lasten traumatisoiminen ja oireilu aikuisiässä. Ratkaisuksi esitetään perheiden tukemista kotona: ”*kuinka paljolta tuskalta, kärsimykseltä ja kuluilta säästyttäisiin, jos sijaisperheille maksettava tuki annettaisiin lapsen omalle perheelle*” (HS 64). Huostaanottojen syiksi esitetään myös vanhempien mielenterveysongelmat, minkä vuoksi lastensuojelun ja aikuispsykiatrian yhteistyötä on kehitettävä. Syynä avun hyödyttömyyteen nähdään myös viranomaisten kanssa tehtävän yhteistyön toimimattomuus, minkä seurauksena asiakas joutuu aloittamaan asiansa käsittelyn joka paikassa aina alusta eikä asian hoitaminen etene. Sosiaalitoimea syytetään myös puolueellisuudesta alan naisvaltaisuuden takia, minkä seurauksena äidit ovat automaattisesti isiä vahvemmassa asemassa huoltajuuskiistoissa.

Toimeentulotukea koskevissa artikkeleissa ei sinänsä esiinny paljonkaan suoria kausaalisuhteita. Toimeentulotukeen liittyen puhutaan muun muassa sen saamisen vaikeudesta. Kritisoidaan esimerkiksi sitä, kuinka tarkkoja selvityksiä vaaditaan ennen tuen myöntämistä tai kuinka lainarahalla elänyt ei saa toimeentulotukea siksi, että lainarahat näkyvät tiliotteessa. Viranomaisten kanssa on vaikea päästä asioimaan kasvokkain, koska työtä nähdään ohjaavan ensisijaisesti pykälät ja sähköpostit. Myös toimeentulotuen käsittelyaikoja ja summan pienuutta kritisoidaan. Esiin nousee myös pienituloisten ihmisryhmien keskinäinen epätasa-arvoinen asema sosiaalitoimen edessä: yksineläjien köyhyyden merkittävänä syynä pidetään sitä, että yhteiskunta suuntaa tukeaan

¹⁴ Kiistassa oli kyse tilanteesta, jossa Suomen lastensuojeluviranomaiset tekivät suomalaisvenäläiselle pojalle kiireisen sijoituksen perustuen epäilyyn perheen sisäisestä pahoinpitelystä. Poika kuitenkin karkasi takaisin vanhempiensa luokse. Tilanteessa oli ristiriitaisia näkemyksiä sijoituksen tarpeellisuudesta ja sosiaaliviranomaisten toiminnan oikeellisuudesta. Lopulta jopa Venäjän lapsiasiavaltuutettu tuli Suomeen keskustelemaan asiasta.

enemmän lapsiperheille. Tämä näkyy sosiaalitoimessa lapsiperheiden yksineläjiä suuremmalla taloudellisella tukemisella.

Moraaliset väittämät tässä kehyksessä koskevat paljolti oikeanlaisen avun saamisen vaikeutta. Lastensuojelun kohdalla apua ei tule lainkaan tai ainoa apu on huostaanotto:

"Helpotukseen sekoittui harmi, kun omat yritykset hakea apua oli tyrmätty." (HS 56)

"Olisin voinut olla vaikka kuollut. Viranomaisille kelpasivat äitini kootut selitykset." (HS 57)

"Kuvitelman myötä tässä ihmiskokeessa liian monen lapsen elämä on mennyt pilalle, ja hän on joutunut sijaishuollossa oloihin, joista hänet pitäisi huostaanottaa." (HS 74)

"YK on huomauttanut viiden vuoden välein, että Suomessa tehdään liikaa huostaanottoja, mutta niiden määrä vain lisääntyy vuodesta toiseen. Käsittämätön määrä veroeuroja käytetään näihin täysin näennäisiin, mutta lapsia vakavasti traumatisoiviin toimiin." (HS 64)

"Lastensuojelun työntekijänä joudun kantamaan harteillani vain moraalista häpeää huonosti tehdystä työstä ja riittämättömyyden tunnetta." (HS 78)

Myös toimeentulotukeen liittyen nostettiin esiin avun saamisen vaikeus:

"Juuri potkut saanut ystäväni soitti hädissään minulle, että sosiaalitoimisto myöntää hänelle toimeentulotukea vain noin 390 euroa kuukaudessa ja ettei tällainen summa riitä edes ruokaan." (HS 71)

"Yhtenä toimena aiotaan tiukentaa nuorten toimeentulotuen saantia. Sen ehdoksi kaavaillaan pakollista sosiaalityöntekijän tapaamista. Ihan hyvä asia, jos tämä tapaaminen jotenkin nuorta auttaisi. ... Tästä seurauksena sosiaaliviranomaiset pienentävät toimeentulotukea. Tämä on sosiaaliviranomaisten tarjoama apu nuorelle." (HS 68)

"Sosiaalitoimiston alkuperäinen idea oli auttaa ihmistä, nyt tuntuu, että heidän työnsä on etsiä syyt sille, miksi ei tarvitse auttaa." (HS 52)

Lisäksi kantaa otetaan toimeentulotuen hakemiseen liittyvään byrokratiaan:

"...oikeusturvaansa varjelevan sosiaalitoimen asiakkaan on toimittava juuri näin: putsattava tilinsä tyhjäksi jokaisen kuukauden alussa." (HS 67)

"Toimeentulotuen haku piti aloittaa alusta, asuntoja ei tunnu olevan missään. Asioiden selvittäminen on käsittämättömän hankalaa, kun kenenkään kanssa ei pääse juttelemaan kasvotusten. Virkailijat menevät pykälien, puhelinten ja sähköpostien taakse." (HS 54)

”Sitten alkoi byrokratia iskemään sormille: loputtomilta tuntuvia dokumenttien täyttämisiä, luukulta toiselle juoksemisia ja niin edelleen. ... Olen kyllä jo kuullut monet ohjeet, joilla sossusta saa rahaa, mutta olen rehellinen suomalainen ihminen, enkä ala huijaamaan. ... Näitä seikkoja pitäisi opettaa jo koulussa, sillä monelle nämä asiat kuitenkin tulevat eteen jossain vaiheessa.” (HS 69)

Myös sosiaalityöntekijöiden asenteellisuus tuodaan esiin:

”He [suomalaiset sosiaalityöntekijät /S.A.] syyttävät köyhyydestä asiakkaita itseään monin verroin yleisemmin kuin muiden maiden sosiaalityöntekijät.” (HS 53)

7.3 Sosiaalityö sujuvana palveluna

7.3.1 Teemat ja toimijat

Työn sujumisen kehys oli selvästi vaikeimmin muodostettava kokonaisuus sekä myös vaikeimmin nimettävissä oleva kaikista neljästä kehyksestä. Kyse on sosiaalityön perustoiminnan sujumisesta. Tässä kehyksessä (34 artikkelia) kuvataan sosiaalityön erilaisia auttamismuotoja sekä hyvässä että pahassa: yhtäältä kiitellään sosiaalityön apua vuolaasti, toisaalta puhutaan ”toimeentulotukiluukulle” *joutumisesta*. Yhteistä artikkeleille on, että sosiaalityön auttamismahdollisuuksille ei tuoda esiin juuri esteitä, toisin kuin edellisissä kehyksissä. Vaikka toimeentulotukiluukusta voidaan puhua halveksuvaan sävyyn, on silti selvää, että kyseistä apua saa silloin, kun sitä tarvitsee.

Artikkeleissa tarkastellaan myös niitä syitä, mitä varten sosiaalityön apua tarvitaan: esimerkkeinä nuoren oireilu huostaanoton syynä tai asumistuen uudistus toimeentulotuen tarpeen lisääntymisen syynä. Lastensuojelun kohdalla saatetaan kuvaila huostaanottojen ja avohuollon toimenpiteiden tarkoituksia. Toimeentulotuen siirtämistä Kelalle puolustetaan sillä, että tällä muutoksella vapautettaisiin kuntien sosiaalityöntekijöitä auttamaan syrjäytyneitä ja yksinäisiä ihmisiä. Toisaalta vastakkaisen näkemyksen mukaan toimeentulotuen jakaminen kunnissa varmistaa viranomaisten pääsyn lähemmäksi apua tarvitsevaa ihmistä. Myös nuorisotyöttömyyden kohdalla nostetaan esille harmi siitä, että ei ole huomattu sosiaalityön olemassaoloa nuorisotyöttömyyden vähentämispyrkimyksissä. Asiakaskuntaa kohden ollaan ymmärtäväisiä, kun puhutaan muun muassa yhteiskunnan itsekeskeisyyttä korostavasta ilmapiiristä, nuoria syrjäyttävästä tehokkuusyhteiskunnasta ja lakiesitysten vaikutuksesta kohderyhmiensä elämään.

Toimeentulotukeen liittyvät teemat käsittelevät pääasiassa nuorten ja EU-turvapaikanhakijoiden toimeentulotuen saamisen tiukentamista, tuen siirtämistä Kelalle, toimeentulotukijonojen purkamista, muiden poliittisten päätösten vaikutusta toimeentulotuen tarpeeseen sekä yleensä toimeentulotuen tarvetta eri ihmisryhmillä. Lastensuojelun kohdalla käydään keskustelua muun muassa huostaanotoista auttamisen keinona. Seuraavat otsikot kertovat keskustelun eri puolista: ”*Huostaanotolla suojataan terveyttä ja kehitystä*” (HS 95) vs. ”*Huostaanotto lisää vaaraa syrjäytyä*” (HS 84). Syitä huostaanotoille löydetään etenkin vanhempien itsekeskeisestä elämäntavasta, mutta myös nuoren itsensä oireilusta. Huostaanottoon kohdistuvasta yleisestä kielteisestä asennoitumisesta kertoo se, kuinka muutamassa artikkelissa varta vasten korostetaan lastensuojelun olevan pääasiassa kaikkea muuta kuin huostaanottoja. Yksi artikkeli käsittelee jo mainittua suomalais-venäläistä lapsikiistaa. Tässä korostetaan Suomen lastensuojelun toimintatapoja ja ettei niistä saa joustaa kansainvälisen painostuksen edessäkään.

Sekä lastensuojelua että toimeentulotukea halkova teema on nuorten syrjäytyminen. Hajanaisia teemoja ovat vielä lapsien tuki- ja sijaisperheiden tarve, romanileirin asukkaille tarjottu apu, sosiaalitoimen asiakasmäärän kasvu ja rikosvastuun alaikärajan alentaminen. Lisäksi yhdessä artikkelissa puhutaan sosiaalietuuksien väärinkäytöksistä ja tässäkin tuodaan esiin sosiaalitoimen eettinen velvollisuus auttaa: sosiaalitoimi maksoi asiakkaan vuokran, vaikka tämä oli tuhlannut sosiaalitoimen maksamat edelliset vuokrat rahat muuhun kuin vuokraan. Yhdessä artikkelissa kerrotaan, kuinka eräs mies oli saanut tuomion muun muassa väärillä henkilöllisyystiedoilla nostetusta toimeentulotuesta.

Lastensuojelun tai sosiaalityön edustajia ja asiantuntijoita pääsee ääneen vajaassa kolmanneksessa tämän kehyksen jutuissa. Muita merkittäviä toimijoita ovat poliitikot, eri alojen ammattilaiset, johtavat asiantuntijat sekä muutamissa artikkeleissa yksityishenkilöt ja sosiaalitoimen asiakkaat. Tämän kehyksen artikkeleissa ei täten ole niin selvää yhdenmukaista linjaa toimijoiden suhteen, kuin mitä kahdessa edellisessä kehyksessä oli.

7.3.2 Kehystämisen keinot

Metaforisesti tässä kehyksessä puhutaan lastensuojelun apuun *turvautumisesta*, avun tarpeen *kasvamisesta*, *toimeentulotukiluukulta* rahan *hakemisesta* ja toimeentulotukijonojen *purkamisesta*. Jonkin verran tuotiin esiin myös *kenttäväen* asiantuntemusta esimerkiksi nuorten syrjäytymiseen liittyen. Myös asiakasmäärien *kasvuun* viitattiin.

Iskulauseissa voidaan sosiaalityön rooli nähdä kahdessa eri ääripäässä joko julkilausumattomana, passiivisesti taustalla toimivana toimeentulotuen myöntäjänä tai lähes perheen elämän pelastajana:

”Nyt kielteisen päätöksen saaneet hakijat ovat saaneet valtiolta alennettua toimeentulotukea ja voineet jatkaa asumistaan vastaanottokeskuksessa kuukauden ajan ennen kotimatkaa.”
(HS 90)

”Sosiaalityöntekijät ovat olleet suurena tukena tässä huostaanotossa.” (HS 113)

Avun tarjoamista perustellaan myös seuraavasti:

”Muutoksen päätarkoituksena on auttaa vaikeassa tilanteessa ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten omatoimisuutta ja kiinnittymistä yhteiskuntaan.” (HS 110)

”Toimeentulotuen perusosan alentaminen on aina harkittava yksilön elämäntilanteen mukaan.” (HS 110)

”Nuorista täytyy pitää kiinni eikä päästää karkuun.” (HS 102)

Lastensuojeluun liittyen käydään paljon niin sanottua faktataseista keskustelua. Lastensuojelun erilaisia auttamiskeinoja tuodaan esiin toteavalla tyylillä ottamatta varsinaisesti kantaa niiden tehokkuuteen tai toimivuuteen käytännössä:

”Valtaosa lastensuojelusta onkin perheiden kanssa yhteistyössä tehtävää, perheen arkea tukevaa työtä.” (HS 112)

”Sijoitus on äärimmäinen keino, jota joudutaan käyttämään vasta, kun kaikki muut keinot perheen auttamiseksi on kokeiltu.” (HS 112)

”Huostaanotto on vaihtoehto vasta silloin, kun lapsen turvallisuutta ja terveyttä ei muuten voida varmistaa.” (HS 114)

”...sosiaalityöntekijöiden palkkaaminen vähentää huostaanottoja.” (HS 84)

”Huostaanotto tarkoittaa lapsen hoidon ja huolenpidon järjestämistä siten, että julkinen valta päättää, missä lapsi asuu. Sijaishuolto tarkoittaa, että lapsi ei enää asu huoltajiensa kanssa vaan perhehoidossa tai laitoksessa. Kiireellinen sijoituspäätös ja huostaanotto edellyttävät aina usean viranomaisen päätöstä.” (HS 97)

”Suomessa lastensuojelun keskeinen lähtökohta on tavoite, että lapsi voi asua oman perheensä parissa.” (HS 111)

Esimerkkeinä käytetään erilaisia sosiaalityön tekemiä avuntarjouksia, huostaanottojen syitä sekä kuvitteellisia ja todellisia tapausesimerkkejä. Edellisille kehyksille ominaiseen tapaan vertaillaan myös tilanteita ennen ja nyt sekä tilanteita eri kaupunkien välillä: *”Aina ei ole ollut näin. Vielä 1970-1980-luvuilla yhteisöt ojensivat itse murrosikäisiä, rötösteleviä poikia ... Sosiaalityössä vallitsi palveluperiaate” (HS 98)*. Lisäksi kerrotaan, kuinka toimeentulotuen myöntämisaikakunta vaikuttaa apua tarvitsevien ihmisten elämään tai mitkä ovat lastensuojelun asiakkuuden suurimpia syitä eri kaupungeissa. Hintavertailuja tehdään pohdittaessa huostaanottojen hintoja suhteessa sosiaalityöntekijöiden palkkakustannuksiin ja todetaan, että sosiaalityöntekijän palkkaaminen tulee halvemmaksi kuin huostaanotto. Luvuilla haetaan tukea erilaisille väitteille: esim. *”Suomessa on otettu huostaan yli 10000 lasta ja lastensuojelun avohoidon piirissä on yli 60000 lasta” (HS 111)*, *”Alle 25-vuotiaita työttömiä on koko maassa jo 33000, lähes 60 prosenttia enemmän kuin toissa syksynä” (HS 115)*, *”Lastensuojelun piirissä oli viime vuonna 6-7 prosenttia alaikäisistä. Tämä tarkoittaa noin 70000 lasta, joiden hyvinvointi ja henki olivat tavalla tai toisella uhattuina” (HS 97)*. Toimeentulotukeen liittyviä lukumääriä käytetään esimerkkinä Helsingin sosiaaliviraston kasvaneista kuluista. Esimerkit koskevat myös erilaisia asiakasryhmien kuvailuja. Lisäksi vertaillaan Suomen lastensuojelujärjestelmän suhdetta rikosoikeusjärjestelmään Saksassa ja Englannissa eli tehdään myös kansainvälistä vertailua.

Perustelut

Toimeentulotukeen ehdotettujen muutosten (alle 25-vuotiaiden kohdalla tiukentamismahdollisuus, siirtäminen Kelalle) tarpeellisuutta perustellaan paremmilla sosiaalityön auttamismahdollisuuksilla. Alle 25-vuotiaiden toimeentulotuen

leikkausmahdollisuutta puolustetaan sillä, että siten nuoren olisi pakko tavata sosiaalityöntekijä ja näin nuorten syrjäytymistä voitaisiin ehkäistä. Poliittisella tasolla suunnitelluista muutoksista tukijärjestelmään katsotaan seuraavan lisääntyvää toimeentulotuen tarvetta, mutta näissäkin jutuissa ei kuitenkaan tuoda esiin mitään syytä, miksi lisääntyvään tarpeeseen ei voitaisi myös vastata.

Uusia tuki- ja sijaisperheitä houkutellaan markkinoimalla, että heillä olisi käytettävissään sosiaalityön tuki. Eräs artikkeli havainnollistaa median taipumuksen käsitellä kielteisiä asioita myönteisten sijaan. Sen alussa kerrotaan, kuinka kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä oli vuonna 2009 vähemmän kuin edellisellä (2008) ja kuinka myös huostaan otettujen määrä on vähentynyt. Silti artikkeli paneutuu kiireellisesti sijoitettujen määrän kasvuun ja nostaa sen esiin tärkeimpänä muutoksena. Syynä kiireellisten sijoitusten kasvuun pidetään muun muassa sosiaalitoimen tehokkaampaa puuttumista nuorten elämään. Huostaanottojen syiksi esitetään etenkin vanhempien ongelmat ja tuodaan esiin lastensuojelun tarjoama apu tällaisissa tilanteissa. Hieman kritiikkiä Suomen lastensuojeluviranomaisia kohtaan esiintyy yhdessä artikkelissa, jossa käsitellään suomalais-venäläistä lapsikiistaa. Kritiikki koskee viranomaisten vaikenemista julkisuudessa, mikä on voinut vahvistaa entisestään venäläismedian käsitystä suomalaisten viranomaisten mielivallasta. Samalla kuitenkin korostetaan suomalaisen lastensuojelun toimintaperiaatteita ja kuinka se on täysin Suomen sisäinen asia. Kirjoituksessa ei siis sinänsä kritisoida Suomen viranomaisten tekemää kiireellistä sijoitusta, josta kiistassa on kyse, vaan enemmänkin siitä seuranneesta mediakohusta toimimista. Vaikenemistakin puolusteltiin seuraavasti: *”Perusteena oli lapsen etu, jota Suomessa suojellaan muun muassa lapsen ja perheen yksityisyyttä varjelemalla.”* (HS 111).

Moraaliset väittämät koskevat esimerkiksi palveluiden järjestämisen tapoja:

”Helsingin tavoitteena on kaikkien alle 12-vuotiaiden lasten sijoittaminen ensisijaisesti perhehoitoon. Myös Espoossa ja Vantaalla sijoitusten painopiste on suunnattu perhehoitoon.” (HS 82)

”...joissakin tilanteissa nuori toimeentulotuen hakija voitaisiin velvoittaa tapaamaan sosiaalityöntekijä ehtona täydelle toimeentulotuelle.” (HS 85)

”Auttamisyrietykset kertovat osaltaan siitä, että monenlaista apua on koetettu tarjota jo ennen huostaanottoa.” (HS 114)

Työn sujumisen kehykselle on luonteenomaista myös tuoda esiin sosiaalityön eettinen velvollisuus auttaa:

"Kun vuokranantaja alkoi vaatia vuokrarahoja, sosiaalitoimiston oli pakko maksaa rästiin jääneet vuokrat, koska naisella ei ollut yhtään rahaa ja muuten perhe olisi joutunut taivasalle." (HS 83)

"Meitä on häirinnyt se, että kun puhutaan nuorisotyöttömyydestä, ei ole huomattu, että sosiaalityö on olemassa ja sen resursoimisella voisi olla vaikutusta työttömyyden vähentämisessä." (HS 85)

"Perusosaa voidaan alentaa vain, jos alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa." (HS 110)

"Lastensuojelun toimet eivät ole rangaistuksia, vaikka lopputulos voi lapsesta tuntua ankealta. Ajatuksena on suojella lasta kehitystä vaarantavalta käyttäytymiseltä." (HS 94)

"Sijoittamisen on myös oltava lapsen edun mukaista." (HS 95)

"Tämä tarkoittaa noin 70000 lasta, joiden hyvinvointi ja henki olivat tavalla tai toisella uhattuina. Viranomaisten velvollisuus on tällöin puuttua asiaan." (HS 97)

Viranomaisenaan ei pysty kuitenkaan ihmeisiin:

"Viranomaisten pitää järjestää tukitoimia, mutta ihminen itse tekee oman ratkaisunsa." (HS 101)

Artikkeleissa näkyy ymmärtäväinen suhtautuminen sosiaalityön, ja etenkin lastensuojelun, asiakaskuntaan:

"Vanhempien krooninen pahoinvointi ja köyhyyden lisääntyminen ovat tärkeimmät syyt jatkuvasti yleistyviin lasten huostaanottoihin." (HS 99)

"...yhteiskunnan ilmapiiri korostaa itsekeskeisyyttä, josta lapset maksavat kovan hinnan." (HS 99)

"Monet nuoret kokevat, että heidät tyrkätään liian nopeasti työurien ja koulutuksen liukuradalle, jossa korostuvat vain vauhti ja tehokkuus." (HS 102)

"Suomessa haikaillaan yhteisöjen perään, mutta tehdään kovien arvojen mukaisia päätöksiä. Kansa jaetaan tuottaviin kuluttajiin ja toimettomiin etuuskien varassa eläviin. Arvokeskustelussa lipsahtelee argumentteja, joissa suomalainen yhteiskunta ja palvelut haluttaisiin varata vain voittajille." (HS 102)

"Asenteet sosiaalisesti sopeutumattomia nuoria kohtaan ovat koventuneet pelottavalla tavalla." (HS 98)

"Kirjoituksista välittyä ajatus, että huostaanottojen taustalla ovat vanhemmat, jotka eivät välitä lapsestaan. Näin ei aina ole." (HS 113)

7.4 Sosiaalityö kiistanalaisena kokonaisuutena

7.4.1 Teemat ja toimijat

Kiistan kehyksessä (6 artikkelia) sosiaalityötä kuvataan ristiriitaisista näkökulmista. Osa edellisten kehysten artikkeleista olisi voinut yhtäläillä soveltua myös kiistan kehysten kautta tarkasteltavaksi, mutta olennaista tässä kehyksessä on se, että itse auttaminen mahdollisine reunaehtoineen ei nouse pääasiaksi. Enemmän on kyse oikeanlaisista menettelytavoista periaatteen tasolla, kuten kolmessa kiistan kehykseen kuuluvassa suomalais-venäläistä lapsikiistaa koskevassa jutussa. Niissä käydään rajanvetoa siitä, kuinka Suomen viranomaisten olisi pitänyt toimia tai tulisi jatkossa toimia. Keskustelua käydään yksittäisestä asiakastapauksesta huolimatta valtakunnallisella ja periaatteellisella tasolla. Myös kaksi muuta artikkelia liittyy sosiaalityöntekijään kohdistuneeseen kiistatilanteeseen. Yhdessä sosiaalityöntekijän virkaa hakenut pätevä sosiaalityöntekijä haastoi kunnan oikeuteen, kun hänen sijastaan tehtävään valittiin epäpätevä hakija. Toisessa kerrotaan, kuinka hovioikeus on vapauttanut sosiaalityöntekijän jutussa, jossa sosiaalityöntekijää syytettiin avunannosta lapsikaappaukseen. Sosiaalityöntekijä oli jo todettu syylliseksi käräjäoikeudessa, mutta tuomio kumottiin hovioikeudessa. Yksi artikkeli koskee huostaanottoja ja kuinka vanhemmilla ja lastensuojelun työntekijöillä voi olla ristiriitaiset näkemykset tarjotusta avusta. Kaikille artikkeleille on yhteistä se, että sosiaalityö ei asetu yksiselitteisesti kielteisen tai myönteisen kommentoinnin kohteeksi. Toimijoiden suhteen ei näin pienestä artikkelimäärästä voi tehdä laajempia johtopäätöksiä, mutta yleensä asioista joko raportoitiin ilman selviä toimijoita tai sitten viitattiin erilaisiin asiantuntijoihin ja viranomaisiin (esim. eri oikeusasteet, sosiaaliasiamies, Venäjän lapsiasiamies).

7.4.2 Kehystämisen keinot

Kiistan kehyksessä ei ole löydettävissä mitään selvästi juuri tätä kehystä kuvaavaa metaforaa. Metaforisesti puhutaan kuitenkin esimerkiksi *asetelmasta*, joka näyttäytyy asiakkaalle erilaisena kuin viranomaiselle. Asiakkaan ja työntekijän suhdetta voidaan kuvata myös *vastakkainasetteluna*. Suomalais-venäläiseen lapsikiistaan liittyvässä jutussa viljeltiin *kiista*-sanaa ja puhuttiin suomalaisviranomaisten *hyssyttelystä*, joka vahvistaa venäläisten käsitystä heidän mielivallastaan. Artikkelissä sisältyy sekä kritiikkiä että puolustelua suomalaisviranomaisten toimintaa kohtaan ja kirjoittajalla on vahva näkemys siitä, kuinka tilanteesta tulisi seuraavaksi menetellä. Lisäksi katsotaan, että *vaikeneminen on kaatanut vain lisää vettä Venäjän myllyyn*. Myös sosiaalityöntekijän palkkaamiseen liittyvässä jutussa puhutaan *kiistasta*, jossa pätevän hakijan sijaan virkaan on valittu epäpätevä hakija, minkä takia pätevä hakija oli haastanut kunnan oikeuteen.

Iskulauseiden kohdalla näkyy esimerkiksi, kuinka samassakin artikkelissa voidaan antaa lastensuojelusta kaksi erilaista kuvaa: *”Lastensuojelun tavoite on ajaa lapsen etua”* vs. *”Vanhemmillä ei ole oikeusturvaa”* (HS 118). Artikkelissa tuodaankin esiin lastensuojelun tavoitteita sen omasta näkökulmasta sekä kuinka vanhemmat voivat lastensuojelun asiakkuuden kokea. Suomalais-venäläiseen lapsikiistaan liittyen esitetään tiukkoja näkemyksiä tilanteesta ja sen ratkaisusta:

”Kaikki Suomessa asuvat, olivatpa he minkä maan kansalaisia hyvänsä, ovat tasavertaisia lastensuojeluviranomaisten silmissä.” (HS 120)

”Lastensuojelussa ei saa sortua kulttuurierojen perusteella hyväksymään asioita, joita Suomen lakien mukaan ei tule sietää.” (HS 121)

Edellistä keskustelua käyvät muut kuin sosiaalitoimen työntekijät itse, sillä *sosiaaliviranomaiset eivät anna tapausta koskevia tietoja julkisuuteen*. Suomalais-venäläistä lapsikiistaa käytetään esimerkkinä Suomen ja Venäjän jännitteistä ja siitä, kuinka suomen täytyy pitää puoliaan Venäjää vastaan. Virkaan valitun sosiaalityöntekijän pätevyyttä koskevassa jutussa vedotaan lakiin esimerkkinä oikeanlaisesta toimintatavasta.

Perustelut

Lapsikiistassa perusteluina Suomen lastensuojelun puolustamiseksi käytetään lastensuojelun puolueettomuutta ja sitä, kuinka Suomessa noudatetaan kansallisia lakeja ja kansainvälisiä sopimuksia lastensuojelun perustana. Syynä kohuun oli alun perin sosiaaliviranomaisten tekemä kiireellinen sijoitus epäilyyn perheen sisäisen pahoinpitelyn takia. Lehden mukaan toiminta ei perustunut kunnolliseen selvitystyöhön. Tämän seurauksena poika karkasi takaisin vanhempiensa luokse ja jutusta tehtiin Venäjällä mediassa suuri kohu. Pojan äiti odottaa eräässä artikkelissa viranomaisten peruvan päätöksensä, mutta muuten kannanotot asiassa ovat kuitenkin enemmän Suomen viranomaisia puolustavia. Suomen vaikenemisen tosin katsotaan olevan osasyynä kohun vahvistumiseen Venäjällä.

Vastaavan sosiaalityöntekijän paikalle valitun epäpätevän hakijan valintaa perusteltiin sillä, että valinnassa arvioidaan muitakin edellytyksiä kuin koulutus. Kunta voittikin kiistan korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Lapsikaappausjutussa isä nosti jutun äitiä ja sosiaalityöntekijää vastaan syyttäen heitä lapsen viemisestä Ruotsiin kesken huoltajuuskiistan. Hän katsoi sosiaalityöntekijän toimineen jutussa puolueellisesti ja hovioikeus totesi toimien loukanneen isän ihmisarvoa. Tästä huolimatta sosiaalityöntekijä vapautettiin syytteistä.

Moraaliset väittämät korostavat viranomaisten toimintaperiaatteita sekä sitä, millainen ihminen sopii sosiaalityöntekijän tehtäviin:

”Venäjän kansalaisilla ei ole Suomessa mitään erivapauksia lastensuojelu- tai muidenkaan viranomaisten auktoriteetin suhteen.” (HS 120)

”Hovioikeus suhtautuu epäilevästi siihen, että sosiaalityöntekijän sähköposti olisi rohkaissut äitiä jäämään lapsensa kanssa Ruotsiin. Sen mukaan jäi myös näyttämättä, että työntekijä olisi halunnut edistää rikollisen toiminnan jatkumista.” (HS 116)

”Aiemmalta työnantajalta tulleiden tietojen ja haastattelussa saatujen kokemusten perusteella se ei pitänyt kyseistä naista soveltuvana haettavana olleeseen virkaan.” (HS 117)

7.5 Kehysten suhteet toisiinsa

Sosiaalityö tuli aineistossani määritellyksi neljän eri kehysten kautta. Kaikissa näissä oli omanlaisensa näkökulma sosiaalityöhön ja etenkin sen kykyyn auttaa hädässä olevia ihmisiä. Kehyksistä kolme muodostui selvästi hallitsevammiksi kuin vähemmistöön jäänyt kiistan kehys. Artikkelimäärältään suurin kehys oli reunaehtojen kehys 47 artikkelillaan. Puutteen kehys (34) ja työn sujumisen kehys (34) olivat artikkelimäärältään yhtä hallitsevia.

Reunaehtojen ja puutteen kehystä yhdistää uskomus siihen, ettei sosiaalityö kykene auttamaan ihmistä silloin, kun hän apua eniten tarvitsisi. Näihin kahteen kehykseen sijoittuu yhteensä 81 artikkelia, eli noin kaksi kolmasosaa kaikista mukana olleista 121 artikkelista. Täten hallitsevaksi sosiaalityötä kuvaavaksi piirteeksi jää sen kyvyttömyys täyttää perustehtävänsä. Kuten ei puutteiden kehyksessä, ei myöskään reunaehtojen kehyksessä katsota sosiaalityön onnistuvan tavoitteissaan kovin hyvin. Erona näiden kahden kehysten välillä on kuitenkin se, että siinä missä edellisessä kehyksessä vian katsottiin löytyvän suoraan ammattilaisten toiminnasta, niin jälkimmäisessä sosiaalityötä toteuttavat ihmiset ovat enemmänkin uhrin asemassa. Monesti syinä sosiaalityön toimintavaikeuksiin nähdään rahan ja pätevien työntekijöiden puute sekä muiden palveluiden heikko tila.

Siinä missä puutteen kehyksessä jutuissa ääneen pääsivät paljolti sosiaalitoimen asiakkaat, jotka jakoivat omakohtaisia kokemuksiaan julkisuuteen, esiintyy reunaehtojen kehyksessä huomattavasti useammin erilaisia asiantuntijoita kommentoimassa kulloistakin aihetta. Yleisesti ottaen sosiaalialan edustajat esiintyvät kommentoijina vajaassa puolessa jutuissa eli he ovat suuremmissa roolissa kuin puutteen kehyksessä. Korkeassa asemassa olevien asiantuntijoiden näkyvyyttä jutuissa voinee selittää sillä, että jutut ovat tyypiltään enemmänkin kunnan ja yhteiskunnan tasolla liikkuvia toisin kuin puutteen kehyksessä, jossa paneudutaan huomattavasti enemmän yksittäisiin asiakastapauksiin. Pelkistetysti voi sanoa, että siinä missä puutteen kehys liikkuu enemmän yksilötasolla, sijoittuu reunaehtojen kehys selvästi rakenteellisemmalle tasolle.

Verrattaessa puutteen kehyksessä ja reunaehtojen kehyksessä esiintyneitä toimijoita voidaan kärjistetysti todeta, että asiakkaiden näkökulmasta ongelmat sosiaalityön palveluissa kilpistyvät helposti työntekijöihin. Mikäli asiakas tulee huonosti kohdelluksi, tai ei saa tarvitsemaansa apua, hän kokee tämän olevan asiasta päättävän työntekijän syytä. Alan asiantuntijat ja päättäjät taas näkevät syiden käytännön toimimattomuudesta löytyvän rakenteelliselta tasolta niistä edellytyksistä, joiden puitteissa sosiaalityötä tehdään. Ehkä sosiaalityön voimavaroja lisäämällä ja tehokkuutta parantamalla voitaisiin vaikuttaa paitsi itse käytännön työn sujumiseen, niin myös suuren yleisön mielikuviin alasta? Myös avoin tiedottaminen sosiaalityön palvelujen mahdollisesta ontumisesta ja sen taustasyistä voisi antaa alasta paremman kuvan julkisuuteen.

Noin neljäsosa kaikista artikkeleista (34) kuvasi sosiaalityön kuitenkin neutraalimmin työn sujumisen kehyksessä. Sosiaalityön katsottiin auttavan silloin, kun apua tarvitsee – oli kyse sitten lastensuojelusta tai toimeentulotuesta. Avun tarjoamiselle ei katsottu olevan juurikaan esteitä. Osassa artikkeleissa sosiaalityöstä annetaan hyvinkin myönteinen ja tehokas kuva, joissakin tyydytään neutraalimpaan kuvaukseen sosiaalityön palveluista. Verrattaessa tätä kehystä reunaehtojen kehykseen huomataan erilainen asennoituminen esimerkiksi toimeentulotukeen liittyviin leikkausmahdollisuuksiin: siinä missä reunaehtojen kehyksessä leikkausten katsotaan olevan työntekijälle pakko, korostetaan työn sujumisen kehyksessä sosiaalityöntekijän yksilöllistä harkintaa ja ammattitaitoa asiasta päätettäessä.

Vähemmistöön jääneessä kiistan kehyksessä (6) käydään sosiaalityöhön liittyviä keskusteluja periaatteellisella tasolla. Artikkeleissa kiistellään, onko sosiaalityöntekijä esimerkiksi toiminut oikein vai väärin tekemässään päätöksessä. Sosiaalityöstä tai sen tekijöistä ei anneta yksiselitteisesti myönteistä tai kielteistä kuvaa. Myöskään sosiaalityön auttamisfunktioon ei kiinnitetä niin paljoa huomiota kuin muissa kehyksissä. Koska kiistan kehys hallitsee vain kuutta artikkelia, on siitä vaikea tehdä laajempia johtopäätöksiä.

7.6 Kehysten yhteydet yhteiskunnalliseen kontekstiin

Mielestäni mielenkiintoisin tulos tässä tutkimuksessa on se, että vaikka sosiaalityö tuli suurimmaksi osaksi määritellyksi auttamistehtävässään huonosti onnistuvaksi tahoksi, kohdistuu kuitenkin suurin osa kritiikistä ensisijaisesti sosiaalityön reunaehtoihin. On syytä pohtia, johtaako tämä yleisön myötätuntoisempaan suhtautumiseen sosiaalityötä kohtaan, vai leimataanko sosiaalityö yhtäläillä tehottomaksi syistä riippumatta. Mikäli artikkelin viestinä on sosiaalityön tehottomuus ja kyvyttömyys auttaa, ei lukija välttämättä kiinnitä huomiota siihen, onko syynä tähän valtakunnan tasolla tehdyt ratkaisut vai yksittäisen työntekijän kyvyttömyys täyttää asiakkaansa tarpeita.

Koska en vertaa artikkeleiden tuottamaa kuvausta sosiaalityön arkitodellisuuteen, en voi ottaa kantaa siihen, vieläkö Moksusen (1991, 126) tutkimuksessa aikanaan esiin tullut sosiaalityöntekijöiden näkemys alan julkisuuskuvan vinoutuneisuudesta pätee. Jotta tähän voisi ottaa kantaa, pitäisi ensin tietää, mihin julkisuuskuvaa vertaa. Annamajja Puontin (2004) tutkimuksessa esiin tullut lastensuojelutyön ammattilaisten näkemys lastensuojelun käsittelystä huostaanottopainotteisesti näkyi omassa aineistossani jonkin verran. Keskustelua käytiin niin huostaanoton puolesta kuin vastaan. Yhtenä näkemyksenä oli toive avopalveluiden tehokkuuteen, jotta voitaisiin välttyä ”turhilta” huostaanotoilta.

Julkisella sektorilla oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden arvojen tulisi olla toiminnan ydin (Kananoja ym. 2008, 19). Myös sosiaalityön eettiset periaatteet (kts. esim. Talentia: Etiikkaopas) painottavat oikeudenmukaisuutta ja asiakkaan kunnioittamista. On kuitenkin syytä kysyä, onko tällaisista toimintaa ohjaavista periaatteista käytännössä hyötyä, mikäli toimintaa kuitenkin ohjaavat ensisijaisesti taloudellisin perustein tehdyt päätökset? Työntekijät joutuvat tilanteessa helposti käytännön mahdollisuuksien ja asiakkaan tarpeiden väliseen ristiriitaan. Jatkuva tasapainoilu ihmisten asioiden hoitamisen ja talouden hoitamisen välillä voi vaikuttaa myös työntekijöiden työmotivaatioon (Helne & Laatu 2006, 27), mikä voi pahentaa alalla vallitsevaa pätevien sosiaalityöntekijöiden pulaa entisestään¹⁵.

¹⁵ Vuonna 2010 sosiaalityöntekijöinä ja erityissosiaalityöntekijöinä toimi yhteensä 2 967 henkilöä ja johtavina sosiaalityöntekijöinä 384 henkilöä. Vajetta oli 206 sosiaalityöntekijästä ja 16 johtavasta sosiaalityöntekijästä. (Kuntatyönantajat 2010.)

Vaikka tarkoitukseni ei sinänsä ole ollut verrata artikkeleiden tuottamaa sosiaalityön kuvausta sen arkitodellisuuteen, löytyy niistä muutamia huomionarvoisia yhtymäkohtia liittyen etenkin työn reunaehtoihin. Artikkeleista heijastui ennako-oletukseni sosiaalityön ristiriitaisista kuvauksista. Artikkeleista näkyy, kuinka työntekijät itse näkevät käytännön tarpeet erilaisina kuin resursseista päättävät virkamiehet. Sosiaalityöntekijät näkevät sosiaalityön tehtävät laajempina, kuin mitä he voivat omassa työssään toteuttaa (Kemppainen ym. 1998, 77). Tämä näkyy virastoille annetuissa budjettikehyksissä (Kananoja ym. 2011, 111). Ihanteet ja todellisuus eivät siis kohtaa sosiaalityön tehtävissä. Esimerkiksi vaikuttamistyölle ja ennalta ehkäisevälle työlle ei ole käytännössä niin paljon mahdollisuuksia kuin mitä haluttaisiin. (Kemppainen ym. 1998, 77.) Koska sosiaalityön toteuttamisen rakenteet ja edellytykset muotoutuvat paljolti kuntien päätöksenteon kautta, on sosiaalityöntekijöiden tärkeä tuntee kunnallinen päätöksenteko-organisaatio ja päätöksenteon prosessi (Kananoja ym. 2011, 109).

Oman vaikeutensa sosiaalityön toiminnan budjetointiin tuo sosiaalihuollon ja sen toimintaympäristön epävakaus. Esimerkiksi työttömyyden vaihtelut, asumiskustannusten muutokset, vaikeat vammautumiset, päihteiden käyttö, perheiden kasvatusedellytykset ja nuorten rikokset vaikuttavat sosiaalitoimen tehtäviin ja kustannuksiin. Niitä on kuitenkin vaikea ennakoida. Jatkuvat budjetin ylityksetkään eivät ole toimiva ratkaisu resurssipulaan. Ne voivat syödä sosiaalihuollon mainetta ja herättää mielikuvia pohjattomista kasvutarpeista tai huonosta taloudenpidosta. Eräänä ratkaisuna pulmalliseen tilanteeseen voisi olla kunnallisen sosiaalipolitiikan toiminnan ja talouden suunnittelua varten tehtävä perusteellinen analyysi siitä, mitkä palvelutarpeet ovat ennakoitavissa ja mitkä eivät. Lisäksi on täsmennettävä, mihin tarpeisiin kunta itse voi vaikuttaa ja mihin ei. (Kananoja ym. 2011, 111-112.)

Koska voimavarojen jakautumista säätelevät pääosin käytännön sosiaalityön ulkopuoliset tekijät, kuten valtakunnallinen lainsäädäntö ja kunnallinen päätöksenteko, kokevat sosiaalialan työntekijät usein, että riittämättömät resurssit tai organisaatioiden toimintatavat estävät eettisesti oikean työtavan (Kananoja ym. 2011, 131). Asiakkaalle tilanne voi näyttäytyä avun epäämisenä. Sosiaalityöntekijä ei kuitenkaan voi sivuuttaa lainsäädännön velvoitteita tai muita reunaehtoja (Kananoja ym. 2011, 131), mikä näkyi reunaehtoien kehysten artikkeleissa, kun sosiaalityöntekijät kertoivat harmissaan auttamisen vaikeudesta. Asiakkaan kannalta ongelmallista on myös valtion ohjauksesta

huolimatta yhä valloillaan oleva sosiaalihuollon paikallisuus ja tästä aiheutuva asiakkaiden eriarvoinen kohtelu (esim. Mäntysaari 2006, 116). Tämä näkyi etenkin reunaehto- jen kehyksessä, jonka puitteissa kerrottiin eri kaupunkien tilanteista liittyen lastensuojelun ja toimeentulotuen aikarajojen ylittämisiin ja uhkasakkoihin.

Kananoja ym. (2011, 131) ovat esittäneet yhdeksi ratkaisuehdotukseksi rakenteellisen sosiaalityön menetelmillä vaikuttamisen sellaisiin käytäntöihin, jotka eivät anna mahdollisuutta toimia eettisesti oikeaksi koetulla tavalla. Vastuu tilanteesta, jossa sosiaalityön palveluita ei ole saatavissa riittävässä määrin, kuuluu kunnalle ja valtiolle (Eräsaari 2006, 100), ei yksittäisille työntekijöille. Riskinä on, kuten tutkimukseni osoittaa, että sosiaalityön julkisuuskuva kärsii siitä itsestään riippumattomien syiden takia.

8 POHDINTA: Sosiaalityön julkisuuskuvaa muodostamassa

Olen tutkinut pro gradu –työssäni sosiaalityön julkisuuskuvaa. Valitsin menetelmäkseni kehysanalyysin, johon perehtyminen vei paljon aikaa sekä ennen analyysiin ryhtymistä että sen aikana. Analyysimenetelmä ei anna yksiselitteistä vastausta kysymykseen, millainen on sosiaalityön julkisuuskuva. Sen sijaan se tarjoaa monia eri piirteitä julkisuuskuvasta. Etenkin se paljasti syitä, minkä vuoksi sosiaalityöstä käydään sellaista keskustelua kuin käydään. Keskustelun sävyt vaihtelivat, eivätkä sävyt sinänsä olleet pääasiallisia luokitteluperusteita kehysanalyysia tehdessäni. Merkitystä oli enemmänkin sillä, millaisiin raameihin sosiaalityö keskustelussa asetettiin. Määrääväksi luokitteluperusteeksi muodostui aineistolähtöisesti sosiaalityön kyky täyttää perustehtävänsä eli auttaa vaikeissa tilanteissa olevia ihmisiä.

Ridellin (2009, 244) mukaan uutisiin liittyvä neutraaliksi oletettu tiedonvälitysluonne, minkä vuoksi on erityisen hankalaa huomata uutistilassa harjoitettua politiikkaa ja esityksellisiä keinoja. Huomasin itse saman hankaluuden analyysia tehdessäni. Mielipidekirjoituksissa oli yleensä selvästi havaittavissa, millä kannalla kirjoittaja on. Uutisia lukiessa sen sijaan joutui pohtimaan tarkemmin keskustelun eri sävyjä ja näkökantoja, etenkin kun yhdessä uutisessa saattoi olla keskenään erilaisia näkemyksiä samasta asiasta.

Tutkimukseni lähti oletuksesta, että sosiaalityön julkisuuskuvaa pidetään yleisesti kielteisenä. Halusin tarkastella aihetta tarkemmin ja löytää syitä mahdolliseen kielteiseen julkisuuskuvaan. Tuloksena oli, että vaikka suurin osa artikkeleista (noin 2/3) esitti sosiaalityön tavalla tai toisella kielteisessä valossa, ei syytä tästä aseteta täysin sosiaalityöntekijöiden omalle vastuulle. Voisi sanoa, että vaikka kyseisissä artikkeleissa annettiin sosiaalityöstä itsestään huono ja toimimaton kuva, ei sama aina koske sosiaalityöntekijöitä. He saivat ymmärrystä osakseen reunaehtojen kehukseen sijoittuvissa artikkeleissa, joissa yhtäältä puhuttiin sosiaalityön tehottomuudesta, mutta toisaalta katsottiin sen johtuvan muista seikoista kuin käytännön sosiaalityöntekijöiden toiminnasta. Huomionarvoista on myös se, että kuitenkin noin neljännes artikkeleista esitti sosiaalityön pääasiassa neutraalissa tai myönteisessä valossa.

Tutkimukseni vahvistaa aiempaa käsitystä tarpeesta käyttää sosiaalityön omaa ääntä julkisuudessa enemmän (esim. Moksunen 1991). Julkisuudella on asema luotettavana tiedonvälityskanavana. Median raportointi on olennainen osa sitä kokonaiskuvaa, joka eri intressiryhmillä on tietystä organisaatiosta. Täten on tärkeää miettiä sitä, mitkä ovat ne oman organisaation kannalta ratkaisevat intressiryhmät (asiakkaat, kansalaiset, kollegat, yhteiskunta, yleisö jne.), joihin halutaan vaikuttaa. Mediakuvia ei rakenneta välttämättä kaikista silmiinpistävimmästä materiaalista, vaan enemmänkin jokapäiväisestä ja jatkuvasta raportoinnista. Organisaation on hyvä oppia uutismedian taipumuksia, jotta voi käyttää niitä hyväkseen niin myötä- kuin vastoinikäymisissä. Kokonaisuudessaan kyse on pitkäaikaisesta PR-työstä: sillä, mitä ja miten jostakin organisaatiosta raportoidaan, on merkitystä sille, kuinka organisaatio käsitetään eri intressiryhmissä. (Malmsten 2002, 46-47.)

Kehysanalyysiin tutustuminen oli antoisaa ja se avasi uusia näkökulmia asioihin myös gradun ulkopuolelta. Huomasin myös, kuinka gradukin on omanlaisensa kehystämisen tulosta. Koska kaikkia olemassa olevia, aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja keskusteluja ei ole mahdollista käsitellä yhden opinnäytteen puitteissa, on tehtävä valintoja. Valinnat koskevat sitä, mitä kirjallisuutta ottaa mukaan ja sen myötä myös, millaisia näkökulmia hyväksyy tutkimukseensa ja mitä ei. Osa valinnoista on myös sattuman tulosta, mikäli ei vaikkapa onnistu saamaan tärkeältä vaikuttavaa kirjaa käsiinsä. Tämän tiedostaminen korostaa myös sen seikan merkitystä, että joku toinen olisi voinut tehdä saman tutkimuskysymyksen puitteissa hyvin erilaisen työn: valita erilaisen teoreettisen orientaation, erilaisen aineiston ja eri menetelmän.

Immosen (2001, 62-63) pro gradu –tutkielmassaan haastattelemat käytännön ammattilaiset kokivat sosiaalityön historian vaikuttavan siihen liitettyihin mielikuviin kielteisesti. Voin oman graduni perusteella lisätä tähän, että myös työlle asetetut reunaehdot niukkoine resursseineen ja säästötoimenpiteineen ovat omiaan esittämään sosiaalityön kielteisessä valossa. Katsojasta riippuen sosiaalityö voi tällöin näyttäytyä joko uhrina tai sitten yksiselitteisesti toimimattomana palveluna, joka ei täytä tehtävänsä.

Tutkimukseni teoreettisessa viitekehyksessä esitelty median toiminnalle ominaiset periaatteet on syytä pitää mielessä, kun analysoidaan median tuottamaan materiaalia. Jos

jostakin asiasta (kuten sosiaalityöstä) piirtyy kielteinen kuva mediajulkisuuden kautta, voi se johtua median omasta sensaatiohakuisuudesta ja ”huonojen uutisten arvostamisesta” – tai, mikä on valitettavampi vaihtoehto, se voi olla heijastuma sosiaalityön todellisesta arjesta. Koska nykyään eräs journalistienkin käyttämä tietolähde ovat internetin blogit (Prasad 2009, 6), olisi tässä yksi vaihtoehto sosiaalityön paremmalle esiin tuomiselle yleisönosastokeskusteluun osallistumisen rinnalla. Uuden median myötä avautuu uudenlaisia vaikuttamisen areenoita. Ikuisena ongelmana tosin on, mistä sosiaalityöntekijä voi löytää aikaa julkisuustyöhön ja alan arjen kuvaamiseen, kun työssä kärsitään valmiiksi kiireestä.

Julkisen kuvan hallinnan kannalta olisi tärkeää, että sosiaalityöntekijät ja asiantuntijat osallistuisivat keskusteluun enemmän. Vaitiolovelvollisuuden taakse piiloutuminen ei ole välttämättä tehokas keino vaieta käytävää keskustelua. Tarvitaan rohkeampaa selitystä työskentelystä. Yhtä lailla on syytä tuoda esiin työhön vaikuttavat reunaehdot. Ehkä kansalaisetkin olisivat halukkaampia palveluiden parempaan rahoitukseen, mikäli ymmärtäisivät työntekijöiden kohtaamat haasteet paremmin? (Cooper 2005, 118-119.) Avoimuus julkisuudessa olisi tarpeellista niin työntekijöiden kuin asiakkaidenkin kannalta.

Tutkimukseni avaa myös tiloja jatkotutkimukselle. Totesin tutkimukseni alussa, ettei tavoitteenani ole verrata julkisessa keskustelussa syntyneitä sosiaalityön julkisuuskuvaa sellaisenaan sosiaalityön käytäntöön. Eräs mielenkiintoinen tutkimusaihe olisikin selvittää ensinnäkin, millaiseksi palveluksi niin sanottu yleinen mielipide sosiaalityön kokee ja toiseksi, millaisena siitä kokemusta omaavat asiakkaat sen kokevat. Ovatko kokemukset tai mielikuvat kielteisiä vai myönteisiä, ja minkä seikan näihin nähdään eniten vaikuttavan? Miten kokemukset tai mielikuvat suhteutuvat alan julkiseen kuvaan? Toinen, julkisuuskuvaa tarkemmin koskeva, jatkotutkimuksen aihe on julkisuuskuvan vertailu eri tiedotusvälineiden (esim. lehti vs. tv, tai eri lehtien vertailu keskenään) kesken. Lisäksi olisi mielenkiintoista tehdä pidemmän aikavälin tutkimusta sosiaalityön julkisuuskuvasta ja katsoa, minkä verran muutokset julkisuuskuvassa heijastelevat yleisiä yhteiskunnallisia muutoksia.

LÄHTEET

- Aldridge Meryl: Poor relations State social work and the press in the UK. Teoksessa Franklin Bob (toim.): *Social Policy, Media and Misrepresentation*. Routledge, Florence, KY, USA 1999, s. 89-103.
- Anderson Rob, Dardenne Robert & Killenberg George M.: *The Conversation of Journalism. Communication, Community, and News*. Praeger Publishers, Westport, CT 1994.
- Anis Merja: Lastensuojelun ammattilaisten tulkintoja maahanmuuttajasosiaalityöstä. *Janus* 14 (2) 2006, s. 109-126.
- Ayre Patrick: Child Protection and the Media: Lessons from the Last Three Decades. *British Journal of Social Work* 31 (6) 2001, s. 887-901.
- Berger Bennett M.: Foreword. La Jolla, California 1985. Teoksessa Goffman Erving: *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Northeastern University Press Boston, vuoden 1986 painos. (alkup. 1974).
- Bruns Axel: News blogs and Citizen Journalism: New Directions for e-journalism. Teoksessa Prasad Kiran (toim.): *E-journalism: New media and News media*. B.R. Publishing corporation, Delhi 2009, s. 101-125.
- Calhoun Craig: Introduction: Habermas and the Public Sphere. Teoksessa Calhoun Craig (toim.) *Habermas and the Public Sphere*. Massachusetts Institute of Technology 1992.
- Cooper Lindsay D.: Implications of Media Scrutiny for a Child Protection Agency. *Journal of Sociology & Social Welfare* 32 (3) 2005, s. 107-121.
- Curran James & Seaton Jean: *Power without responsibility. The Press and Broadcasting in Britain*. Routledge New York and London 1988. 3. painos.
- Entman Robert M.: Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43 (4) 1993, s. 51-58.
- Eräsaari Leena: New Public Management on julkisen sektorin vääryyksien isä. Teoksessa Helne Tuula & Laatu Markku (toim.): *Vääryyskirja*. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006, s. 87-101.
- Fairclough Norman: *Miten media puhuu*. Vastapaino, Tampere 1997.
- Franklin Bob: Introduction. *Misleading Messages: the Media and Social policy*. Teoksessa Franklin, Bob (toim.): *Social Policy, Media and Misrepresentation*. Routledge, Florence, KY, USA 1999, s.1-13.
- Franklin Bob (toim.): *Social Policy, Media and Misrepresentation*. Routledge, Florence, KY, USA 1999.

Franklin Bob & Parton Nigel: Media reporting of Social Work: a Framework for Analysis. Teoksessa Franklin Bob & Parton Nigel (toim.): Social Work, the Media and Public relations. Routledge London and New York 1991, s. 7-52.

Franklin Bob & Parton Nigel (toim.): Social Work, the Media and Public relations. Routledge London and New York 1991.

Fry Anne: Reporting Social Work: a View from the Newsroom. Teoksessa Franklin Bob & Parton Nigel (toim.): Social Work, the Media and Public relations. Routledge London and New York 1991, s. 63-75.

Gamson William A. & Lasch Kathryn E.: The Political Culture of Social Welfare Policy. Teoksessa Spiro Shimon E. & Yuchtman-Yaar Ephraim (toim.): Evaluating the Welfare State. Social and Political Perspectives. Academic Press inc., New York 1983.

Gilgun Jane F.: Methods for Enhancing Theory and Knowledge about Problems, Policies, and Practice. Teoksessa Shaw Ian, Briar-Lawson Katharine, Orme Joan & Ruckdeschel Roy (toim.) The SAGE Handbook of Social Work Research. SAGE, London 2010, s. 281-297.

Gitlin Todd: The Whole World is Watching. University of California Press, Berkeley 1980.

Goffman Erving: Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience. Northeastern University Press Boston, vuoden 1986 painos. (alkup. 1974).

Golding Peter: Do-gooders on Display: Social Work, Public Attitudes, and the Mass media. Teoksessa Franklin Bob & Parton Nigel (toim.): Social Work, the Media and Public relations. Routledge London and New York 1991, s. 88-104.

Golding Peter & Middleton Sue: Images of Welfare. Press and Public Attitudes to Poverty. Martin Robertson, Oxford 1982.

Goodard Chris & Liddell Max: Child abuse Fatalities and the Media: Lessons from a Case study. Child Abuse Review 4 (5) 1995, s. 356-364.

Habermas Jürgen: Julkisuuden rakennemuutos. Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta. Vastapaino, Tampere 2004. Suomentanut Veikko Pietilä. Alkuteos Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft. Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1990 [1. painos 1962].

Habermas Jürgen: Julkisuus. Teoksessa Pietilä Veikko ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere University Press 2010 (alkup. artikkeli 1973), s. 163-170.

Hample Dale, Warner Ben & Young Dorian: Framing and Editing Interpersonal Arguments. Argumentation 23 (1) 2009, s. 21-37.

Heikkinen Vesa: Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 728. Helsinki 1999.

Helle Merja: Journalistisen työn muutos. Teoksessa Väliverronen Esa (toim.): Journalismi murroksessa. Gaudeamus, Helsinki 2009, s. 91-111.

- Helminen Marjut: Sosiaalityöntekijät salaavat – toimittajat paljastavat? Sosiaalityöntekijä nro 3, 1996.
- Helne Tuula & Laatu Markku: Johdanto. ”Hyvinvointipolitiikka” ja sen vääryydet. Teoksessa Helne Tuula & Laatu Markku (toim.): Vääryyskirja. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006, s. 9-40.
- Helne Tuula & Laatu Markku (toim.): Vääryyskirja. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006.
- Herkman Juha: Journalismi markkinoilla. Konserni- ja mediajournalismia. Teoksessa Väliaverronen Esa (toim.): Journalismi murroksessa. Gaudeamus, Helsinki 2009, s. 32-49.
- Hugman Richard: Social Work Research and Ethics. Teoksessa Shaw Ian, Briar-Lawson Katharine, Orme Joan & Ruckdeschel Roy (toim.): The SAGE Handbook of Social Work Research. SAGE, London 2010, s. 149-163.
- Immonen Heli: Mediajulkisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos, Kuopion yliopisto 2001.
- Juholin Elisa & Kuutti Heikki: Mediapeli. Anatomia ja keinot. Inforviestintä Oy, Helsinki 2003.
- Jämsén Arja: Sosiaalityö tarvitsee julkisuutta. Sosiaaliturva nro 1, 1997.
- Kananoja Aulikki, Lähteinen Martti, Marjamäki Pirjo (toim.): Sosiaalityön käsikirja. Tietosanoma Oy, Helsinki 2011.
- Kananoja Aulikki, Niiranen Vuokko, Jokiranta Harri: Kunnallinen sosiaalipolitiikka. Osallisuutta ja yhteistä vastuuta. PS-Kustannus, Jyväskylä 2008.
- Karvonen Erkki: Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Gaudeamus Oy, Helsinki 1999.
- Karvonen Erkki: Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. Tiedotustutkimus 23 (2) 2000, s. 78-84.
- Kaskisaari Marja, Tammelin Mia, Hirvonen Johanna, Hämeenaho Pilvi, Ilmarinen Katja & Vartiainen Anssi: Kuntalaisten arvioita sosiaalipalveluista. ParasSos-tutkimus Keski-Suomen yhdeksän kunnan alueella. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 6/2010, Helsinki 2010.
- Kempainen Tarja, Pohjola Anneli, Koskinen Simo & Urponen Kyösti: Sosiaalityö epävarmuuden oloissa. Lapin Yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 28. Lapin Yliopisto, Rovaniemi 1998.
- Keskisuomalainen 19.1.2012: Lastensuojelun leimaava maine yhteistyölle.
- Kivinen Tuula: Kuntalaisten elämäntilanteet, avun hakeminen ja riittävyys sekä palvelukokemukset. Teoksessa Kivinen Tuula, Kinnunen Juha, Niiranen Vuokko & Hyvärinen Sari (toim.): Kuntalaisten arviot ja osallisuus sosiaali- ja terveystalouteen. Terveystalouden ja -talouden laitos, sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 45. Kuopio 1997, s. 38-98.

- Kivivuori Janne, Kemppe Sari & Smolej Mirka: Etusivujen väkivalta: Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980-2000. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 196, 2002.
- Koivisto Juha & Väliverronen Esa: Julkisuuden valta. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja A57, 1987.
- Kunelius Risto: Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 2003, 5.painos.
- Kuutti Heikki: Mediakierre – Selviytyminen kielteisessä julkisuudessa. Infor Oy, Keuruu 2008.
- Lazarsfeld Paul F. et al.: The People's Choice. Columbia University Press, New York 1944.
- Leppänen Eeva: Pelkkä palkannosto ei paranna sosiaalityön julkisuuskuvaa. Sosiaaliturva nro 10, 2001.
- Lindqvist Markku, Rastas Merja & Sihvo Tuire: Väestö, asiakkaat ja sosiaalihuolto: Väestön ja asiakkaiden mielipiteitä sosiaalihuollosta. Stakes, Helsinki 1994.
- Luhtakallio Eeva: Kehysanalyysi mediakuvien sukupuolirepresentaatioiden tutkimuksessa. Sosiologia 42 (3) 2005, s. 189-206.
- Malmsten Peter: Mediebildnen i verkligheten. Strategiskt publicitetsarbete för moderna organisationer. Liber ekonomi, Malmö 2002.
- Malmström Eila: Työ, työntekijä ja julkisuuskuva. Sosiaalityöntekijä nro 3, 1996.
- Mathew Roy: Online journalism: Methods and Diversity. Teoksessa Prasad Kiran (toim.): E-journalism: New media and News media. B.R. Publishing corporation 2009, s. 19-36.
- McQuail Denis: The Influence and Effects of Mass Media. Teoksessa Curran James, Gurevitch Michael & Woollacott Janet (toim.): Mass Communication and Society. Edward Arnold in association with The Open University Press 1977, s. 70-94.
- Moksunen Sami: Sosiaalitoimen julkisuustyö ja tiedottaminen. Lisensiaatintyö, yhteiskuntapolitiikan laitos. Jyväskylän yliopisto. Sosiaali- ja terveystieteiden laitos, Helsinki 1991.
- Mäkipää Leena & Mörä Tuomo: Henkirikos yhdistää. Teoksessa Väliverronen Esa (toim.): Journalismi murroksessa. Gaudeamus, Helsinki 2009, s. 207-221.
- Mäntysaari Mikko: Syrjiikö sosiaalityö? Teoksessa Helne Tuula & Laatu Markku (toim.): Vääräkirja. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006, s. 115-132.
- Niiranen Vuokko: Kuntalaisten osallistuminen ja kunnallinen demokratia. Teoksessa Kivinen Tuula, Kinnunen Juha, Niiranen Vuokko & Hyvärinen Sari (toim.): Kuntalaisten arviot ja osallisuus sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksiin. Terveystieteiden ja -talouden laitos, sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 45. Kuopio 1997, s. 137-188.

- Nimmo Dan & Savage Robert L.: Candidates and their images. Concepts, methods, and findings. Goodyear Publishing Company, Inc., Pacific Palisades, California 1976.
- Onabajo Olufemi: New media and News gathering process in the Mass media. Teoksessa Kiran Prasad (toim.): E-journalism: New media and news media. B.R. Publishing corporation, Delhi 2009, s. 37-55.
- Pantti Mervi: Tunteellisempää journalismia. Teoksessa Väliaverron Esa (toim.): Journalismi murroksessa. Gaudeamus, Helsinki 2009, s. 193-206.
- Parton Nigel: Some thoughts on the relationship between theory and practice in and for social work. British Journal of Social Work 30 (4) 2000, s. 449-464.
- Parton Nigel & Kirk Stuart: The Nature and Purposes of Social Work. Teoksessa Shaw Ian, Briar-Lawson Katharine, Orme Joan & Ruckdeschel Roy (toim.): The SAGE Handbook of Social Work Research. SAGE, London 2010, s. 23-36.
- Pekonen Kyösti: Sosiaalitoimen julkisen kuvan haasteet? Teoksessa Eräsaari Risto (toim.): Sosiaalitoimi imagonaarisessa julkisuudessa. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita 58-59, 1990.
- Peräkylä Anssi: Kuoleman monet kasvot. Identiteettien tuottaminen kuolevan potilaan hoidossa. Vastapaino, Tampere 1990.
- Pietilä Kauko: Pro yleisö. Teoksessa Pietilä Veikko ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere University Press, Tampere 2010 (alkuperäinen artikkeli 2008), s. 269-290.
- Pietilä Veikko: Kääntäjän alkusanat. Teoksessa Habermas Jürgen: Julkisuuden rakennemuutos. Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta. Vastapaino, Tampere 2004. Suomennanut Veikko Pietilä. Alkuteos Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft. Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1990 [1. painos 1962].
- Pietilä Veikko: Careyn saatteeksi. Teoksessa Pietilä Veikko ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere University Press, Tampere 2010a, s. 171-173
- Pietilä Veikko: Julkiso ja yleisö. Teoksessa Pietilä Veikko ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere University Press, Tampere 2010b (alkup. artikkeli 1999), s. 201-216.
- Pietilä Veikko: Pohdintoja julkisesta keskustelusta joukkoviestimissä. Teoksessa Pietilä Veikko ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere University Press, Tampere 2010c (alkup. artikkeli 2001), s. 373-396.
- Pietilä Veikko: Yleisönohasto ja internet keskusteluareenoina. Teoksessa Pietilä Veikko ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere University Press, Tampere 2010d (alkup. artikkeli 2001), s. 397-421.

Prasad Kiran: New media and e-journalism: New Directions in News media. Teoksessa Prasad Kiran (toim.): E-journalism: New media and News media. B.R. Publishing corporation, Delhi 2009, s. 3-15.

Prasad Kiran (toim.): E-journalism: New media and News media. B.R. Publishing corporation, Delhi 2009.

Puonti Annamaija: Lastensuojelu ja julkisuus. Teoksessa Puonti Annamaija, Saarnio Tuula & Hujala Anne (toim.): Lastensuojelu tänään. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2004, s. 335-340.

Puonti Annamaija, Saarnio Tuula & Hujala Anne (toim.): Lastensuojelu tänään. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2004, s. 335-340.

Puroila Anna-Maija: Erwing Goffmanin kehysanalyysi sosiaalisen todellisuuden jäsentäjänä. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 41. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi 2002a.

Puroila Anna-Maija: Kohtaamisia päiväkotiarjessa - kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulun yliopisto 2002b.

Reid William J. & Misener Elizabeth: Social work in the press: A cross-national study. International journal of social welfare nro 10, 2001, s. 194-201.

Ridell Seija: Maankäyttöpeliä uutistilassa. Sanomalehti paikallisten kamppailujen julkisena areenana. Teoksessa Ridell Seija, Kymäläinen Päivi & Nyssönen Timo (toim.): Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa. Tampere University Press, Tampere 2009, s. 240-269.

Ridell Seija: Johdannoksi teokseen. Teoksessa Pietilä Veikko ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere University Press, Tampere 2010, s.7-31.

Ridell Seija, Kymäläinen Päivi & Nyssönen Timo: Julkinen tila tänään – kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. Teoksessa Ridell Seija, Kymäläinen Päivi & Nyssönen Timo (toim.): Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa. Tampere University Press, Tampere 2009, s. 7-38.

Rosenholm Arja, Nordenstreng Kaarle & Trubina Elena (toim.): Russian Mass media and Changing Values. Routledge, London and New York 2010, s. 21-40.

Saari Heikki: Median jahtaamat. Moreeni, Vantaa 2010.

Saarinen Erja, Suoninen-Erhiö Lea & Lindberg Marjut: Vaikuta viestinnällä. Sosiaalitieto nro 10, 2010.

Salmela Tuula: Julkisuustyö osaksi sosiaalitoimen työntekijöiden toimenkuvaa. Sosiaaliturva nro 12, 1991.

Shaw Ian: Places in Time: Contextualizing Social Work Research. Teoksessa Shaw Ian, Briar-Lawson Katharine, Orme Joan & Ruckdeschel Roy (toim.): The SAGE Handbook of Social Work Research. SAGE, London 2010, s. 210-227.

Shaw Ian, Briar-Lawson Katharine, Orme Joan & Ruckdeschel Roy: Mapping Social Work Research: Pasts, Presents and Futures. Editorial Essay. Teoksessa Shaw Ian, Briar-Lawson Katharine, Orme Joan & Ruckdeschel Roy (toim.): The SAGE Handbook of Social Work Research. SAGE, London 2010, s. 1-20.

Shaw Ian, Briar-Lawson Katharine, Orme Joan & Ruckdeschel Roy (toim.): The SAGE Handbook of Social Work Research. SAGE, London 2010.

Sihvo Tuire: Suomalainen sosiaalihuolto: mielikuvat ja todellisuus. Sosiaalihuollituksen väestötiedustelun raportti II. Sosiaalihuollituksen julkaisuja 1/1990.

Soydan Haluk: Politics and Values in Social Work Research. Teoksessa Shaw Ian, Briar-Lawson Katharine, Orme Joan & Ruckdeschel Roy (toim.): The SAGE Handbook of Social Work Research. SAGE, London 2010, s. 131-148.

Tuchman Gaye: Making News. A Study in the Construction of Reality. The Free Press, New York 1978.

Vartanova Elena & Smirnov Sergei: Contemporary Structure of the Russian Media industry. Teoksessa Rosenholm Arja, Nordenstreng Kaarle & Trubina Elena (toim.): Russian Mass media and Changing Values. Routledge, London and New York 2010, s. 21-40.

Väliverronen Esa: Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus. Vastapaino, Jyväskylä 1996.

Väliverronen Esa: Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Kantola Anu, Moring Inka & Väliverronen Esa (toim.): Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus 1998, s. 13-39.

Väliverronen Esa: Journalismin muutoksia jäljittämässä. Teoksessa Väliverronen Esa (toim.): Journalismi murroksessa. Gaudeamus, Helsinki 2009a, s. 7-10.

Väliverronen Esa: Journalismi kriisissä? Teoksessa Väliverronen Esa (toim.): Journalismi murroksessa. Gaudeamus, Helsinki 2009b, s. 13-31.

Weick Ann: Hidden voices. Social Work 5 (5) 2000, s. 395-402.

Wiio Juhani: Media uudistuvassa yhteiskunnassa. Median muuttuvat pelisäännöt. Sitran raportteja 65. Edita Prima Oy, Helsinki 2006.

Elektroniset lähteet:

Elinkeinoelämän valtuuskunta 2007: "Satavuotias kuntotestissä". Arvo- ja asennetutkimus 2007. Ilkka Haavisto, Martti Nyberg & Pentti Kiljunen. Saatavissa elektronisesti osoitteessa <http://www.eva.fi/julkaisut/evan-kansallinen-arvo-ja-assenneraportti/1613/> /viitattu 2.4.2012.

Haapakoski Kaisa: Sosiaalityön kriisi ja mielenilmaus 2003. Poliittisen julkisen keskustelun retoriikka-analyysi. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto 2006. Saatavissa elektronisesti osoitteessa https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11551/URN_NBN_fi_jyu-2006209.pdf?sequence=1 /viitattu 4.10.2010.

HE 138/2010 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta ja 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Saatavissa elektronisesti osoitteessa <http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+138/2010&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD> /viitattu 2.4.2012.

Heinonen Taina & Mustonen Mari: Viimesijaisen viimesijaista sosiaalityötä? Aikuissosiaalityön toiminnan kehukset ja niiden pohjalta rakentuva työnkuva. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto 2006. Saatavissa elektronisesti osoitteessa https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11536/URN_NBN_fi_jyu-2006530.pdf?sequence=1 /viitattu 1.2.2011.

Helsingin Sanomat 2010: <http://medianetti.helsinginsanomat.fi/mediatiedot/> viitattu 1.12.2010.

Jyrkiäinen Jyrki: Journalistit muuttuvassa mediassa. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja B:50. Tampereen yliopisto 2008. <http://tampub.uta.fi/tiedotusoppi/978-951-44-7385-2.pdf> /viitattu 2.4.2012.

Karppinen Kari & Jääsaari Johanna 2007: Suomalaisten käsityksiä mediasta ja vallasta. Raportti kyselytutkimuksesta. Verkkojulkaisu osoitteessa <http://sockom.helsinki.fi/fiss/suomi/teemaalueet/journalismi/valta/raportti%20271207.pdf> /viitattu 2.4.2012.

Keskisuomalainen 1.6.2010: <http://www.ksml.fi/uutiset/keski-suomi/jukka-mutasen-minikaivuri-lahti-matkaan-hangosta/873367>

KMT, Kansallinen Mediatutkimus 2011. Saatavissa elektronisesti osoitteessa <http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/lukijamaarat.php> /viitattu 2.4.2012.

Kuntatyönantajat 2010: Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimatilanne 2010. Saatavissa elektronisesti osoitteessa <http://www.kuntatyönantajat.fi> /viitattu 24.4.2012.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812: Luku 3. Salassapito, vaihtolovelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen luovuttaminen. Finlex - Valtion säädöstietopankki: Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812> /viitattu 4.10.2010.

Naskinen Satu: Julkinen keskustelu uudesta lastensuojelulaista. Diskurssianalyysi Helsingin Sanomien uutisartikkeleista ja mielipidekirjoituksista vuosilta 2006, 2007 ja 2008. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto 2010. Saatavissa elektronisesti osoitteessa <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/23058> /viitattu 4.10.2010.

Nordfors David: Separating journalism and the media. European journalism centre 2008. http://www.ejc.net/magazine/article/separating_journalism_and_the_media/ /viitattu 4.4.2012.

Peltonen Reetta: Mielikuvia sosiaalityöstä. Lukiolaisten mielikuvia sekä asenteiden perusteluja sosiaalityöstä kehyskertomusten kautta tarkasteltuna. Sosiaalityön pro gradu – tutkielma, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampereen yliopisto 2008. Saatavissa elektronisesti osoitteessa <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu02748.pdf> /Viitattu 5.4.2012.

Piironen Hannu: Epävarmuus, muutos ja ammatilliset jännitteet. Suomalainen sosiaalityö 1990-luvulla sosiaalityöntekijöiden tulkinnoissa. Väitöstutkimus, Jyväskylän yliopisto 2005. Saatavissa elektronisesti osoitteessa <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13351/9513921735.pdf?sequence=1> /viitattu 3.11.2010.

Sihvonen Eeva: Paras-hanke sanomalehdissä: kehysanalyysi hallinnasta ja sosiaalipolitiikasta. Sosiaalipolitiikan pro gradu –tutkielma, Sosiaalitutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto 2009. Saatavissa elektronisesti osoitteessa <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03921.pdf> /viitattu 1.2.2011.

Suoninen-Erhiö Lea: Mainostoimiston resepti: jokainen meistä on sosiaalitapaus. Sosiaaliturva nro 14, 2007, s. 8-9. Saatavissa elektronisesti osoitteessa http://www.sosiaalitieto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/35029/file/Sosiaalitapaus-kampanja14-07.pdf /viitattu 2.12.2010.

Talentia: Etiikkaopas. Osoitteessa http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf /viitattu 24.4.2012.

Väliverronen Esa: Kehysanalyysi mediatutkimuksessa. Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan luentosarja Laadulliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä, kevät 2002. Luennon tiivistelmä saatavissa elektronisesti osoitteessa <http://www.valt.helsinki.fi/yleope/kvali/kvali7.htm> /viitattu 23.3.2011 ja 13.6.2011.

Liite 1. Aineisto kehyksittäin.

Reunaehtoien kehys, HS 1-47

- HS 1** - Mielipide - 4.9.2010 - 2255 merkkiä - 1. painos Kuntien kuuluu järjestää ehkäisevää lastensuojelua
- HS 2** - Mielipide - 7.9.2010 - 4951 merkkiä - 1. painos Kuntien säästöt ovat ajaneet lastensuojelun työntekijät ahtaalle
- HS 3** - Pääkirjoitus - 13.9.2010 - 3546 merkkiä - 1. painos Lapsiperheet saavat apua liian myöhään
- HS 4** - Mielipide - 1.10.2010 - 2781 merkkiä - 1. painos Poikani huostaanotto toi toivoa
- HS 5** - Mielipide - 5.10.2010 - 5077 merkkiä - 1. painos Päihdeäideille tulee tarjota ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen perustuvia tukitoimia
- HS 6** - Mielipide - 21.10.2010 - 3857 merkkiä - 1. painos Lapsiperheiden palveluiden kehittäminen ei kiinnosta aidosti poliittisia päättäjiä
- HS 7** - Pääkirjoitus - 1.9.2010 - 5078 merkkiä - 1. painos KOLUMNI Lastensuojelua tarjotaan univaikeuksiinkin
- HS 8** - Pääkirjoitus - 20.5.2010 - 5080 merkkiä - 1. painos MERKINTÖJÄ Sosiaaliamiehet kohtaavat arjen epäkohdat
- HS 9** - Mielipide - 16.6.2010 - 1382 merkkiä - 1. painos Miten rikosuhrilapsi voidaan määrätä maksajaksi?
- HS 10** - Pääkirjoitus - 26.7.2010 - 2483 merkkiä - 1. painos Sosiaaliministeriö päivitti hankkeensa
- HS 11** - Mielipide - 28.7.2010 - 2982 merkkiä - 1. painos Valtion yritys estää nuorten syrjäytymistä on irvokas
- HS 12** - Pääkirjoitus - 26.8.2010 - 4464 merkkiä - 1. painos MERKINTÖJÄ Köyhän arvo on harkinnan varassa
- HS 13** - Pääkirjoitus - 19.9.2010 - 5075 merkkiä - 1. painos KOLUMNI Osa takuueläkkeistä valuu kunnille
- HS 14** - Mielipide - 22.11.2010 - 2846 merkkiä - 1. painos Perustulo korjaisi ja täydentäisi nykyistä sosiaaliturvaamme
- HS 15** - Mielipide - 10.12.2010 - 2627 merkkiä - 1. painos Joudummeko elättämään masentuneen aikuisen lapsemme?
- HS 16** - Mielipide - 11.12.2010 - 1981 merkkiä - 1. painos Kuinka paljon nuorten tukea aiotaan leikata?
- HS 17** - Mielipide - 5.2.2010 - 1935 merkkiä - 1. painos Lastensuojelu panostaa väärin asioihin
- HS 18** - Mielipide - 6.2.2010 - 3910 merkkiä - 1. painos Ennaltaehkäisevä lastensuojelu säästäisi lapsia huostaanotoilta
- HS 19** - Pääkirjoitus - 26.3.2010 - 4631 merkkiä - 1. painos VIERASKYNÄ Adoptio antaisi lapselle pysyvän kodin
- HS 20** - Pääkirjoitus - 21.4.2010 - 2530 merkkiä - 1. painos Kunnat rikkovat lastensuojelulakia
- HS 21** - Mielipide - 14.6.2010 - 2352 merkkiä - 1. painos Lapsen etu on huomioitava riittävästi huostaanotoissa

HS 22 - Mielipide - 29.1.2010 - 832 merkkiä - 1. painos Myös köyhällä kaupunkilaisella on oikeus laajakaistaan

HS 23 - Kaupunki - 31.8.2010 - 3649 merkkiä - 1. painos Tavalliset lapset eivät pääse unikouluun

HS 24 - Kaupunki - 17.10.2010 - 3566 merkkiä - 1. painos Lama iski lastensuojeluun

HS 25 - Kotimaa - 5.11.2010 - 2209 merkkiä - 1. painos Adoptiosta etsitään vaihtoehtoa sijoitukselle

HS 26 - Kotimaa - 13.2.2010 - 592 merkkiä - 1. painos Kuopiota uhkaa jättisakko, jos lastensuojelu ei kohene

HS 27 - Kotimaa - 14.8.2010 - 3384 merkkiä - 1. painos Huostaanottolapset laitoksiin

HS 28 - Kotimaa - 7.3.2010 - 2339 merkkiä - 1. painos UHKASAKKO pakotti Kuopion lisäämään sosiaalityöntekijöitä

HS 29 - Kotimaa - 7.3.2010 - 3216 merkkiä - 1. painos Kunnat eivät hoida lastensuojelua lain vaatimalla ripeydellä

HS 30 - Kaupunki - 10.3.2010 - 2602 merkkiä - 1. painos Helsingin sosiaalivirasto ei päässyt tavoitteisiinsa

HS 31 - Kotimaa - 20.3.2010 - 2031 merkkiä - 1. painos Työttömien aktivointiraha ei auta pienituloisimpia

HS 32 - Kaupunki - 4.5.2010 - 2807 merkkiä - 1. painos Säästökuuri heikensi palveluita Espoon rimpuilusta huolimatta

HS 33 - Kotimaa - 2.7.2010 - 641 merkkiä - 1. painos Oululle uhkasakko toimeentulotukien pitkistä käsittelyistä

HS 34 - Kotimaa - 3.8.2010 - 3049 merkkiä - 1. painos Talousahdinko ajaa perheitä väärinkäyttämään sosiaalietuuksia

HS 35 - Kotimaa - 22.8.2010 - 2501 merkkiä - 1. painos Toimeentulotuesta päätökset myöhässä monissa kunnissa

HS 36 - Kotimaa - 16.10.2010 - 2925 merkkiä - 1. painos Tuhannet ilman työmarkkinatukea

HS 37 - Kaupunki - 27.10.2010 - 2628 merkkiä - 1. painos Sosiaalirahat loppuivat taas kesken

HS 38 - Kotimaa - 15.6.2010 - 2315 merkkiä - 1. painos NÄIN KIRJOITETTIIN "Vuoden yrittäjä" ...

HS 39 - Kotimaa - 15.6.2010 - 3010 merkkiä - 1. painos Sosiaalityöntekijät purkivat mieltään paperille

HS 40 - Kotimaa - 16.6.2010 - 1300 merkkiä - 1. painos Sosiaalityöntekijän tarina kosketti lukijoita

HS 41 - Kotimaa - 4.2.2010 - 4359 merkkiä - 1. painos Mallilähiö muuttui köyhäksi läpikulkupaikaksi

HS 42 - Kotimaa - 26.11.2010 - 1380 merkkiä - 2. painos Leila Väänänen, 31 TEKSTI: PIIA ELONEN HS

HS 43 - Kotimaa - 30.11.2010 - 3035 merkkiä - 3. painos Tuen hakijoita karkotettu

HS 44 - Kotimaa - 4.12.2010 - 3296 merkkiä - 1. painos UUTISANALYYSI Laki, josta kukaan ei ota vastuuta

HS 45 - Kotimaa - 8.12.2010 - 2669 merkkiä - 1. painos Opiskelijat heräsivät toimeentulotuen leikkaukseen myöhässä

HS 46 - Kotimaa - 9.12.2010 - 1966 merkkiä - 2. painos Eduskunta hyväksyi toimeentuloturvan leikkauksen nuorilta

HS 47 - Kotimaa - 1.2.2010 - 3570 merkkiä - 3. painos TOIMITUS KYSYY Lapselleen apua hakevia perheitä jää vaille tarvitsemaansa tukea

Puutteen kehys, HS 48-81

HS 48 - Kotimaa - 27.4.2010 - 4016 merkkiä - 3. painos Lapsia otetaan turhaan huostaan

HS 49 - Kaupunki - 3.6.2010 - 2227 merkkiä - 1. painos Espoon sosiaalitoimi sai moitteet aluehallintovirastolta

HS 50 - Kotimaa - 16.12.2010 - 3184 merkkiä - 1. painos Joulupataan voi lahjoittaa myös kortilla

HS 51 - Kotimaa - 26.11.2010 - 1571 merkkiä - 2. painos Anne Kukkonen, 48 PIIA ELONEN HS

HS 52 - Kotimaa - 26.11.2010 - 2751 merkkiä - 2. painos Poliitikko, köyhällä on asiaa

HS 53 - Kotimaa - 29.12.2010 - 525 merkkiä - 3. painos Tutkimus: Suomen sosiaalityöntekijät Pohjolan tylyimmät

HS 54 - Kaupunki - 12.2.2010 - 3325 merkkiä - 1. painos Paluumuuttaja sai viranomaisilta kylmän vastaanoton

HS 55 - Kotimaa - 24.1.2010 - 1092 merkkiä - 1. painos POIMINTA Pitkä sijoitus olisi maksettu, lyhyttä terapiaa ei

HS 56 - Kotimaa - 24.1.2010 - 3648 merkkiä - 1. painos Murrosikäisiä lapsia otetaan eniten huostaan

HS 57 - Kotimaa - 1.2.2010 - 3911 merkkiä - 3. painos TOIMITUS KYSYY Lukijat kertoivat kokemuksistaan HS:n pyynnöstä

HS 58 - Kaupunki - 13.3.2010 - 2609 merkkiä - 2. painos ELÄMÄÄ LEIPÄJONOSSA Pitkäaikaishätää jopa kolmannessa polvessa

HS 59 - Kotimaa - 20.3.2010 - 1618 merkkiä - 1. painos Suomalais-venäläinen poika saa jäädä vanhempiensa luokse

HS 60 - Kotimaa - 30.8.2010 - 1404 merkkiä - 1. painos TAUSTA Vyöry lähti väsymyksestä

HS 61 - Mielipide - 27.1.2010 - 1065 merkkiä - 1. painos Lupaukset nuorten miesten auttamisesta ovat unohtuneet

HS 62 - Mielipide - 12.5.2010 - 1258 merkkiä - 1. painos Muistisaira luullaan pärjäävän yksin

HS 63 - Mielipide - 24.7.2010 - 2651 merkkiä - 1. painos Mies saa lapset vain, jos äiti sen heille sallii

HS 64 - Mielipide - 16.9.2010 - 2004 merkkiä - 1. painos Liiat huostaanotot aiheuttavat kärsimystä

HS 65 - Mielipide - 16.2.2010 - 2852 merkkiä - 1. painos Monet yksineläjät ovat lapsiperheitäkin köyhempiä

HS 66 - Mielipide - 18.2.2010 - 2851 merkkiä - 1. painos Tulonsiirtoja koskeva lainmuutos vain pahentaa syrjäytymistä

HS 67 - Mielipide - 6.3.2010 - 805 merkkiä - 1. painos Viisas köyhä piilottaa säästönsä

HS 68 - Mielipide - 13.3.2010 - 1477 merkkiä - 1. painos Lastani rangaistaan kohtuuttomasti maksuhäiriöstä

HS 69 - Mielipide - 24.3.2010 - 1796 merkkiä - 1. painos Onko liikaa vaadittu, että haluan olla työtön?

HS 70 - Mielipide - 21.4.2010 - 1018 merkkiä - 1. painos Miksi voitella lentomatkestajia?
HS 71 - Mielipide - 17.9.2010 - 1258 merkkiä - 1. painos KÖYHYYS Kyllä viisaat osaavat laskea
HS 72 - Mielipide - 31.8.2010 - 3682 merkkiä - 1. painos Lapsen tulee saada ylläpitää suhteita entiseen sijaisperheeseensä
HS 73 - Mielipide - 7.9.2010 - 1567 merkkiä - 1. painos Huoltajuus- kiistassa äitikin voi olla heikoilla
HS 74 - Mielipide - 14.9.2010 - 4199 merkkiä - 1. painos Lapsesta on tullut tarkkailun kohde päiväkodissa, koulussa ja terveydenhoidossa
HS 75 - Pääkirjoitus - 20.9.2010 - 5178 merkkiä - 1. painos VIERASKYNÄ Lastensuojelussa tarvitaan myös aikuispsykiatria
HS 76 - Mielipide - 21.9.2010 - 1345 merkkiä - 1. painos Sijoituslasten jälkihuolto ei toimi
HS 77 - Mielipide - 23.10.2010 - 2311 merkkiä - 1. painos Eikö huostaanotolle tosiaan keksitä vaihtoehtoja?
HS78 - Mielipide - 15.11.2010 - 2318 merkkiä - 1. painos Lapsia otetaan huostaan usein liian myöhään
HS 79 - Sunnuntai - 14.2.2010 - 4758 merkkiä - 1. painos Köyhiä ja tosi köyhiä lapsia
HS 80 - Sunnuntai - 12.9.2010 - 10095 merkkiä - 1. painos Lasten puolesta
HS 81 - Pääkirjoitus - 19.7.2010 - 4561 merkkiä - 1. painos VIERASKYNÄ Kohtuullisuutta kuntien perintäkäytäntöihin

Työn sujumisen kehys, HS 82-115

HS 82 - Kaupunki - 17.4.2010 - 1278 merkkiä - 2. painos Lapsille tarvitaan lisää tuki- ja sijaisperheitä
HS 83 - Kotimaa - 3.8.2010 - 1788 merkkiä - 1. painos SANOTTUAHS haastatteli . . .
HS 84 - Kotimaa - 14.12.2010 - 1354 merkkiä - 1. painos TAUSTA Huostaanotto lisää vaaraa syrjäytyä
HS 85 - Kaupunki - 21.2.2010 - 2124 merkkiä - 4. painos Helsinki haluaa tiukentaa nuorten toimeentulotuen saamista
HS 86 - Kotimaa - 7.3.2010 - 1149 merkkiä - 1. painos Vihreät: Toimeentulo- tuki kiireesti Kelalle
HS 87 - Kaupunki - 9.3.2010 - 1783 merkkiä - 1. painos Sosiaalitoimen asiakasmäärä nousi kuukaudessa melkein 4000:lla
HS 88 - Kaupunki - 26.5.2010 - 3685 merkkiä - 2. painos Nuorten työttömyys iso uhka
HS 89 - Kaupunki - 2.6.2010 - 2527 merkkiä - 1. painos "Täällä näkee kaikki pukukoodit"
HS 90 - Kotimaa - 5.6.2010 - 2248 merkkiä - 1. painos Eduskunta otti tiukan linjan romanien turvapaikkahakemuksiin
HS 91 - Kaupunki - 2.8.2010 - 1721 merkkiä - 2. painos Tullia ja Kelaa huijanneelle iso lasku
HS 92 - Kotimaa - 16.10.2010 - 2909 merkkiä - 2. painos Ministeriön linjaus vei Zaker Safin byrokratian temppurataan
HS 93 - Kaupunki - 24.11.2010 - 1548 merkkiä - 1. painos Romanileirin asukkaat eivät ole hakeneet apua
HS 94 - Kotimaa - 10.1.2010 - 3426 merkkiä - 1. painos Rikosvastuun ikärajan alentaminen ei saa kannatusta

HS 95 - Kotimaa - 24.1.2010 - 1836 merkkiä - 1. painos TAUSTA Huostaanotolla suojataan terveyttä ja kehitystä

HS 96 - Kotimaa - 7.3.2010 - 830 merkkiä - 1. painos FAKTA Laki painottaa ennaltaehkäisyä

HS 97 - Kotimaa - 17.3.2010 - 1314 merkkiä - 2. painos TAUSTA Perheristiriidat ja pahoinpitelyt ovat perusteita huostaanotolle

HS 98 - Kaupunki - 29.4.2010 - 3628 merkkiä - 1. painos Helsinkiläiset häirikköpojat sysätään syrjäytymiskiarteeseen

HS 99 - Kotimaa - 20.11.2010 - 666 merkkiä - 1. painos Vanhempien itsekeskeisyys lisää huostaanottoja

HS 100 - Kotimaa - 14.12.2010 - 3311 merkkiä - 1. painos Aikuisikää lähestyviä eniten huostassa

HS 101 - Kotimaa - 20.12.2010 - 4028 merkkiä - 1. painos Lapsia jää ilman huolenpitoa, kun työelämä imaisee vanhemmat

HS 102 - Mieliipide - 19.6.2010 - 4058 merkkiä - 1. painos Tehokkuusyhteiskunnan vauhdissa nuoret putoavat liian helposti kyydistä

HS 103 - Mieliipide - 22.3.2010 - 1259 merkkiä - 1. painos Mediamaksu johtaisi ulosmittauksiin

HS 104 - Pääkirjoitus - 28.4.2010 - 4721 merkkiä - 1. painos KOLUMNI Asumistuen uudistus uhkaa mennä vikaan

HS 105 - Mieliipide - 25.5.2010 - 2570 merkkiä - 1. painos Byrokratia tekee työttömän opiskelusta mahdotonta

HS 106 - Mieliipide - 19.6.2010 - 2959 merkkiä - 1. painos Yksinhuoltajien tukeminen säästää yhteiskuntaa kuluilta

HS 107 - Pääkirjoitus - 23.6.2010 - 2634 merkkiä - 1. painos Yhtäkään nuorta ei saa jättää tyhjän päälle

HS 108 - Mieliipide - 17.9.2010 - 2175 merkkiä - 1. painos KÖYHYYS Paras Suomi-brändi olisi leipäjono

HS 109 - Mieliipide - 14.11.2010 - 2939 merkkiä - 1. painos Pitkäaikaistyöttömät eivät ole yhtenäinen töitä karttava joukko

HS 110 - Mieliipide - 10.12.2010 - 1525 merkkiä - 1. painos Toimeentulotuen perusosan alentamista harkitaan yksilöllisesti

HS 111 - Pääkirjoitus - 21.3.2010 - 2478 merkkiä - 1. painos Lastensuojelussa pitää osata puhua

HS 112 - Mieliipide - 18.9.2010 - 2337 merkkiä - 1. painos Valtaosa lastensuojelusta on perheen arkea tukevaa työtä

HS 113 - Mieliipide - 23.9.2010 - 1667 merkkiä - 1. painos Lapsemme otettiin huostaan, sillä välitämme

HS 114 - Mieliipide - 4.11.2010 - 1868 merkkiä - 1. painos Espoon lastensuojelu voi auttaa ilman huostaanottoa

HS 115 - Sunnuntai - 24.1.2010 - 10791 merkkiä - 1. painos Täysin hukassa

Kiistan kehys, HS 116-121

HS 116 - Kaupunki - 23.11.2010 - 2230 merkkiä - 2. painos Hovioikeus vapautti sosiaalityöntekijän lapsikaappausjutussa

- HS 117** - Kotimaa - 29.12.2010 - 884 merkkiä - 1. painos Kiista sosiaalityöntekijän valinnasta kääntyi kunnan voitoksi
- HS 118** - Kotimaa - 7.2.2010 - 2839 merkkiä - 1. painos Huostaanotto voi näyttää viranomaisen vallankäytöltä
- HS 119** - Kotimaa - 17.3.2010 - 3633 merkkiä - 2. painos Suomalais-venäläisen pojan kohtalosta tuli kansainvälistä politiikkaa
- HS 120** - Mielipide - 21.7.2010 - 1505 merkkiä - 1. painos Vaikeneminen lisää vettä Venäjän myllyyn
- HS 121** - Pääkirjoitus - 22.7.2010 - 2626 merkkiä - 1. painos Suomen lait pätevät myös lastensuojelussa